

P-ISSN : 1905-534x

วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา Journal of Buddhist Studies.

ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน) 2560

Vol. 8 No. 1 (January - June) 2017

วัตถุประสงค์

วารสารพุทธศาสตร์ศึกษาเป็นวารสารวิชาการราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน, ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการของนักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนิสิตในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา สังคมวิทยา พัฒนาสังคม เศรษฐศาสตร์ ศิลปศาสตร์ ศิลปกรรม และรัฐศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารพุทธศาสตร์ศึกษา จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อการตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารพุทธศาสตร์ศึกษา (Journal of Buddhist Studies) อย่างเคร่งครัดรวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่วารสารพุทธศาสตร์ศึกษากำหนด

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารพุทธศาสตร์ศึกษา ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารพุทธศาสตร์ศึกษา

๑.เจ้าของ (Owner)

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

139 ถนนสุเทพ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200

053 - 278967, 053 - 270451 ต่อ 311

๑.ที่ปรึกษา (Advisors)

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร	อธิการบดี
พระเทพสิงหราชจารย์	รองอธิการบดีวิทยาเขตเชียงใหม่
พระสุธีรัตนบัณฑิต, ผศ.ดร.	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
พระครูปริยัติยานุศาสน์, ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา
พระมหาสมบุรณ์ วุฒิกโร, ดร.	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส,รศ.ดร.	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระครูพิพิธสุตาทธ, ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต และพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
พระครูประวิตรวรานุกูต,อ ดร.	ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขตเชียงใหม่
พระครูสิริปริยัตยานุศาสน์, ดร.	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่
พระครูสุนทรสังฆพินิต, ดร.	ผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ
พระครูธีรสุตพจน์, ดร.	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระมหาชุตีภัก อภินนโท	ผู้อำนวยการส่วนงานวางแผนและส่งเสริมการวิจัย
ผศ.ดร.ประพันธ์ ศุภษร	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
อาจารย์ปิ่น อะทะเทพ	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

๑.บรรณาธิการบริหาร (Executive Editor)

ดร.ส่งเสริม แสงทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
--------------------	---

๑.หัวหน้ากองบรรณาธิการ (Chief Editor)

ผศ.ดร.พูนชัย ปันนียะ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
----------------------	---

๑.กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

พระวิสุทธิ ฐิตวิสุทธิโร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต เชียงใหม่
พระสัจชัย ญาณวีโร	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ศ.เกียรติคุณ แสง จันทรงาม	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ล้านนา
ผศ.ตระกูล ชำนาญ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ล้านนา
ผศ.ดร. โพน นามณี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
ผศ.ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.สยาม ราชวัตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
ดร.พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ดร.ประทีป พืชทองกลาง	มหาวิทยาลัยราชวมงคล วิทยาเขตล้านนา
ดร.บุญญาพร ยอดคง	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่
ดร.วิโรจน์ วิชัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต เชียงใหม่

๑ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระอธิวัฒน์ รตนวณโณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
---------------------	---

๑ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัย

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูพิพิธสุตาทธ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
พระครูประวิตรวรานุกุต, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
พระครูสิริปริยัตยานุศาสตร์, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
พระครูสุนทรสังฆพินิต, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
พระวิสุทธิ ฐิตวิสิทโธ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

ผศ.ดร.พูนชัย ปันธิยะ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
ผศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
ดร.สงเสริม แสงทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
ผศ.ดร.อภิรมย์ ศรีคำคำ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
ดร.วิโรจน์ วิชัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

๑ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

พระมหาวิเศษ ปญญาชีโร รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
ศ.(พิเศษ) เสฐียรพงษ์ วรรณปก	ราชบัณฑิต
ศ.(เกียรติคุณ) แสง จันทร์งาม	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
ศ.(เกียรติคุณ) พงศ์เดช ไชยคุตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศ.สรัสวดี อ๋องสกุล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศ.ดร.สิทธิ บุตรอินทร์	วิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.สมโชติ อ๋องสกุล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ร.ศ.ดร.อุเทน ปัญโญ	มหาวิทยาลัยนอร์ทเชียงใหม่
รศ.ดร.ปรุฑม์ บุญศรีตัน	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.สุชาวัช ริมกีรติกุล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รศ.ดร.บุญย์ นิลเกษ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.วิโรจน์ อินทนนท์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว	Huachiew Chalermprakiet University
ผศ.ดร.สยาม ราชวัตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.รุ่งเรือง ปุญโญรส	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ดร.พิสิฐ โคตรสุพันธ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ

มหาวิทยาลัยบูรพา

ดร.แสวง แสนบุตร

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ดร.ประทีป พืชทองกลาง

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ เชียงใหม่

๑ ฝ่ายประสานงานและจัดการ (Coordination and Management)

ดร.สุนทรี สุริยะรังสี

นายภัสกร บวรวิทย์

นายบุญมี แก้วตา

นายจิตตกร จันทศิริศิลป์

นายพัลลภ หารุคำจา

๑ ฝ่ายกฎหมาย (Law Department)

นายวิทยา มาลาวัลย์

๑ ออกแบบปก (Cover Designed)

พระแสงแก้ว ปภัสสร

๑ จัดรูปเล่ม (Content Designed)

พระนิติพัฒน์ อรุณชาโร

๑ กำหนดออกเผยแพร่

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม - ธันวาคม

๑ พิมพ์ที่

หจก. ณัฐพลการพิมพ์ 2015

204 ถนนรอบเมืองนอก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

053 - 090455 E-mail : natthapol_offset@hotmail.co.th

บทบรรณาธิการ

กราบนมัสการและเรียนท่านผู้อ่าน ทุกๆ รูป/คน ที่ได้ติดตามงานวิชาการวารสารพุทธศาสตร์ฉบับที่ 1/2560 หรือฉบับที่ 8 วารสารฉบับนี้ได้ออกสู่สายตาพร้อมกับการดำเนินการเพื่อขอรับการประเมินคุณภาพวารสารต่อศูนย์อ้างอิงดัชนีวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index) ท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจที่รัดตัว ต้องใช้ความระมัดระวังในการใช้ชีวิตในทุกย่างก้าวเป็นการพัฒนาสติ ปัญญา จิตใจและการปรับพฤติกรรมเพื่อการปฏิสัมพันธ์กับโลกแวดล้อมอย่างเข้มข้นหนักแน่น จริงจังเพื่อความอยู่รอด พอเพียงและยั่งยืนของทุกๆ ชีวิต

ในวารสารเล่มนี้มีหลากหลายบทความที่น่าสนใจเริ่มจากพระอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ พระมหาบุญช่วย สิริธโร พร้อมคณะ เรื่อง สภาพและแนวทางการพัฒนาระบบบริหารองค์การงานวิจัยของกลุ่มเครือข่ายพันธมิตรวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาคเหนือ ติดตามด้วยบทความเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์พิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอตามแนวพุทธจริยศาสตร์ เขียนโดยพระญาณพล กิตติปัญญา ที่เน้นการบูรณาการภูมิปัญญาพิธีกรรมชนเผ่ากับหลักพระพุทธศาสนา ในขณะที่พระปลัดไกรสร นริสสารี นำเสนอบทความเกี่ยวกับงานพุทธศิลป์เรื่อง สุนทรียศาสตร์เชิงพุทธในงานประติมากรรมธรรมศิลป์ของอาจารย์ธงชัย ศรีสุขประเสริฐ ตามด้วยบทความที่เน้นการบูรณาการหลักธรรมสู่การปฏิบัติ เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์วิธีการปฏิบัติตนตามหลักกตัญญูกตเวทีในพุทธปรัชญาเถรวาทของคนไทย เขียนโดยพระมหาศุภชัย สุโกภาโส ในขณะที่มี 3 บทความที่เน้นเรื่องการบริหารกิจการในสถาบันทางการศึกษาและการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาท่ามกลาง กระแสการพัฒนาระบบการศึกษาของชาติอย่างต่อเนื่องคือบทความเรื่องพฤติกรรมของผู้นำตามความคาดหวังของนักศึกษาระดับ อุดมศึกษา โดย บรรณรต อิตุพร บทความต่อไปเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนบ้านปางมะเยา อำเภอยางตลาด จังหวัดเชียงใหม่ สำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 ซึ่งเขียนโดย สมพร สมบูรณ์ชัย ตามด้วยบทความเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ้านห้วยยา อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ โดย รัตนา ศุภปริญา อีก 1

บทความสุดท้ายในฉบับนี้เน้นเรื่องการบริหารพัฒนาบนฐานการมีส่วนร่วมและความคาดหวังในภาวะผู้นำของปัญญาชนในระดับอุดมศึกษาที่น่าสนใจใน เรื่อง ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบล อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน เขียนโดย ศรดา สิงห์คำโล

ซึ่งงานวิชาการทั้งหมดที่นำเสนอ ท่านผู้อ่านทุกท่าน ได้ต้องขอขอบคุณคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจบทความ (Peer Review) ทั้งภายนอกและภายในและคณะผู้เขียนบทความดีๆ ทั้งหมดที่ได้แบ่งปันองค์ความรู้ที่ผ่านการวิจัยมาอย่างเป็นระบบ ที่สำคัญเหนือสิ่งอื่นใดคือท่านผู้อ่านทุกท่านที่ได้ทำให้วารสารเล่มนี้มีความหมายในการสื่อสารทางวิชาการเพื่อสืบสานและร่วมสร้างนวัตกรรมให้โลกใบนี้มีอะไรที่น่าค้นหาและนำมาใช้ในการพัฒนาชีวิตและสังคมสืบต่อไป

ดร. ส่งเสริม แสงทอง
บรรณาธิการวารสารพุทธศาสตร์ศึกษา

สารบัญ

หน้า

- ๑ สภาพและแนวทางการพัฒนาระบบบริหารองค์กร
งานวิจัยของกลุ่มเครือข่ายพันธมิตรวิชาการและวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาคเหนือ
Research Organization Developing Condition and Method
of Academic and Research Network Group in the Northern
Part of Mahachulalongkornrajavidyalaya University
พระมหาบุญช่วย สิริธโร, ไฉไลฤดี ยูวนะศิริ, รุ่งทิพย์ กล้าหาญ
พศิน แต่งจวง, สนิท สัตย์ภาส, วรณวดี ม้าลำพอง,
Phramaha Boonchuay Sirindharo, Chailairudee Yuwanasiri,
Rungtip Krahan, Pasin Tangchoung, Sanit Sattayophat,
Wanwadee Malumpong 10
- ๑ ศึกษาวิเคราะห์พิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอ
ตามแนวพุทธจริยศาสตร์
An Analytical Study on Karen Sakor's Hand Tying Ritual
according to Buddhist Ethics 26
พระญาณพล กิตติปิณโณ PhraYannapol Kittipanyo
- ๑ สุนทรียศาสตร์เชิงพุทธในงานประติมากรรมธรรมศิลป์
ของธงชัย ศรีสุขประเสริฐ
A Study of Buddhist Aesthetics of
Thongchai Srisukprasert's Sculptures 39
พระปลัดไกรสร นริสสุโร Phrapalad Kraisorn Narisaro
- ๑ การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิธีการปฏิบัติตนตามหลักกัตถัญญกตเวที
ในพุทธปรัชญาเถรวาทของคนไทย 50
An Analytical Study of Thai People Behaving Themselves
According to KATAÑÑUKATAVEDĪ Principle in Theravada
Buddhist Philosophy
พระมหาศุภชัย สุโภภาโส Phramaha Suphachai Subhobhaso

สารบัญ

หน้า

- ๑ พฤติกรรมของผู้นำตามความคาดหวังของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา 62
Leader's Behavior on the Higher Graduate
Student's Expectancy
บรรณรต อิตุพร Bunnarot I-Tuporn
- ๑ การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงาน 73
กิจการนักเรียนของโรงเรียนบ้านปางมะเยา อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3
The Development of the Model of the Community's Participation
in Student Activity Administration by the Banpangmayao School,
Chiang Dao District, Chiang Mai Province, Under The Office of
Chiang Mai Primary Education Service Area 3
สมพร สมบูรณ์ชัย Somporn Somboonchai
- ๑ แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ้านห้วยยา 84
อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดขอนแก่น
Guidelines for Development of the Internal Quality
Assurance System of the Ban Huai Ya School, Kalyaniwattana
District, Chiang Mai Province
รัตนา ศุภปริญา, พศิน แดงจวง
- ๑ ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของเทศบาล ตำบลลี่ 92
อำเภอลี่ จังหวัดลำพูน
The People's Expectation Towards Working Role of Li
Administrative Organization, Li District, Lamphun Province
ศรดา สิงห์คำโล Sruda Singkhumlo
- ๑ คำแนะนำผู้เขียน 102

**สภาพและแนวทางการพัฒนาระบบบริหารองค์กรงานวิจัย
ของกลุ่มเครือข่ายพันธมิตรวิชาการและวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาคเหนือ**
Research Organization Developing Condition and Method
of Academic and Research Network Group in the Northern
Part of Mahachulalongkornrajavidyalaya University

พระมหาบุญช่วย สิรินุธโร¹, ไฉไลฤดี ยูวานะศิริ¹, รุ่งทิพย์ กล้าหาญ¹
พศิน แดงจวง², สนิท สัตโยภาส³, วรณวดี ม้าลำพอง⁴,
Phramaha Boonchuay Sirindharo¹, Chailairudee Yuwanasiri¹,
Rungtip Krahan¹, Pasin Tangchoung², Sanit Sattayophat³,
Wanwadee Malumpong⁴

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่¹, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่²
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่³,
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่⁴,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai Campus¹, Faculty of Education
Chiang Mai University², Faculty of Humanities and Social sciences Chiang Mai Rajabhat
University³, Research and Development Institute Chiang Mai Rajabhat University⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารระบบงานวิจัยของเครือข่ายและแนวทางในการพัฒนาระบบบริหารงานวิจัยของเครือข่าย การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยผสมโดยการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม กับผู้บริหารและนักวิจัยจากวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ และ ห้องเรียนของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาฯ ภาคเหนือทุกแห่ง ทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาของข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลเบื้องต้น นักวิจัยส่วนใหญ่เป็น อาจารย์ ฆราวาสเพศชาย ตำแหน่งรองผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่ายและหัวหน้าสาขาและมีประสบการณ์ทางการวิจัย 3 ปีขึ้นไป

ระบบบริหารงานวิจัยสภาพปัจจุบันของมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย พบว่า มีการปฏิบัติเกี่ยวกับระบบการบริหารงานวิจัยทั้ง 9 ด้าน คือ ระบบข้อมูลสารสนเทศและสิ่งอำนวยความสะดวก ระบบสิ่งจูงใจในการทำวิจัย ระบบความร่วมมือประสานงานวิจัย ระบบการติดตามและประเมินผล ระบบการเผยแพร่ผลงานวิจัยและการนำไปใช้ประโยชน์ ระบบงบประมาณและการเบิกจ่าย ระบบการพัฒนานักวิจัย ระบบโครงสร้างการบริหารงานวิจัย และระบบนโยบายและแผนงานการวิจัย อยู่ในระดับน้อย ระดับค่าเฉลี่ยที่ 2.36 ขณะที่แนวทางการพัฒนาระบบบริหารงานวิจัย ทั้ง 9 ด้าน ล้วนมีความต้องการอยู่ในระดับมาก โดยมีระดับค่าเฉลี่ยที่ 4.06 ที่ต้องการอย่างมากก็คือ การพัฒนานักวิจัย การพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผล และการพัฒนาระบบความร่วมมือประสานงานการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาระบบบริหารงานวิจัยฯ มีดังนี้ ควรกำหนดนโยบายและแผนงานวิจัยให้ชัดเจน เน้นการมีส่วนร่วมและร่วมมือทั้งภายในและภายนอกสถาบัน ควรพัฒนาโครงสร้างการบริหารงานวิจัย ควรสร้างและพัฒนานักวิจัยอย่างต่อเนื่องโดยการสร้างแรงจูงใจ จัดสรรทุนวิจัยที่เหมาะสม และควรกำหนดมาตรการพัฒนาระบบการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

คำสำคัญ: วิชาการ; วิจัย; องค์กร; เครือข่าย

Abstract

This research aims to study the system administration of research networks and methods to develop the system administration. It's methodology is mixed research. The data are collected from questionnaires, and group discussion of the administrators, and the researchers from all Northern Campuses, Sangha College, and Classrooms of Mahachula. Univerity with content analysis.

The findings are: in the basic information almost researchers are laymen lecturers whose duty as assistant director, head of department, or head of a major. They have more than 3 year experiences in research work.

At present, the administration system in research work of Northern campuses; Mahachula University shows that the practice on the system administration in all 9 aspects I.e. information system and facilities, motivation

for doing research, cooperation system, checking and evaluation system, publication and application system of research work, budget and payment system, researcher development system, research administration structure, and policy & plan on research work on the methods in developing administration system, is on the least level at 2.36, Meanwhile, the needs for the development of administration system are on the most level at 4.06. in all 9 aspects

Suggestions on the development of administration system for academic and research network of northern campuses are setting clear policy and plan , emphasizing on cooperation both internal & external agencies, upgrading all researchers appropriately by motivation and provide sufficient research funds to researchers, and setting research system development criteria in application of the research findings.

Keywords: Academic; Research; Organization; Network

บทนำ

การวิจัยเป็นการเรียนรู้ที่เป็นระบบ นำมาซึ่งความรู้เพื่อการสร้างทุนทางปัญญาให้แก่ประเทศชาติ และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่กำลังพัฒนา สำหรับประเทศไทยได้ให้ความสำคัญของการวิจัย โดยมีการกำหนดนโยบายแห่งรัฐด้านการวิจัยไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและปรากฏการณ์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 พร้อมทั้งมีการจัดตั้งองค์กรกลางทางการวิจัยของประเทศคือ สภาวิจัยแห่งชาติ และมีการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อสนับสนุนการวิจัยในลักษณะหน่วยปฏิบัติการวิจัยสถาบันเฉพาะทางขึ้นจำนวนมาก โดยเฉพาะสถาบันวิจัยเฉพาะทางที่กระจายในมหาวิทยาลัยของรัฐหรือในกำกับของรัฐ (จินตนาภา ไสภณ และธนศ ต่วนชะเอม, 2547: 1-5)

สถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบันได้รับความคาดหวังจากสังคมให้ทำหน้าที่เป็นคลังสมองของชาติในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ และนำความรู้นั้นไปแก้ไขปัญหาของประเทศได้ทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ เพื่อเป็นการเตรียมสังคมไทยเข้าสู่สังคม เศรษฐกิจฐานความรู้

สถาบันการศึกษาจึงจำเป็นต้องเพิ่มขีดความสามารถด้านการวิจัย เพื่อชี้นำสังคมไปในทิศทางที่ถูกต้อง และสอดคล้องกับนโยบาย แผนยุทธศาสตร์การวิจัยระดับชาติ ที่เน้นการวิจัยแบบบูรณาการมุ่งการนำไปใช้ประโยชน์ เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาเฉพาะทางด้านพระพุทธศาสนา ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีความรู้คู่คุณธรรม สร้างความเป็นเลิศทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนาอันมีพระไตรปิฎกฉบับบาลีเป็นพื้นฐานและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางวิชาการ และบริการวิชาการพระพุทธศาสนาในระดับสูงให้แก่ประเทศชาติและสถาบันพระพุทธศาสนาจากพหุพันธกิจที่มีต่อประเทศชาติและพระพุทธศาสนาดังกล่าว มหาวิทยาลัยจึงต้องเร่งพัฒนามหาวิทยาลัยในด้านต่าง ๆ ให้ดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประเทศและพระพุทธศาสนาได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งรักษาความเชื่อมั่นของคณะสงฆ์และประชาชนต่อมหาวิทยาลัยฯ (กองวิชาการ, 2544: 1)

โดยนัยนี้ มหาวิทยาลัยจึงกำหนดนโยบายการใช้กลไกของการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน มุ่งเน้นการพัฒนาองค์ความรู้ในพระไตรปิฎกและความรู้ทางพระพุทธศาสนา โดยสหวิทยาการและนำองค์ความรู้ที่ค้นพบมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาด้านศีลธรรม พร้อมทั้งกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ให้เป็นศูนย์กลางการวิจัย ตลอดจนมุ่งส่งเสริมให้มีการวิจัยสำหรับคณาจารย์และบุคลากรของมหาวิทยาลัยฯ เช่นเดียวกับการสนับสนุนหลักสูตรบัณฑิตศึกษาที่เน้นการทำวิจัยมากขึ้น อีกทั้งยังคาดหวังให้เกิดการดำเนินงานวิจัยร่วมกับภาคเอกชนและหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ ซึ่งเมื่อก่อเกิดผลงานวิจัยก็จะมี การสนับสนุนให้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ รวมทั้งสนับสนุนให้มีการใช้กลไกทางการวิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาทางสังคมและชุมชนในลักษณะของการประยุกต์ใช้ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น (กองวิชาการ, 2544: 3)

จากแนวนโยบายที่กำหนดกับปรากฏการณ์ที่เป็นจริงในการดำเนินงานด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัย แม้ว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้พยายามผลักดันด้วยเห็นความสำคัญของการวิจัยในการพัฒนาองค์กรและชี้นำสังคม โดยการให้ทุนสนับสนุนการวิจัยแก่บุคลากรตามกรอบแนวทางที่รัฐและมหาวิทยาลัย ฯ ต้องการ รวมทั้งจัดระบบโครงสร้างการบริหารงานวิจัย โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ หากแต่ยังไม่อาจกล่าวได้ว่า มหาวิทยาลัยฯ ได้ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาองค์กร หรือชี้นำป้องกันแก้ไขปัญหาสังคม เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่สถาบันสงฆ์และประเทศชาติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระบบ

การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยฯ ยังไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างจริงจังและตรงจุด จนเกิดพลังมากเพียงพอที่จะผลักดันให้มีการวิจัยและพัฒนาได้ อีกทั้งยังก่อเกิดเสมือนหนึ่ง ภาพลวงตาว่า ได้มีการดำเนินงานในการบริหารการวิจัยอย่างเป็นระบบ แต่โดยข้อเท็จจริง กลับมีสิ่งบ่งชี้หลายประการที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของระบบการวิจัยที่ไม่อาจขับเคลื่อน ไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เช่น ยังขาดแคลนนักวิจัย ผลงานวิจัยทั้งเชิง ปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย

อย่างไรก็ตาม ได้มีการอภิปรายชี้แจงถึงปัญหาด้านการวิจัยในทุกครั้งของการ ประชุมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยรวมทั้งการเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาหากแต่ในเชิง ปฏิบัติปัญหาต่าง ๆ ยังคงขาดการแก้ไขอย่างเป็นระบบ เนื่องจากขาดการศึกษาถึงความ เชื่อมโยงขององค์ประกอบด้านการวิจัยที่มีความเกี่ยวพันกันอย่างซับซ้อน จากปัญหาดัง กล่าวกลุ่มเครือข่ายพันธมิตรด้านวิชาการและวิจัย วิทยาเขตภาคเหนือ ซึ่งเป็นการรวม กลุ่มของวิทยาเขตในภาคเหนือเพื่อดำเนินกิจกรรมด้านวิชาการและวิจัย ได้เล็งเห็นความ สำคัญของการพัฒนาระบบบริหารงานวิจัยของเครือข่าย อันมีความเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับ มหาวิทยาลัย จึงได้ร่วมกันศึกษาวิจัยถึงสภาพปัจจุบันและแนวทางการพัฒนาระบบบริหาร งานวิจัยของเครือข่าย ฯ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการดำเนินงานบริหารงานวิจัยของเครือ ข่ายและมหาวิทยาลัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารระบบงานวิจัยของเครือข่าย
2. เพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาระบบบริหารงานวิจัยของเครือข่าย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดย การรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม ประชากรเป้าหมาย ประกอบด้วย ผู้บริหารและนักวิจัย จากวิทยาเขต วิทยาเขตสงฆ์ และ ห้องเรียนของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาคเหนือทุกแห่ง และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1. ด้านสภาพระบบบริหารงานวิจัยของกลุ่มเครือข่ายวิชาการและวิจัย มจร.ภาคเหนือ พบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่า สภาพปัจจุบันระบบบริหารงานวิจัยของกลุ่มเครือข่าย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคเหนือ ยังมีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับระบบการบริหารงานวิจัยโดยภาพรวมทั้ง 9 ด้าน อยู่ในระดับน้อย โดยมีระดับค่าเฉลี่ยที่ 2.36 ซึ่งทั้งหมดอยู่ในระดับน้อยทั้งสิ้น และสามารถเรียงลำดับจากน้อยไปหามากคือ ระบบข้อมูลสารสนเทศและสิ่งอำนวยความสะดวก (2.08) ระบบสิ่งจูงใจในการทำวิจัย (2.24) ระบบความร่วมมือประสานงานวิจัย (2.26) ระบบการติดตามและประเมินผล (2.27) ระบบการเผยแพร่ผลงานวิจัยและการนำไปใช้ประโยชน์ (2.30) ระบบงบประมาณและการเบิกจ่าย (2.47) ระบบการพัฒนานักวิจัย (2.50) ระบบโครงสร้างการบริหารงานวิจัย (2.50) และระบบนโยบายและแผนงานการวิจัย (2.53)

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้ข้อมูลสำคัญหลายประการ ซึ่งว่า จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารงานของเครือข่ายวิชาการและวิจัย วิทยาเขตภาคเหนือ และผู้บริหารมหาวิทยาลัยในส่วนกลาง จะสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยต่อไป โดยประเด็นสำคัญสามารถสรุปได้ดังนี้

สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิจัยของกลุ่มเครือข่ายวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคเหนือ มีลักษณะทั้งที่ประสบความสำเร็จและมีปัญหาอุปสรรค ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องในหลายระดับ ตั้งแต่ระดับนักวิจัยซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติการและผู้บริหาร และเกี่ยวข้องกับองค์กรภาครัฐ ดังเช่น ในระดับภาพรวมของมหาวิทยาลัยรัฐบาลได้ให้การสนับสนุนงบประมาณการวิจัยแก่มหาวิทยาลัยในจำนวนจำกัดที่อาจเกิดจากลักษณะเฉพาะของมหาวิทยาลัยทางพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นกรอบการวิจัยเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรม จริยธรรม โดยนัยนี้เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยด้านวิทยาศาสตร์หรือเศรษฐศาสตร์ จึงเสมือนหนึ่งรัฐบาลให้ความสำคัญน้อย อีกทั้งภาคเอกชนที่ควรจะมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและใช้ผลงานวิจัยก็ยังไม่เห็นความสำคัญของการวิจัยด้านศาสนา ในส่วนของผู้บริหารงานวิจัย ก็อาจประสบปัญหาเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติการเงิน การขาดแคลนบุคลากรในส่วนงาน นโยบาย แผนงานและกรอบการวิจัยยังขาดความชัดเจน กระบวนการประชาสัมพันธ์งานวิจัยไม่เพียงพอ ขาดเครือข่ายทางการวิจัยที่เข้มแข็ง ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงของสถาบันสงฆ์หรือภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งในส่วนองงบประมาณ

และการนำผลงานไปประยุกต์ใช้ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ส่งผลเกี่ยวเนื่องต่อนักวิจัย ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติ การที่ต้องเผชิญกับปัญหาหลายด้านที่รู้มเร็ว ทั้งจากการประสานงานกับผู้บริหารต้นสังกัดที่ ขาดความเข้าใจถึงคุณค่าและกระบวนการวิจัย ขาดแหล่งข้อมูลเพื่อการค้นคว้า ขาดผู้ช่วย เหลือและสนับสนุนในขั้นปฏิบัติการ ผลงานวิจัยไม่ได้รับการส่งเสริมให้นำเผยแพร่และใช้ ประโยชน์อย่างจริงจัง ประกอบกับภาระงานประจำและงานมอบหมายพิเศษก็มีจำนวน มาก ทำให้เวลาเพื่อการวิจัยต้องสรรหาภายนอก อีกทั้งเส้นทางการสำเร็จที่สัมพันธ์กับ การพิจารณาความดีความชอบจากการผลิตผลงานวิจัยยังมีค่อนข้างน้อย จึงทำให้ขาด กำลังใจ ซึ่งเมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลนี้กับสภาพการบริหารงานวิจัยของสถาบันอุดมศึกษา อื่นๆ (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2556: 3) พบว่า สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ล้วน มีความพยายามในการสร้างและพัฒนาคุณภาพของนักวิจัยให้เพียงพอทั้งเชิงปริมาณและ คุณภาพ โดยได้พยายามแก้ปัญหาความขาดแคลนนักวิจัยจากการส่งเสริมและสนับสนุนให้ สร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น นักวิจัยรุ่นใหม่ที่เป็นอาจารย์จะได้รับทุนสนับสนุน การวิจัยในจำนวนที่เพียงพอ การจัดอบรมพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการวิจัยอย่างต่อเนื่อง การ สนับสนุนทุนเพื่อการพัฒนาความรู้จากภายนอก การส่งเสริมให้ทำงานเป็นทีม และสร้าง มาตรการจูงใจอื่นๆ รวมทั้งในส่วนนักวิจัยที่เป็นนักศึกษาควรได้รับการส่งเสริมให้ทำงาน วิจัยร่วมกับอาจารย์ เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีและปลูกฝังความเป็นนักวิจัยในอนาคต อย่างไรก็ตาม กระบวนการพัฒนานักวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งอาจมีลักษณะที่ต่างกัน ด้วยปัจจัยต่างๆ รวมทั้งงบประมาณ

จากสภาพการขาดแคลนงบประมาณที่เพียงพอเพื่อการวิจัยของนักวิจัยในกลุ่ม เครือข่ายวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคเหนือ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับนโยบายการบริหารงานวิจัยของสถาบันอุดมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2556: 3) พบว่า สืบเนื่องจากนโยบายเกี่ยวกับการบริหารงานวิจัย ของสถาบันอุดมศึกษา ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ได้มุ่งเน้นความสำคัญต่อการวิจัยมากขึ้นและมีการกำหนดแนวทางการวิจัยให้เป็นการ วิจัยแบบบูรณาการสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยเน้นการบริหารงานวิจัย ในลักษณะชุดโครงการวิจัยและเครือข่ายวิจัย มากกว่าการบริหารรายโครงการ เน้นการวิจัย เชิงประยุกต์และการวิจัยพัฒนามากกว่าการวิจัยพื้นฐาน อีกทั้งยังให้ความสำคัญต่อการ วิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากกว่าการวิจัยด้านสังคมศาสตร์ เนื่องจากการนำไป ใช้ประโยชน์ในทางพาณิชย์และตอบสนองต่อแนวคิดเศรษฐกิจฐานความรู้ที่ชัดเจนกว่า ดัง

นั้นจึงส่งผลให้การปฏิบัติงานด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัยสงฆ์ซึ่งมีลักษณะเป็นการวิจัยพื้นฐาน จึงไม่สอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมการวิจัยของประเทศ ทำให้ไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณอย่างจริงจังและพอเพียง อีกทั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ยังมีข้อจำกัดในการได้รับข้อมูลข่าวสารและทุนการวิจัยหรือการเข้าร่วมโครงการวิจัยได้น้อยกว่าสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ ด้วยเหตุนี้เครือข่ายวิชาการภาคเหนือ จึงได้พยายามรวมกลุ่มเพื่อการประสานสัมพันธ์ช่วยเหลือทางวิชาการและวิจัยระหว่างกัน ทั้งในด้านการอบรมพัฒนาความรู้ ทักษะให้แก่นักวิจัย และการทำงานวิจัยร่วมกัน

อนึ่งเกี่ยวกับการวิจัยแบบบูรณาการ ซึ่งมีหลักการสำคัญคือ เป็นการวิจัยที่ทำให้ได้ผลการศึกษาที่มาจากองค์ความรู้ที่หลากหลาย จนเกิดเป็นงานวิจัยที่มีความสมบูรณ์ที่สุด และแนวคิดการวิจัยแบบบูรณาการคือการนำเอานักวิจัยที่มีความรู้ในศาสตร์ที่แตกต่างกันมาร่วมทำงานวิจัย ร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ผล ทำให้ได้ผลการวิจัยที่มีความชัดเจนถูกต้องที่สุด และแม้ว่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในส่วนกลาง ได้พยายามเน้นย้ำให้มีการดำเนินงานวิจัยในลักษณะดังกล่าวนี้ ซึ่งกลุ่มเครือข่ายวิชาการและวิจัยวิทยาเขตภาคเหนือ มีความตระหนักถึงความจำเป็นของการวิจัยแบบบูรณาการทั้งในภาวะปัจจุบันและอนาคต โดยได้พยายามมุ่งเน้นการวิจัยแบบบูรณาการมากขึ้น จากการนำเอาองค์ความรู้จากสาขาวิชาการต่าง ๆ มาเป็นกรอบศึกษา เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ได้จริง อีกทั้งได้พยายามส่งเสริมให้นักวิจัยในสังกัดได้เรียนรู้การบริหารงานวิจัยในรูปแบบชุดโครงการ ซึ่งประกอบด้วยโครงการย่อยต่าง ๆ ที่ต้องทำการวิจัยในทิศทางเดียวกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน อันจะเป็นประโยชน์ในการเชื่อมโยงให้เป็นองค์ความรู้ในภาพรวม หากแต่ว่า วิทยาเขตในภาคเหนือ ก็ประสบปัญหาในการบริหารงานวิจัยแบบบูรณาการ จากสาเหตุของความยากในการประสานระหว่างโครงการย่อยให้เข้าใจและทำงานในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นแม้ว่า ผู้บริหารงานวิจัยและนักวิจัยของกลุ่มเครือข่าย จะมีความสนใจถึงกระบวนการทำงานวิจัยแบบบูรณาการ หากแต่ก็ขาดความเข้าใจอย่างชัดเจนถึงกรอบและวิธีการดำเนินงาน รวมทั้งยังขาดบุคคลที่จะสามารถทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานโครงการโดยภาพรวม ในลักษณะเช่นนี้จึงทำให้ขาดโอกาสในการได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยแบบบูรณาการ ส่งผลต่อการได้รับการจัดสรรงบประมาณในภาพรวม

อีกทั้งที่ผ่านมาและสภาพปัจจุบันในการพัฒนานักวิจัยและผลงานวิจัย ล้วนต้องอิงอาศัยงบประมาณการดำเนินงานจากมหาวิทยาลัยส่วนกลาง เนื่องจากส่วนกลางเป็นผู้ดำเนินการบริหารงบประมาณการพัฒนาบุคลากรที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล และมัก

จะดำเนินการฝึกอบรมตามประเด็น ช่วงเวลาและสถานที่ฝึกอบรมที่ส่วนกลางพิจารณาเห็นสมควร เช่นเดียวกับการพิจารณาสนับสนุนการผลิตผลงานวิจัย ซึ่งเป็นลักษณะของการรวมอำนาจการตัดสินใจทั้งหมดในส่วนกลาง นับจากการพิจารณาโครงสร้าง การอนุมัติ การควบคุมตรวจสอบคุณภาพการวิจัย การเผยแพร่งานวิจัยเพื่อการนำไปใช้ ส่งผลให้เกิดความล่าช้า ขาดความสอดคล้องกับความเป็นจริงและความต้องการของกลุ่มวิทยาเขตภาคเหนือ และการบริหารงานวิจัยจะมุ่งเน้นลักษณะของการบูรณาการมากขึ้นในรูปแบบของชุดโครงการวิจัยและเครือข่ายการวิจัย หากแต่ก็พบว่ายังมีปัญหาเรื่องความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ และงบประมาณ และประสบปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ นโยบายขององค์กรที่ยังขาดการมุ่งเน้นด้านการวิจัย การขาดเอกภาพในการบริหาร การเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร ทุนการวิจัย และการเข้าร่วมโครงการวิจัยระดับชาติยังไม่ทั่วถึงและเท่าเทียมครอบคลุม อีกทั้งยังประสบปัญหาการขาดแคลนนักวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ การขาดความคล่องตัวในการบริหารงบประมาณ ขาดกลไกในการทำให้แต่ละภาคีของการวิจัยเชื่อมโยงกัน ซึ่งแม้ว่าสถาบันอุดมศึกษาจะพยายามแก้ไขโดยการสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่และพัฒนาศักยภาพของนักวิจัยที่มีอยู่เดิม ตลอดจนการพัฒนาารูปแบบการบริหารงานวิจัยโดยใช้ Balanced Score Card

นอกจากนี้บรรดาผู้บริหารงานวิจัยและนักวิจัยต่างมีมุมมองที่สอดคล้องกันว่า แม้ว่านโยบายของมหาวิทยาลัยหรือคำกล่าวของผู้บริหารระดับสูงส่วนมากจะพูดถึงความสำคัญของการวิจัย แต่ในปัจจุบันวิถีทางปฏิบัติจริงที่ปรากฏคือ มีแนวทางเพียงเล็กน้อยที่จะทำให้งานวิจัยมีความสำคัญ ทั้งที่ว่า การวิจัยเป็นพื้นฐานสำคัญในการเป็นแรงผลักดันให้งานต่าง ๆ มีความก้าวหน้า และเป็นกลไกในการสร้างองค์ความรู้ ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาระบบบริหารงานวิจัยจึงมีความสำคัญและความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ ทั้งนี้การพัฒนาระบบบริหารงานวิจัยของกลุ่มเครือข่ายวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคเหนือ จำเป็นต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของมหาวิทยาลัย หน้าที่และพันธกิจ โครงสร้างการบริหารภายใน รูปแบบและวิธีการดำเนินงานที่สามารถทำให้บรรลุตามพันธกิจ ภายใต้บริบทของสังคม พร้อมกันนี้การบริหารงานวิจัยต้องคำนึงถึงปัจจัยและกระบวนการเช่น งบประมาณ บุคลากร นโยบาย ระบบข้อมูลสารสนเทศ สิ่งอำนวยความสะดวก การติดตามประเมินผล การประชาสัมพันธ์ และการสร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างนักวิจัยหรือองค์กร ซึ่งในที่นี้อาจหมายรวมถึงการปรับปรุงพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิจัยทั้งในระดับวิทยาเขตและส่วนกลางเพื่อให้เอื้อ

ต่อการสร้างและพัฒนานักวิจัยให้สามารถผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ ดังเช่นผลการวิจัยเรื่อง โครงสร้างการวิจัยเชิงนโยบายการปฏิรูประบบบริหารงานวิจัยของไทย พบว่า แนวทางในการปฏิรูประบบบริหารการวิจัยของไทยมี 66 แนวทาง 884 กลยุทธ์ ประกอบด้วยแนวทางการปฏิรูประบบการดำเนินงานวิจัย แนวทางการปฏิรูประบบข้อเสนอเทศ พัสตและสิ่งอำนวยความสะดวก แนวทางการปฏิรูประบบสิ่งจูงใจในการทำวิจัย แนวทางการปฏิรูประบบการร่วมมือประสานงานวิจัย แนวทางการปฏิรูประบบการติดตามและประเมินผล แนวทางการปฏิรูประบบนักวิจัยและผู้บริหารงานวิจัย แนวทางการปฏิรูประบบงบประมาณค่าใช้จ่ายในการวิจัย แนวทางในการปฏิรูประบบองค์การวิจัยและองค์กรสนับสนุน แนวทางการปฏิรูประบบนโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติ แนวทางการปฏิรูปสภานักวิจัยแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ แนวทางการปฏิรูปการดำเนินการเพื่อให้ นักการเมืองผู้บริหารประเทศและประชาชนให้ความสำคัญกับการวิจัย แนวทางการปฏิรูประบบการสนับสนุนการวิจัยภาคเอกชน (จินตนาภา ไสภณ และธเนศ ต่วนชะเอม, 2547: 2)

2. ด้านแนวทางพัฒนาระบบบริหารงานวิจัยของกลุ่มเครือข่ายวิชาการและวิจัย มจร.ภาคเหนือ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่า ควรมีการพัฒนาระบบการบริหารงานวิจัยโดยภาพรวมทั้ง 9 ด้านในระดับมาก โดยมีระดับค่าเฉลี่ยที่ 4.06 ซึ่งสามารถเรียงลำดับคือการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศและสิ่งอำนวยความสะดวก (3.99) การพัฒนาระบบนโยบายและแผนงานการวิจัย (4.01) การพัฒนาระบบสิ่งจูงใจในการวิจัย (4.02) การพัฒนาระบบงบประมาณและการใช้จ่าย(4.04) การพัฒนาระบบการเผยแพร่ผลงานวิจัยและการนำไปใช้ประโยชน์ (4.07) การพัฒนาระบบโครงสร้างการบริหารงานวิจัย (4.08) การพัฒนานักวิจัย (4.09) การพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผล (4.10) และการพัฒนาระบบความร่วมมือประสานงานการวิจัย (4.16)

แนวทางการพัฒนาระบบบริหารงานวิจัยที่เหมาะสมกับกลุ่มวิทยาเขต ฯ ควรประกอบด้วย การพัฒนาในส่วนโครงสร้างการบริหาร จากการจัดตั้งส่วนงานที่รับผิดชอบการวิจัยในหน่วยงานโดยกำหนดให้มีบุคลากร งบประมาณ และขอบเขตของอำนาจหน้าที่อย่างเพียงพอที่จะกำหนดนโยบาย แผนงาน และทิศทางการพัฒนาขีดความสามารถในเป็นมหาวิทยาลัยที่ผลิตผลงานวิจัยทางพุทธศาสนาเพื่อรับใช้ชี้นำสังคมหรือในส่วนของประสานความร่วมมือโดยการสร้างเครือข่ายนักวิจัย ผู้ให้ทุนการวิจัย ผู้ใช้ผลงานวิจัย ซึ่งสามารถกระทำได้จากการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานคณะสงฆ์ ภาครัฐ เอกชน และประชาชนทั่วไปทั้งภายในและต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างฐานคุณค่า

ของงานวิจัยให้กว้างขวางยิ่งขึ้น หรือการส่งเสริมให้มีการเผยแพร่และนำผลงานวิจัยไปปฏิบัติให้กว้างขวาง หรือการพัฒนาผู้บริหารงานวิจัย นักวิจัยและผู้ประเมินผลงานวิจัยให้มีประสิทธิภาพ หรือการสร้างแรงจูงใจแก่นักวิจัย โดยการสรรหาที่เหมาะสม การปรับระบบการเงินและภาระงานที่เอื้ออำนวย การจัดทำและเผยแพร่จรรยาบรรณนักวิจัย และยกย่องนักวิจัยดีเด่น หรือการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อให้บริการด้านการวิจัยแก่นักวิจัยและประชาชนทั่วไป ซึ่งแนวทางทั้งหมดนั้นล้วนมีความสอดคล้องระหว่างกันและมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนกระบวนการวิจัยของนักวิจัยและองค์กรให้สามารถทำงานได้อย่างเต็มศักยภาพ ทำให้เห็นผลที่ชัดเจนในการผลิตนักวิจัยและผลงานวิจัยที่มีคุณภาพสู่สังคม ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวทางการบริหารงานวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาในอนาคต ที่พบว่า ควรมีการจัดรูปแบบองค์กรแบบผสมผสานระหว่างการยืดหยุ่น และรูปแบบเครือข่าย โดยมีฝ่ายงานรับผิดชอบบริหารงานวิจัย ที่ต้องดูแลบริหารทรัพยากรบุคคลงบประมาณ คุณภาพการวิจัย และความร่วมมือทางการวิจัยในลักษณะของเครือข่าย โดยคำนึงถึงนโยบายและทิศทางการพัฒนาประเทศ นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ และความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย ซึ่งหากสามารถร่วมมือกับผู้ใช้ประโยชน์จากการวิจัยทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ เอกชน ภาคประชาชน และองค์กรท้องถิ่น ในลักษณะของการกำหนดโจทย์และทำวิจัยร่วมกัน โดยมีแนวคิดว่าจะเป็นการวางพื้นฐานไปสู่การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์มากขึ้นในอนาคต ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาการวิจัยในภาพรวม ดังเช่นการศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารและจัดการการวิจัยทางการศึกษาและที่เกี่ยวข้องขององค์กรวิจัยระดับชาติ ซึ่งพบว่า หน้าที่ขององค์กรการวิจัยคือ การทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหาการศึกษา กำหนดนโยบาย สร้างองค์ความรู้ พัฒนาขีดความสามารถของการวิจัย การสร้างฐานข้อมูล สร้างคุณภาพงานวิจัย สนับสนุนการนำผลงานวิจัยไปปฏิบัติ การศึกษาแนวโน้มทางการศึกษาและที่เกี่ยวข้องกับประชาคมโลก การบริหารงานวิจัย การสร้างนักวิจัย และงานอื่นๆ ที่รัฐมอบหมายสำหรับข้อเสนอแนะต่อองค์กรการวิจัยประกอบด้วย

1. การให้มีอนุกรรมการสภาการศึกษา/ นักวิจัยอาวุโสเพื่อถ่ายทอดทักษะประสบการณ์ด้านการวิจัยและช่วยดำเนินการวิจัยบางเรื่องเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า
2. การจัดเครือข่ายหน่วยงานวิจัย ผู้ให้ทุนวิจัย ผู้ใช้ผลงานวิจัย เพื่อส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาขีดความสามารถของหน่วยงาน การสร้างฐานข้อมูลและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการวิจัยการสร้างความสัมพันธ์กับต่างประเทศเพื่อความร่วมมือด้านการวิจัย
3. การประชาสัมพันธ์ให้เห็นคุณค่าความสำคัญของการวิจัย
4. การจัดตั้งสถาบันเฉพาะทางเพื่อเป็น Node ขับเคลื่อนการวิจัย

ทางการศึกษา (สุรศักดิ์ หลาบมาลา และรสสุคนธ์ มกรมณี, 2548: 25)

ผลการศึกษาวิจัยยังพบอีกว่า การเน้นระบบบริหารการวิจัยและส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของการวิจัยของมหาวิทยาลัย ด้วยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการวิจัยให้กว้างขวางและเข้มแข็งทั้งในระดับกลุ่มนักวิจัย วิทยาเขต สถาบันการศึกษาและการประสานกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนให้เกิดการศึกษาวิจัยเพื่อการแก้ปัญหา พัฒนาหรือสร้างองค์ความรู้ในหน่วยงาน หรือในเขตพื้นที่ ซึ่งแต่ละพื้นที่ล้วนมีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรม สำหรับการรวมของกลุ่มเครือข่ายควรประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการและทีมงานวิจัย ซึ่งมีบทบาทร่วมกันนับตั้งแต่การประเมินนโยบายของรัฐ สถานการณ์ในเขตพื้นที่ การประเมินตนเองเกี่ยวกับขีดความสามารถศักยภาพ นำสู่การสร้างวิสัยทัศน์ แผนและกรอบนโยบายการวิจัย จนก่อเกิดเป็นแผนแม่บทเพื่อการพัฒนางานวิจัยหรือชุดโครงการวิจัยทั้งระยะสั้นและระยะยาว ทั้งนี้เชื่อว่า แนวทางดังกล่าวจะส่งเสริมบทบาทที่ชัดเจนของการวิจัยด้านพระพุทธศาสนามีผลกระทบต่อการป้องกันแก้ไขปัญหาสังคมหรือการกำหนดนโยบายหรือแผนงานการพัฒนาการศึกษา สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม ในระดับพื้นที่ ตลอดจนส่งผลถึงนโยบายในระดับประเทศต่อไป และเมื่อการวิจัยด้านพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยส่งผลสามารถแสดงบทบาทที่ชัดเจนต่อสังคม ก็จะทำให้หน่วยงานภาครัฐบาล เอกชนและประชาสังคม เพิ่มความสนใจให้การสนับสนุนกระบวนการผลิตงานวิจัยของมหาวิทยาลัยมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อการพัฒนางานวิจัยตามลำดับ ซึ่งข้อมูลนี้สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิจัยที่ว่าด้วยเศรษฐกิจฐานความรู้ ซึ่งมีหลักการสำคัญคือการใช้ความรู้เพื่อให้เกิดฐานความรู้จริง เป็นฐานความรู้ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง สร้างมูลค่าและคุณค่าได้ ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงต้องมุ่งเน้นการวิจัยเพื่อตอบสนองแนวคิดนี้ใน 2 ทางคือ การวิจัยประยุกต์และการวิจัยพัฒนา พยายามมุ่งเน้นการนำความรู้ไปถ่ายทอดสู่ชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะของการวิจัยที่เอื้อต่อเศรษฐกิจฐานความรู้ในทางตรงและทางอ้อม แต่อย่างไรก็ตาม จำเป็นต้องมีการติดตามประเมินคุณภาพการบริหารงานวิจัยและคุณภาพงานวิจัยอย่างเป็นระบบ

ในส่วนของการบริหารคุณภาพการวิจัย ทางกลุ่มเครือข่ายวิชาการและวิจัยภาคเหนือเห็นว่า ควรมีการบริหารใน 3 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนแรก การพิจารณาโครงการวิจัยหรือประเมินข้อเสนอโครงการ ควรใช้กลไกของผู้ทรงคุณวุฒิของมหาวิทยาลัยส่วนกลางในการพิจารณาและอนุมัติโครงการ ขั้นตอนที่สอง การประเมินผลเบื้องต้นจากรายงานความก้าวหน้า ควรใช้กลไกผู้ทรงคุณวุฒิของเครือข่าย และขั้นตอนที่สาม การประเมินผลรายงาน

ความก้าวหน้า ควรเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิของเครือข่ายและผู้ทรงคุณวุฒิจากส่วนกลาง ดังเช่น มอบหมายให้กลุ่มวิทยาเขตเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีส่วนร่วมได้เสีย และผู้เกี่ยวข้องกับการวิจัย เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพงานวิจัย ซึ่งเป็นการประเมินผลงานวิจัยแบบเปิดกว้างทางความคิด (Outdoor) และการดำเนินงานในลักษณะนี้ จะช่วยแบ่งเบาภาระในการบริหารคุณภาพการวิจัยจากส่วนกลาง อีกทั้งยังทำให้ผลงานวิจัยสามารถนำไปใช้ได้อย่างทั่วถึงสถานการณ์ทางสังคม อันจะแสดงถึงบทบาทการขึ้นทางวิชาการเพื่อการพัฒนาสังคมทั้งในระดับท้องถิ่นและประเทศชาติ อีกทั้งยังเห็นว่า การบริหารงานวิจัยควรคำนึงถึงแนวคิดเศรษฐกิจฐานความรู้ ซึ่งมีหลักการสำคัญคือ การใช้ความรู้เพื่อให้เกิดฐานความรู้จริง เป็นฐานความรู้ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง สร้างมูลค่าและคุณค่าได้ ดังนั้นกลุ่มเครือข่ายวิทยาเขตภาคเหนือและมหาวิทยาลัยในส่วนกลาง จึงจำเป็นต้องมุ่งเน้นการวิจัยเพื่อตอบสนองแนวคิดนี้ใน 2 ทางคือ การวิจัยประยุกต์และการวิจัยพัฒนา ที่พยายามมุ่งเน้นการนำความรู้ไปถ่ายทอดสู่ชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะของการวิจัยที่เอื้อต่อเศรษฐกิจฐานความรู้ในทางตรงและทางอ้อม

อนึ่งผลงานวิจัยในครั้งนี้ ยังแสดงให้เห็นถึงความคิดและความต้องการของกลุ่มเครือข่ายวิทยาเขตภาคเหนือที่ว่า การบริหารงานวิจัยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ควรจัดให้มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สิ่งใหม่ มุมมองใหม่ และวิธีการวิจัยใหม่จากหลากหลายแหล่ง ทั้งจากภายในและต่างประเทศ ซึ่งสามารถดำเนินการได้เช่น การประสานความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ ในการร่วมเป็นคณะทำงานงานวิจัย การเข้าร่วมอบรมประชุมสัมมนาในเขตพื้นที่ หากแต่ในหลายส่วนจำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากส่วนกลางเช่น การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศให้สามารถบริการนักวิจัยได้อย่างกว้างขวางครอบคลุมและทันต่อกาล หรือ การส่งเสริมงบประมาณในการรับวารสารทางการศึกษาทั้งจากภายในและต่างประเทศ หรือการให้ทุนร่วมประชุมสัมมนาผลงานวิจัย ฯลฯ ซึ่งวิธีการต่าง ๆ ดังกล่าวจะช่วยให้ผู้บริหารงานวิจัยและนักวิจัย เกิดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองและผลงานวิจัยให้มีคุณภาพ

เช่นเดียวกับส่วนของการประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัย ซึ่งดูเหมือนเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้บริหารงานวิจัยและนักวิจัยให้ความสนใจเป็นพิเศษ สำหรับการประชาสัมพันธ์ในที่นี้หมายรวมถึงตั้งแต่การจัดพิมพ์ผลงานวิจัยเผยแพร่เป็นรูปเล่มเฉพาะ การจัดทำวารสารงานวิจัย การจัดประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัย การสร้างความตระหนักในความสำคัญของการวิจัย และการประสานงานกับบุคลากรหรือหน่วยงานที่

เกี่ยวข้องกับการวิจัยในทุกระดับ ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้บริหารงานวิจัยและนักวิจัยได้เสนอแนะแนวทางให้มีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อการเผยแพร่ผลงานเช่นการจัดทำวารสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ หรือในลักษณะของสิ่งพิมพ์สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งการใช้กลไกของสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่อง การจัดกิจกรรมเพื่อแสดงถึงการยกย่องนักวิจัยและให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของงานวิจัยสู่สาธารณชน รวมทั้งเปิดโอกาสให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้สนใจทั่วไป ได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานวิจัย ปัญหาหรือความต้องการหรือหัวข้อการวิจัยที่มหาวิทยาลัยควรจะทำ ซึ่งจะเกี่ยวเนื่องกับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยฯ และจะมีผลต่อการได้รับการสนับสนุนด้านทุนการวิจัยจากหน่วยงาน บุคลากรและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ ซึ่งข้อมูลนี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการจัดการองค์กร ที่กล่าวว่า องค์กรในอนาคตควรมีลักษณะมีความเป็นโลกาภิวัตน์ มีความหลากหลาย อาศัยเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ มีการเปลี่ยนแปลงยืดหยุ่น เน้นการจัดการเชิงคุณภาพ ใช้หลักธรรมาภิบาล เน้นการเป็นองค์กรการเรียนรู้ (วีริช สงวนวณ, 2556: 46)

อภิปรายผล

ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาระบบบริหารงานวิจัยของเครือข่ายวิชาการและวิจัยภาคเหนือ จะสามารถนำสู่รูปธรรมของการปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการจัดการและการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยในส่วนกลาง ที่อาจจำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบบริหารเพื่อให้สามารถสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน โดยการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานที่เหมาะสม ยืดหยุ่นตอบสนองการเปลี่ยนแปลง เน้นการจัดการเชิงคุณภาพเกี่ยวกับหลักการ งาน และคน ด้วยการใช้หลักธรรมาภิบาล และส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายด้านวิชาการและวิจัยให้มากขึ้น พร้อมทั้งกระจายการตัดสินใจ เพื่อสร้างให้วิทยาเขตฯ ตระหนักถึงความรับผิดชอบของตนเอง พร้อมทั้งมุ่งประสานวัตถุประสงค์ของบุคคลและองค์กร เน้นการตอบสนองสถานการณ์ของสังคมหรือกลุ่มผู้ริโภคงานวิจัย และดำเนินการพัฒนานักวิจัยให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งต้องปรับตนให้เท่าทันต่อกระแสโลกาภิวัตน์ มีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการ ทั้งหมดนี้หากสามารถดำเนินการได้ ก็จะเป็นการสร้างให้ทุกภาคส่วนของมหาวิทยาลัยเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการจัดรูปองค์กรในลักษณะผสมผสานระหว่างการบริหารแบบราชการและแบบเครือข่าย ที่มีรูปแบบโครงสร้างองค์กรและการบริหารงานที่ยืดหยุ่น เน้นผลสำเร็จและคุณภาพของผลงาน มุ่งการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมให้นักวิจัยมีวัฒนธรรมองค์กรในทิศทางเดียวกัน มีการเรียนรู้การทำงานเป็นทีมที่มีความร่วมมือกันอย่างเหนียวแน่น ทั้งในระดับสาขาวิชา ต่างคณะวิชา หรือระดับวิทยาเขต ตลอดจนส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งทางวิชาการและร่วมมือกันทางการวิจัย

2. ควรมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนภายในองค์กรและภาคี เครือข่ายของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้บุคลากรที่ทำงานด้านการวิจัยได้มีโอกาสในการพัฒนากรอบแนวคิด การจัดการงานวิจัยในสถานการณ์ที่แตกต่าง

3. ควรส่งเสริมและพัฒนานักวิจัย โดยจัดทำแผนพัฒนานักวิจัยอย่างครบวงจร ตั้งแต่นักวิจัยรุ่นใหม่ นักวิจัยรุ่นกลาง รวมทั้งนักวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษา

4. ควรเพิ่มแรงจูงใจ ในการทำวิจัยให้แก่บุคลากร เพื่อกระตุ้นให้นักวิจัยมีความสุขกับการทำวิจัย เช่น การกำหนดเป็นภารกิจ มีภาระงานที่เหมาะสม การสร้างบรรยากาศให้เกิดความตื่นตัว การส่งเสริมสิ่งอำนวยความสะดวกในการวิจัยทั้งลักษณะของระบบการค้นคว้าข้อมูล การจัดระบบการให้คำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ หรือการจัดระบบสถานที่/อุปกรณ์ การจัดระบบการเงินที่เหมาะสม และการแสดงความชื่นชมผลงานวิจัย

5. ควรมีการพัฒนาและปรับปรุงการสื่อสารกับสังคม ให้เกิดความเข้าใจและชื่นชมในผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยฯ ที่มีต่อเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นประโยชน์แก่สังคม และสร้างคุณค่าของการวิจัยในลักษณะการกำหนดกรอบจริยธรรม อันจะส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนทุนวิจัย

6. ควรมีการประเมินทบทวนกระบวนการจัดการงานวิจัย เพื่อการปรับปรุงการจัดการงานวิจัยในระยะยาวให้สามารถปรับตัวจนสามารถตอบสนองภารกิจอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งศึกษาถึงแนวคิดการจัดการความรู้ และบทบาทของการวิจัยในการพัฒนาการศึกษา เศรษฐกิจการเรียนรู้และสังคมความรู้ รวมทั้งมุ่งเน้นสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารการวิจัยแบบบูรณาการ

บรรณานุกรม

- กองวิชาการ. (2547). **แผนพัฒนามหาวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย.
- จินตนาภา โสภณ และ ธเนศ ต่วนชะเอม. (2547). **โครงการวิจัยเชิงนโยบายการปฏิรูประบบการบริหาร การวิจัยของไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- วิรัช สงวนวงวาน. (2546). **แปลและเรียบเรียง. การจัดการและพฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพมหานคร: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า.
- สุรศักดิ์ หลาบมาลา และรสสุคนธ์ มกรมณี. (2548). **รูปแบบบริหารและจัดการการวิจัยทางการศึกษาและที่เกี่ยวข้องขององค์กรวิจัยแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. (2545). **การจัดสรรงบประมาณการวิจัย ประจำปี 2546**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงบประมาณ.
- _____. **เอกสารประกันคุณภาพการศึกษา**. (2545). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศึกษาวิเคราะห์พิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอ ตามแนวพุทธจริยศาสตร์ An Analytical Study on Karen Sakor's Hand Tying Ritual according to Buddhist Ethics

พระญาณพล กิตติปัญโญ

PhraYannapol Kittipanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

บทคัดย่อ

บทความ “ศึกษาวิเคราะห์พิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอตามแนวพุทธจริยศาสตร์” มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ (1) เพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์ในพระไตรปิฎก (2) เพื่อศึกษาพิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอ (3) เพื่อวิเคราะห์พิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอตามแนวพุทธจริยศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า

1. พุทธจริยศาสตร์เป็นหลักการดำเนินชีวิตตามคำสอนในพระพุทธศาสนาโดยใช้ในการตัดสินและแก้ปัญหา ซึ่งวางอยู่บนกรอบความถูกต้องของศีลธรรมในพระพุทธศาสนาโดยปรากฏในพระไตรปิฎกอยู่ 2 ประการ 1.) สัจธรรม คือ ข้อเท็จจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติ 2.) ศีลธรรม คือ ข้อที่มีลักษณะเป็นการชักชวนให้กระทำหรืองดเว้นไม่กระทำบางอย่าง มีเกณฑ์ในการตัดสินอยู่ 2 ประการ คือ 1.) ทุจริต 3 2.) สุจริต 3 และคำนึงถึงเจตนาอีกด้วย

2. พิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอเป็นพิธีกรรมที่ยึดถือปฏิบัติสืบตามกันมาเป็นเวลาหลายชั่วอายุคน ซึ่งมีความเชื่อเรื่องขวัญว่า เมื่อขวัญตกหล่นหรือหนีหายไปจากตัวเป็นเหตุให้เจ็บไข้ได้ป่วย จึงต้องมีการผูกข้อมือเพื่อล่อขวัญหรือเรียกขวัญให้กลับมา โดยทุกๆ ปีจะผูกข้อมืออยู่ 2 ครั้ง ในเดือนกุมภาพันธ์และเดือนสิงหาคม ทั้งนี้เพื่อความสุขทางกายและทางใจ

3. พิธีกรรมการผูกข้อมือตามแนวพุทธจริยศาสตร์พบว่า การผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอนั้นไม่เป็นไปตามพุทธจริยศาสตร์ในส่วนของกายทุจริต คือ มีการฆ่าสัตว์ในการประกอบพิธีกรรม ส่วนวจีทุจริต ปฏิบัติได้โดยประกอบวจีสุจริต และมโนทุจริตปฏิบัติได้โดยประกอบมโนสุจริต และการผูกข้อมือนี้เป็นไปเพื่อประโยชน์ตนและผู้อื่น

คำสำคัญ : พิธีกรรมการผูกข้อมือ; กะเหรี่ยงสะกอ; พุทธจริยศาสตร์

Abstract

Research article “An Analytical Study on Karen Sakor’s Hand Tying Ritual according through of Buddhist Ethics” has 3 objectives which are (1) to study Buddhist Ethics from the Tripitaka (2) to study Karen Sakor’s Hand Tying Ritual (3) to analyze Karen Sakor’s Hand Tying Ritual Viewed through Buddhist Ethics. Result of this qualitative study showed that;

1. Buddhist Ethics is a principle of living according to the Buddhist doctrine by using judgement and problem solving based on rightful morality in Buddhism as found in Tripitaka were 2 ie.; 1) The truth is natural facts. 2) Moral is a instruction which has a characteristic in persuadeor refrain to do something by using moral decision making criterions i.e 1) 3 misconducts 2) 3 good conducts and also focusing on intention as a core for consideration.

2. Karen Sakor’s hand tying ritual is a traditional that Karen Sakor has done for many generation. Which believes in the spirit that when the spirit losing can cause the spirit’s owner to be illness and cause of sickness. Therefore, hand tying ritual has to be done in order to keep “spirit” back to the previous owner. There are two Sakor’s hand tying rituals yearly in February and August. Duration of this ritual is for 3 days and resulting in happiness of mind and body.

3. the Hand tying ritual along of Buddhist ethics was found that Sakor’s hand tying ritual does not comply with the Buddhism ethics as part of bodily misconduct there are were killed animals to do hand tying ritual. For bad conduct in word can be treated by good conduct in word and bad conduct in thought can be treated by good conduct in thought. Nevertheless, this hand tying ritual aims for usefulness of himself and others.

Keywords: Hand Tying Ritual; Karen Sakor’s; Buddhist Ethics

บทนำ

หากกล่าวถึงโลกยุคสมัยนี้เรียกได้ว่าเป็นยุคโลกาภิวัตน์เป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนผันผู้คนจึงย่อมต้องเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของโลกหรือไม่ก็ปรับตัวเองให้อยู่รอดตามสังคมของโลก แต่เดิมทีนั้นสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่างๆวิถีชีวิตผู้คนจึงเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสหลัก เมื่อสังคมเกษตรกรรมกลายมาเป็นสังคมอุตสาหกรรมที่เปลี่ยนแปลงตามกลไกการพัฒนาของรัฐ รวมถึงการเข้ามามีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศของรัฐเอง ทั้งนี้ในสังคมต่างๆก็เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามกลไกของรัฐหรือนโยบายของรัฐ แม้แต่สังคมกะเหรี่ยงก็เกิดการเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกัน เมื่อชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากเริ่มเข้าสู่ระบบการศึกษาและเรียนต่อในระดับสูงมากขึ้น และหางานอื่นทำนอกจากด้านเกษตรกรรมในหมู่บ้านแล้วทั้งนี้โดยการเข้าสู่เมืองเพื่อศึกษาต่อและการออกไปหางานทำนอกภาคเกษตรกรรมจึงเป็นทางเลือกหนึ่ง แม้จะเป็นการทำงานให้กับคนอื่นแต่ก็ได้มาซึ่งค่าตอบแทนที่ดีกว่า จึงเห็นได้ถึงความเปลี่ยนแปลงในสังคมกะเหรี่ยง ซึ่งในเมืองเองเป็นแหล่งงานขนาดใหญ่ การเลือกทำงานในเมืองจึงเป็นทางเลือกด้านอาชีพที่ดีกว่าเดิมและน่ารายได้มาเสริมฐานะของตนเองและครอบครัว (ขวัญชีวัน บัวแดง, 2552) สาเหตุการเปลี่ยนแปลงของคนกะเหรี่ยงเหล่านี้จึงทำให้เป็นเรื่องน่าศึกษาในส่วนของวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม พิธีกรรมต่างๆ ที่เคยดำรงอยู่ในสังคมกะเหรี่ยงนั้นว่าจะดำรงอยู่ในสังคมกะเหรี่ยงได้อย่างไร ควรอยู่ในบริบทใดภายใต้ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้

กะเหรี่ยงสะกอมีการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับวิถีชีวิตอยู่หลายพิธีกรรม พิธีกรรมที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตหลักๆนั้น ประกอบด้วย พิธีกรรมการเกิด พิธีกรรมการตาย พิธีกรรมเกี่ยวกับการเจ็บป่วย พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกษตรกรรม (กาญจนา แก้วเทพ, 2530) ซึ่งพิธีกรรมดังกล่าวนี้ล้วนแล้วเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีชีวิตของคนกะเหรี่ยงสะกอในสมัยใหม่ที่มีการประกอบพิธีกรรมขึ้นบ้างหรือไม่ประกอบพิธีกรรมขึ้นอีกเลย แต่มีพิธีกรรมอย่างหนึ่งที่ยังคงสืบทอด ปฏิบัติและประกอบพิธีกรรมขึ้นอยู่ตั้งแต่สมัยอดีตจวบจนในปัจจุบันนี้ และประกอบพิธีกรรมขึ้นทุกๆปีโดยประกอบพิธีกรรมดังกล่าวนี้ปีละ 2 ครั้ง โดยจะประกอบขึ้นครั้งแรกในในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี และในช่วงเดือนสิงหาคมของทุกๆปีนั้นก็คือพิธีกรรมการผูกข้อมือ ซึ่งชาวกะเหรี่ยงสะกอเรียกว่า “กิจื้อ” (กิจื้อ คือ การผูกข้อมือเพื่อเรียกขวัญของชาวกะเหรี่ยง) โดยพิธีกรรมการผูกข้อมือดังกล่าวนี้ กะเหรี่ยงสะกอที่นับถือพุทธศาสนายังประกอบพิธีกรรมการผูกข้อมือทุกหมู่บ้าน ทุกหลังคาเรือนแต่สำหรับกะเหรี่ยง

สะกอนที่นับถือคริสต์ศาสนานั้นจะไม่มีการประกอบพิธีกรรมนี้ โดยการประกอบพิธีกรรมครั้งแรกในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงก่อนที่ชาวกะเหรี่ยงสะกอจะทำการเกษตร ก่อนจะหาพื้นที่ในการทำไร่หมุนเวียน ในครั้งสองนั้นจะประกอบพิธีกรรมในช่วงเดือนสิงหาคม โดยเป็นช่วงเวลาที่ยาวในไร่ของกะเหรี่ยงสะกอลำปางจะตั้งท้อง การประกอบพิธีกรรมดังกล่าวเป็นการบอกให้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เจ้าที่-เจ้าทาง เจ้าป่า-เจ้าเขา เพื่อให้รับรู้ว่าได้เวลาที่ชาวกะเหรี่ยงสะกอจะเริ่มทำการเกษตรในฤดูใหม่ที่จะมาถึงนี้การประกอบพิธีกรรมการผูกข้อมือเป็นการเรียกขวัญ ขวัญที่อยู่ในตัวเราให้กลับมา ซึ่งเป็นการสร้างขวัญกำลังใจ(มานพ ชื่อภักดี, 2553) และเป็นการขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้สุขภาพแข็งแรงก่อนที่จะลงมือทำการเกษตรในฤดูกาลใหม่ในการประกอบพิธีกรรมการผูกข้อมือนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายแลประสบความสำเร็จในการทำเกษตร พิธีกรรมดังกล่าวนี้ทำให้เกิดความสงบสุขทั้งทางกายและใจ ต่อปัจเจกบุคคลและสังคม ในทางกายนั้นพิธีกรรมการผูกข้อมือเป็นช่วงเวลาของพักผ่อน ผ่อนคลายการได้อยู่พร้อมหน้ากันกับบุตรหลานตัวเองหลังจากกลับมาจากต่างถิ่น ในทางใจนี้พิธีกรรมการผูกข้อมือเป็นการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ ก่อนที่จะลงมือทำการเกษตร ส่วนของสังคมนั้น จะมีข้อยึดถือข้อปฏิบัติร่วมกันเช่น ห้ามประกอบกิจกรรมใดๆห้ามไปพักค้างคืนที่อื่น ห้ามฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ให้พูดดีคิดดีโดยเคร่งครัดหลังจากยังไม่ผ่านพ้นการผูกข้อมือ 3 วัน เป็นต้น ด้วยข้อปฏิบัติดังกล่าวนี้ทำให้คนในสังคมมีเวลา มีโอกาสที่จะได้พบเจอ พูดคุยกัน ทำให้สังคมเกิดความสงบสุข สันติสุขเกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความเห็นอกเห็นใจกันการประกอบพิธีกรรมการผูกข้อมือนี้น่าจะสอดคล้องกับวิถีชีวิตของกะเหรี่ยงสะกอในการทำไร่หมุนเวียนซึ่งการทำไร่หมุนเวียนนี้ถือว่าเป็นวิถีของชาวกะเหรี่ยงสะกอโดยแท้ โดยมีคำกล่าวว่า “หากไม่มีไร่หมุนเวียน ก็ไม่มีปากเอะญอ” (ป้อพอ, 2540) ด้วยข้อยึดถือข้อปฏิบัติร่วมกันหลังจากการประกอบพิธีกรรมผูกข้อมือไปนั้นมีความสอดคล้องกับหลักธรรมในพุทธจริยศาสตร์ เช่น ศีล อกุศลกรรมบถ กุศลกรรมบถ ซึ่งหลักธรรมดังกล่าวนี้ปรากฏให้เห็นในส่วนข้อยึดถือข้อปฏิบัติร่วมกันในสังคมทั้งก่อนและหลังจากประกอบพิธีกรรมการผูกข้อมือ

พุทธจริยศาสตร์เป็นหลักปรัชญาที่มีสำคัญต่อสังคมไทยเป็นอย่างมากทั้งนี้และทั้งนั้นก็ยังปรากฏให้เห็นในพิธีกรรมต่างๆในสังคมไทย แม้จะไม่ปรากฏให้เห็นเด่นชัดหรือเป็นรูปธรรมก็ตามแต่ก็มีแนวคิดพุทธจริยศาสตร์ปรากฏให้อยู่ซึ่งจะพบได้ในพิธีกรรมต่างๆ เช่นเดียวกับพิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอที่มีแนวคิดพุทธจริยศาสตร์ปรากฏอยู่ในข้อยึดถือ ข้อปฏิบัติร่วมกันก่อนและหลังจากการประกอบพิธีกรรมการผูกข้อมือพิธีกรรมดังกล่าวนี้มีความเชื่อมโยง สัมพันธ์ กับสิ่งต่างๆเช่น ครอบครัว สังคม สรรพสัตว์ หรือแม้กระทั่ง

สิ่งเหนือธรรมชาติ พุทธจริยศาสตร์นั้นมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับสรรพสิ่งในด้านต่างๆ มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน มีเหตุ มีผล สอดรับสัมพันธ์กันเช่นเดียวกับปัจจุสมุปบาท (วคิน อินทสระ, 2549)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยสนใจวิเคราะห์พิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอตามแนวพุทธจริยศาสตร์ในเชิงวิชาการ เพื่อยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นต่อสังคม โดยเฉพาะคนรุ่นหลังที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ได้ศึกษา ได้รู้คุณค่า และเข้าใจพิธีกรรมการผูกข้อมือนี้ และเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาความเป็นชาติพันธุ์ในแง่มุมต่างๆต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์ในพระไตรปิฎก
2. เพื่อศึกษาพิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอ
3. เพื่อวิเคราะห์พิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอตามแนวพุทธจริยศาสตร์

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยเล่มนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งขอบเขตในการวิจัยจะเน้นการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และวิจัยภาคสนาม (Field Research) ควบคู่กันไป โดยมีขอบเขตการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยนี้มีเขตเนื้อหาครอบคลุมเรื่องพิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอและพุทธจริยศาสตร์ในพระไตรปิฎก และมีข้อมูลภาคสนามเป็นข้อมูลที่เกิดขึ้นใหม่ (Primary Data) คือเป็นข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลโดยตรง ซึ่งไม่มีการเก็บข้อมูลนี้รวบรวมมาก่อน

2. ขอบเขตด้านเอกสาร

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539
2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่
 - 1) งานเขียนของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาและนักวิชาการสาขาอื่นๆที่เกี่ยวข้องด้วยเรื่องพิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอและพุทธจริยศาสตร์

2) ข้อมูลจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ในหมู่บ้านกะเหรี่ยงสะกอในเขตพื้นที่ อำเภอเวียงเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 3 หมู่บ้าน ประกอบด้วย บ้านแม่แพม ตำบล เมืองเหนือ อำเภอเวียงเหนือ จังหวัด เชียงใหม่ บ้านแม่หาด ตำบล เมืองเหนือ อำเภอเวียงเหนือ จังหวัด เชียงใหม่ และบ้านนาคอน ตำบล เมืองเหนือ อำเภอเวียงเหนือ จังหวัด เชียงใหม่

3. ขอบเขตด้านประชากรในการให้ข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้กรณีศึกษาชาวกะเหรี่ยงสะกอในเขตอำเภอเวียงเหนือ จังหวัด เชียงใหม่ ประกอบด้วย 3 หมู่บ้าน คือ บ้านแม่แพม บ้านแม่หาด และบ้านนาคอน ตำบลเมืองเหนือ อำเภอเวียงเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ โดยกำหนดประชากรผู้ให้ข้อมูล 21 คน มีเกณฑ์กำหนดในการเลือกผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

3.1. ผู้นำศาสนา จำนวน 2 คน ประกอบด้วย พระทินกร ธีรวิโรย (จะแคะโพ), พระพุทธมน วิตมโล (กะพอ)

3.2 ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 2 คน ประกอบด้วย นายพาเค จะแคะโพ, นายจะเซ่ ปู่ปัด

3.3. ผู้ประกอบพิธีกรรม จำนวน 2 คน ประกอบด้วย นายกิลิ กะพอ, นายกุญ กอทุ

3.4. ผู้รับการผูกข้อมือ จำนวน 4 คน ประกอบด้วย นางธิดาการจน์ กะพอ, นายพิทักษ์ กะพอ, นางหน่อคือ กอทุ, นายเจษฎา จิตตวรวานิช

3.5. ผู้ร่วมพิธีกรรม จำนวน 4 คน ประกอบด้วย นายศรีไล กะพอ, นางสาวพรธิภา เจโพ, นาย สม พะเก, นาย เสาร์คำ ไตริ

4. ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการไปสัมภาษณ์หมู่บ้านกะเหรี่ยงสะกอ ในเขตอำเภอเวียงเหนือ จำนวน 3 หมู่บ้าน ประกอบด้วย บ้านแม่แพม ตำบลเมืองเหนือ อำเภอเวียงเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ บ้านแม่หาด ตำบลเมืองเหนือ อำเภอเวียงเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ และบ้านนาคอน ตำบล เมืองเหนือ อำเภอเวียงเหนือ จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยจะ

ดำเนินการวิจัยตามลำดับต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย

1.1 การวิจัยเอกสาร (Document Research) เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพิธีกรรมการผูกข้อมือและพุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจถึงแนวคิดและรูปแบบขั้นตอนของการผูกข้อมือและทำความเข้าใจและลักษณะของพุทธจริยศาสตร์ที่มีอยู่ในพระไตรปิฎก

1.2 การวิจัยภาคสนาม (Field Research) เพื่อศึกษาแนวคิดและรูปแบบขั้นตอนในการผูกข้อมือโดยตรงจากกะเหรี่ยงสะกอเจ้าของพิธีกรรมการผูกข้อมือ ในพื้นที่อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย บ้านแม่แพม บ้านแม่หาด และบ้านนามน ตำบลเมืองแหง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่

2. ประชากรในการให้ข้อมูล

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้กรณีศึกษาหมู่บ้านกะเหรี่ยงสะกอ ในเขตอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ โดยหมู่บ้านกะเหรี่ยงสะกอมีอยู่ด้วยกัน 3 หมู่บ้านในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยบ้านแม่แพม บ้านแม่หาด และบ้านนามน ตั้งอยู่ในตำบลเมืองแหง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการเลือกผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 21 คน

แต่ด้วยหมู่บ้าน บ้านแม่หาด ตำบลเมืองแหง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหนึ่งในหมู่บ้านที่ผู้วิจัยได้เลือกไว้ ไม่ได้ทำการผูกข้อมือแล้ว ก็จะมีลักษณะคือไม่พร้อมเพรียงกันในหมู่บ้าน ไม่มีกำหนดกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน และไม่มีผู้นำหมู่บ้านในการอยู่เป็นขวัญกำลังใจหรือเป็นเสาหลักในการผูกข้อมือ จึงทำให้ไม่สามารถเก็บข้อมูลจากหมู่บ้านนี้ได้ จึงเป็นให้จำนวนประชากรในการรวบรวมข้อมูลที่ไม่ได้ตามเกณฑ์ที่วางไว้จาก 21 คน เหลือจำนวนประชากร 14 คนในการเก็บข้อมูล ดังนั้นแล้วจำนวนประชากรที่ให้การสัมภาษณ์มีอยู่ 14 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาแนวคิดและรูปแบบขั้นตอนการผูกข้อมือของชาวกะเหรี่ยงสะกอ โดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตที่ได้การตรวจสอบความสอดคล้องจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ว่าสามารถวัดแนวคิดและรูปแบบขั้นตอนการผูกข้อมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1 แบบการสัมภาษณ์ (Interview Schedule) มีส่วนร่วมด้วย เพื่อเป็นการ

เพิ่มข้อมูลในส่วนที่อาจจะถูกจำกัดจากการสัมภาษณ์

3.2 แบบสังเกต (Observation Schedule)

3.3 การตรวจสอบความสอดคล้องของเครื่องมือเก็บข้อมูล

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยนี้ (แบบสัมภาษณ์เชิงลึก) ได้รับการตรวจสอบความสอดคล้องของเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลกับวัตถุประสงค์การวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งมีรายนามผู้เชี่ยวชาญในภาคผนวก ข และนำคะแนนประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านไปคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ของความสอดคล้องหรือ IOC (Index of Concordance) จะเห็นได้ว่ารายการประเมินแต่ละรายการมีค่าความสอดคล้องอยู่ที่ 0.66 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์การตรวจสอบความสอดคล้องของเครื่องมือและมีค่าสอดคล้องเฉลี่ยของทุกรายการอยู่ที่ 0.66 จึงสรุปได้ว่าเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับงานวิจัยนี้มีสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และมีความน่าเชื่อถือตามเกณฑ์ สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยได้

4. วิธีการรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ เก็บข้อมูลเบื้องต้นและดูบริบทหมู่บ้าน จนถึงวันประกอบพิธีกรรมการผูกข้อมือก็ร่วมพิธีกรรมผูกข้อมือ จนหลังเสร็จพิธีกรรม

5. วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลทั้งหมดมาทำการสัมภาษณ์ โดยเนื้อหา

ผลการศึกษา

จากการศึกษาวิเคราะห์พิธีกรรมผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอตามแนวพุทธจริยศาสตร์ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาอยู่ด้วยกัน 3 ประการ คือ 1.) เพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์ในพระไตรปิฎก 2.) เพื่อศึกษาพิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอ 3.) เพื่อวิเคราะห์พิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอตามแนวพุทธจริยศาสตร์ โดยเป็นการศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) จากการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง มีพระไตรปิฎก หนังสือ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และบทความที่เกี่ยวข้อง เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลเชิงพรรณนา จึงสามารถสรุปผลจากการวิจัยและข้อเสนอแนะได้ดังนี้

1. ศึกษาพุทธจริยศาสตร์ในพระไตรปิฎก

จากการศึกษาพุทธจริยศาสตร์ทำให้ทราบว่าพุทธจริยศาสตร์หรือจริยศาสตร์

แนวพุทธนี้เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมโดยพุทธองค์ได้วางไว้เป็นมาตรฐานเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์เพื่อเป็นฐานไปสู่อุดมคติสูงสุดของพุทธศาสนา ลักษณะของพุทธจริยศาสตร์มีลักษณะไม่ได้บังคับ คือ ไม่มีกฎหรือข้อบังคับให้ต้องกระทำตามเหมือนเดียวกับกฎหมายที่ตราไว้เพื่อต้องปฏิบัติ มีลักษณะสมบูรณ์ คือ เป็นความพุดติที่มีลักษณะที่แน่นอนตายตัวไม่มีการเปลี่ยนแปลง ครอบคลุมมนุษย์ทุกคนซึ่งเป็นข้อเท็จในธรรมชาติ โดยพุทธศาสนาได้แบ่งออกไว้เป็นสองส่วน คือ ส่วนแรก เรียกว่า ศัสธรรม ส่วนที่สอง เรียกว่า ศีลธรรม ศัสธรรม คือ ข้อเท็จจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ข้อเท็จจริงประการนี้จะคงอยู่ในธรรมชาติต่อไป ศีลธรรม คือ ข้อเท็จจริงที่เป็นข้อปฏิบัติให้ดำเนินตาม พุทธจริยศาสตร์เป็นเรื่องของการพิจารณาคุณค่าทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมว่า สิ่งใดดี สิ่งใดไม่มี สิ่งใดควร สิ่งใดไม่ควร โดยใช้เจตนาในการพิจารณาเป็นขั้นพื้นฐานในเกณฑ์พิจารณา ซึ่งจะเป็นเรื่องของการละเว้น และการประพฤติ คือ การละเว้นกายทุจริต การละเว้นวจีทุจริตและการละเว้นมโนทุจริต เรียกว่า ทุจริต 3 โดยให้กลับมา ประพฤติชอบด้วยกาย ประพฤติชอบด้วยวาจาและประพฤติชอบด้วยใจ โดยมีเป้าหมายเพื่อ

1. ประโยชน์ในปัจจุบัน ที่เรียกว่า ทิฐุธัมมิกัตถะ
2. ประโยชน์ในเบื้องหน้า ที่เรียกว่า สัมปรายิกัตถะ
3. ประโยชน์สูงสุด ที่เรียกว่า ปรมัตถะ

เมื่อมีเป้าหมายจึงมีวิธีการที่จะเข้าสู่เป้าหมายสูงสุดของพุทธจริยศาสตร์ โดยใช้กระบวนการของไตรสิกขา เพื่อพัฒนาตนเข้าไปสู่เป้าหมาย ทั้งนี้เองหลักไตรสิกขานี้เป็นหลักคำสอนที่สอดคล้องกับองค์ประกอบของการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย อธิสัสสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา กล่าวคือ ศีล สมาธิ ปัญญา นั้นเอง และหลักไตรสิกขานี้เองเมื่อนำมาแสดงเป็นคำสอนในภาคปฏิบัติแล้วจะปรากฏตรงกับในหลักของโอวาทปาฏิโมกข์ที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ คือ

1. สัพพปาปัสสะ อกรรมัง คือ เว้นจากการประพฤติชั่ว
2. กุสลัสสุปปสัมปทา คือ ประกอบสุจริต
3. จจิตตปริโยทปนัง คือ ทำจิตใจให้บริสุทธิ์

ฉะนั้นแล้วกล่าวสรุปได้ว่า พุทธจริยศาสตร์เป็นข้อปฏิบัติที่ไม่ได้เป็นข้อบังคับโดยเป็นไปเพื่อขัดเกลาหรือพัฒนาศักยภาพของความเป็นมนุษย์ให้มีคุณธรรมสูงขึ้นไปตามลำดับของพุทธจริยศาสตร์ที่ได้วางไว้ที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น

2. ศึกษาพิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอ

จากการศึกษาพิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอนี้ทำให้ทราบว่าพิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงนี้สืบทอดกันมาโดยการปฏิบัติจากรุ่นสู่รุ่น โดยมีความเชื่อเรื่องขวัญ ที่เชื่อว่าขวัญของชาวกะเหรี่ยงสะกอมีอยู่ 37 ขวัญ เมื่อขวัญตกหล่นหายไปก็จะทำให้เกิดอาการเจ็บไข้ได้ป่วย เมื่อเป็นเช่นนี้จึงต้องมีการผูกข้อมือเพื่อเรียกขวัญให้กลับมาอยู่กับเนื้อกับตัว จะทำให้อาการเหล่านั้นหายไป เป้าหมายของการผูกข้อมือนี้นี้เพื่อเป็นการล่อขวัญหรือเรียกขวัญให้กลับมาอยู่กับเจ้าของขวัญ ซึ่งในการประกอบพิธีกรรมการผูกข้อมือนั้นต้องประกอบด้วยผู้นำการผูกข้อมือหรือฮีไซ ในการเป็นผู้เริ่มประกอบพิธีกรรม แล้วชาวบ้านครอบครัวอื่นๆก็จะประกอบพิธีกรรมตาม โดยการประกอบพิธีแต่ละครั้งจะมีผู้ประกอบพิธี ผู้รับการผูกข้อมือ ผู้ร่วมงานการผูกข้อมือ ที่จะอยู่ร่วมงาน โดยมีเป้าหมายเชิงส่วนตัวคือ เพื่อเป็นการล่อขวัญหรือเรียกขวัญให้กลับมา เป้าหมายเชิงสังคม คือ เป็นการเสริมสร้างความรักความผูกพันในครอบครัวและสังคม ก่อให้เกิดความสามัคคีกัน เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเคารพวัฒนธรรมประเพณีหรือกฎข้อบังคับที่อยู่ร่วมกันวิธีการเข้าถึงเป้าหมายได้นั้นต้องอาศัยคติความเชื่อและการประกอบพิธีผูกข้อมือร่วมกันซึ่งแสดงให้เห็นว่าขวัญเป็นส่วนสำคัญของมนุษย์ซึ่งเป็นเรื่องของจิตวิญญาณแต่ละบุคคล ในวันการประกอบพิธีกรรมนั้นจะใช้เวลาอยู่ 2-3 วัน ขึ้นอยู่กับว่าหมู่บ้านไหนมีจำนวนประชากรมาก วันแรกหรือก่อนวันงานจะมีการตระเตรียมอุปกรณ์สิ่งต่างๆเอาไว้ วันที่สองหรือวันงาน ช่วงเวลาเช้าจะเป็นการผูกข้อมือ ช่วงบ่ายก็จะเป็นการพากันไปประกอบพิธีในบ้านหลังอื่นๆจนครบทุกหลัง วันที่สามคือการไปร่วมกันประกอบพิธีกรรมให้กับบ้านหลังอื่นๆที่ยังไปยังไม่ครบต่อจากวันงาน ซึ่งพิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอจะจัดขึ้นทุกๆปี ละ 2 ครั้ง โดยจะตรงกับ เดือนกุมภาพันธ์และเดือนสิงหาคมของทุกปี หลังจากที่ได้รับการผูกข้อมือแล้วทำให้ผู้ได้รับการผูกข้อมือมีขวัญและกำลังใจในการดำเนินใช้ชีวิต ก่อให้เกิดความรักความผูกพันกันในครอบครัวมากขึ้น มีการเคารพเชื่อฟังปฏิบัติตามกฎข้อระเบียบสังคมมากขึ้น ทำให้สังคมมีความสุขอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข ซึ่งสรุปได้จากความแตกต่างกันของหมู่บ้านที่มีการผูกข้อมือและหมู่บ้านที่ไม่มีการผูกข้อมือแล้ว ในสังคมกะเหรี่ยงสะกอ ทั้งความเป็นมา คติความเชื่อ และเป้าหมายของพิธีกรรมการผูกข้อมือนี้นี้ล้วนแล้วต้องการให้ตนเองมีความและสังคมอยู่อย่างสงบ ทั้งยังเป็นการรักษาไว้ซึ่งประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของกะเหรี่ยงสะกอเองอีกด้วย

จากการวิเคราะห์พิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอตามแนวพุทธจริยศาสตร์นี้ทำให้ทราบว่าพิธีการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอมีประเพณีกรรมที่เป็นการทูลจิตประภาสหนึ่งนั่นก็คือ กายทูลจิต กายทูลจิตในที่นี้คือ การฆ่าหรือตัดชีวิต ฆ่าไก่

หรือหมูในการทำอาหารเพื่อใช้ประกอบในพิธีกรรม กายทุจริตประการนี้ไม่เป็นไปตามหลักของพุทธจริยศาสตร์คือไม่ถูกต้องตาม ส่วนวจีทุจริตและมโนทุจริตนั้นเวลาผูกข้อมือชาวกะเหรี่ยงจะไม่ประพฤติหรือละเมิดลงไป ส่วนของการให้ประพฤติหรือสุจริตทั้งสามประการนี้ กายสุจริตคือการพฤติชอบด้วยกายประเด้นตรงนี้ในเวลาผูกข้อมือชาวกะเหรี่ยงสะกอนั้นกระทำไม่ได้ ไม่สามารถละเว้นจากฆ่าสัตว์ได้ เพราะพิธีกรรมการผูกข้อมือจำเป็นที่จะต้องใช้สัตว์นั้นก็คือ ไก่หรือหมู ในการใช้ประกอบอาหาร ส่วนอีกสองข้อที่เหลือของการประกอบสุจริตนั้นคือ วจีสุจริต และมโนสุจริต นั้นเวลาผูกข้อมือชาวกะเหรี่ยงสะกอนั้นสามารถกระทำหรือประกอบวจีสุจริตและมโนสุจริตได้ เมื่อไปดูถึงเกณฑ์การตัดสินในทางพุทธจริยศาสตร์แล้วนั้นจะเห็นถึงการกระทำที่ไม่เป็นกุศลคือ การฆ่าสัตว์ เป็นการกระทำที่เบียดเบียนชีวิตคนอื่นนั่นคือสัตว์ การฆ่าหรือลดทอนชีวิตคนอื่นก็ย่อมไม่เป็นที่ยอมรับของบัณฑิตหรือปราชญ์เช่นเดียวกัน ผลของการกระทำคือการผูกข้อมือแม้จะเป็นเพื่อประโยชน์สุขตนและส่วนรวมก็ย่อมไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของพุทธจริยศาสตร์แม้ว่าจะมีเจตนาที่เป็นกุศลก็ตาม เมื่อวิธีการยังไม่สมบูรณ์คือ มีการเบียดเบียนอยู่ ผลของการกระทำนั้นจะออกมาเป็นบวกหรือลบในทางพุทธจริยศาสตร์ย่อมไม่ดีไม่ถูกต้อง

หากเรามองการผูกข้อมือในแง่ของการผูกข้อมือนั้น คือ เจตนาเริ่มแรกของการผูกข้อมือ คือการล่อหรือเรียกขวัญเพื่อให้ขวัญกลับมาอยู่กับเจ้าของ เป็นเจตนาที่ดีคือการช่วยให้คนพ้นทุกข์ การผูกข้อมือนั้นก็ไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่น เมื่อเจตนาดี ไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่นบัณฑิตหรือปราชญ์ก็ย่อมสรรเสริญการกระทำนั้น การกระทำนั้นคือการผูกข้อมื่อย่อมเกิดประโยชน์และความสุขทั้งทางตรงและทางอ้อมให้กับสังคม การกระทำคือการผูกข้อมื่อย่อมเป็นการกระทำที่ดีที่ถูกต้อง นี่คือการมองในแง่ส่วนการผูกข้อมือ กล่าวโดยสรุปแล้วก็คือ เป็นเรื่องที่ดีในเบื้องต้นเพราะก่อให้เกิดความสมัครสมานสามัคคี แต่ดียังไม่เต็มที่เพราะยังเป็นกายทุจริต

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

งานวิจัยเล่มนี้มุ่งเน้นศึกษาพิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอนี่ยัดถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลาหลายทศวรรษ โดยวิเคราะห์การผูกข้อมือผ่านหลักพุทธจริยศาสตร์เพื่อต้องการทราบว่าพิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอนั้นมีเป้าหมายเช่นเดียวพุทธจริยศาสตร์หรือไม่ แล้วอยู่ในระดับใดของพุทธจริยศาสตร์เพื่อเป็นการสนับสนุนให้พิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอนี้ได้คงดำรงอยู่สืบต่อไปทั้งนี้ก็เพื่อสร้างความเข้าใจที่ติดตาม

ให้เกิดขึ้นกับชาวกะเหรี่ยงสะกอรุ่นหลังให้มีความตระหนักเห็นถึงคุณค่าการผูกข้อมือและเพื่อเกิดความเข้าใจกับบุคคลอื่นที่มีความสนใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตหรือแม้กระทั่งความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงสะกออีกด้วยและสืบไป โดยผู้วิจัยขอเสนอหัวข้อการวิจัยต่อไปที่น่าจะเป็นประโยชน์ดังนี้

1. ควรจะมีการศึกษาการผูกข้อมือกะเหรี่ยงสะกอโดยผ่านกรอบแนวคิด
ประโยชน์นิยม
2. ควรจะมีการศึกษาคุณวิทยาในพิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอ
3. ควรจะมีการศึกษาสัญลักษณ์และสร้างความหมายในพิธีกรรมการผูกข้อ
มือของกะเหรี่ยงสะกอ

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2530). **มรดกทางวัฒนธรรมและศาสนา: พลังสร้างสรรค์ในชุมชน** ชนบท. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์น.
- ขวัญชีวัน บัวแดง. (2540). **กะเหรี่ยงหลากหลายชีวิตจากขุนเขาสู่เมือง**. เชียงใหม่: มิ่งเมือง.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2553). **เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับผู้วิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: ศรีอนันท์.
- มานพ ชื่นภักดี. (2553). **ประเพณีผูกข้อมือชนเผ่าปกาเกอะญอ (กื๋อลาขุ) ตำบล แม่จัน อำเภอ อัมพาง จังหวัด ตาก**. ตาก: วัฒนธรรมจังหวัดตาก.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วสิน อินทสระ. (2549). **พุทธจริยศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ธรรมดา.

สุนทรียศาสตร์เชิงพุทธในงานประติมากรรมธรรมศิลป์ ของธงชัย ศรีสุขประเสริฐ A Study of Buddhist Aesthetics of Thongchai Srisukprasert's Sculptures

พระปลัดไกรสร นริสโร

Phrapalad Kraisorn Narisaro

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง สุนทรียศาสตร์เชิงพุทธในงานประติมากรรมธรรมศิลป์ของ ธงชัย ศรีสุขประเสริฐ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ เพื่อศึกษาแนวคิดสุนทรียศาสตร์เชิงพุทธ แนวคิดการสร้างสรรคผลงาน ลักษณะรูปแบบ และวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์เชิงพุทธ ในผลงานประติมากรรมธรรมศิลป์ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยคัดเลือกผลงานศิลปะชิ้นเอกของธงชัย ศรีสุขประเสริฐ จำนวนหนึ่งมาเป็นข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์

ธงชัย ศรีสุขประเสริฐ เป็นหนึ่งในกลุ่มศิลปินที่อาศัยเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนัง ณ วัดพุทธประทีป ในกรุงเทพมหานคร ร่วมกับศิลปินชั้นครูหลายท่าน

ผลการวิจัยพบว่า สุนทรียศาสตร์เชิงพุทธ คือ ความงามในทัศนะทางพระพุทธศาสนาที่ก่อให้เกิดรูปแบบ ศิลปะแฝงอยู่ในร่มเงาของพุทธศาสนา กล่าวถึง ความงามของคนและวัตถุสิ่งของ รวมไปถึงความงามของธรรมชาติ

ขณะที่ งานประติมากรรมธรรมศิลป์ เป็นสัญลักษณ์ตัวแทนความสูญเสียและความสมปรารถนาทางโลกียธรรม บนพื้นฐานของความอยากได้อย่างมืออยากเป็น จึงเป็นการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ด้วยจินตนาการจากรูปทรงสิ่งมีชีวิต ที่เหนือความเป็นจริงในธรรมชาติ

จากการศึกษาค้นพบอีกว่า งานประติมากรรมของ ธงชัย ศรีสุขประเสริฐ เป็นศิลปะเพื่อศีลธรรม โดยองค์ประกอบการสร้างศิลปะของศิลปิน อยู่ในกรอบของศีลธรรม มิใช่เป็นศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อความสวยงามเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นการสร้างเพื่อความจรรโลงใจ มีเรื่องราวเนื้อหาที่แฝงไปด้วยธรรม จึงถือได้ว่าเป็นผลงานที่ทรงคุณค่า เพราะเป็นศิลปะที่เกื้อหนุนสัมพันธ์กับศีลธรรม

คำสำคัญ: สุนทรียศาสตร์เชิงพุทธ; ประติมากรรมธรรมศิลป์; ธงชัย ศรีสุขประเสริฐ

Abstract

The thesis entitled ‘A Study of Buddhist Aesthetics of Thongchai Srisuprasert’s Sculptures’ consists of three objectives as to study the conceptual ideal of Buddhist aesthetics, to explore the conceptual ideal on art creation and style and to analyze the Buddhist Aesthetics on Sculpture entitled ‘Dhammasilapa’. The research methodology is a qualitative research using the Thongchai Srisukprasert’s master price works as the main data for an analysis.

Thongchai Srisukprasert is one of the Great Thai Artists who had volunteered their efforts for the Mural Painting at Wat Buddhapradeep, London, UK. together with many top Thai artists.

The results revealed that the Buddhist aesthetic is dealing with a study of beauty and art in Buddhism. It also expresses the beauty of human and nature.

Regarding the Dhammasilapa Sculpture, it expressed the telegraphic agency of losing and fulfillment in the worldly life based on the craving and desire. Therefore, it was the creation of visual art with the imaginative shapes of creatures that called surrealism.

The study also found that sculpture is related to the morality or the so-called art of virtue. It is not only the art of beauty, but it also the art of morality.

Keywords: Buddhist Aesthetics; Thongchai Srisukprasert’s; Sculptures

บทนำ

“โลกียธรรม” หากมองในมุมกว้างก็อาจตีความได้ถึงความสุขในทางโลกที่มนุษย์แสวงหาเสพดาษตื่นสามัญ ต่างปรารถนาเพื่อสนองอายตนะแห่งตน ด้วยการดื่มกินลิ้มรส

สนองกิเลสตัณหาความปรารถนาและการยลยินมรสุรสาจาเผ้ากอดรัดออดตามุ่งหมายไปคว้า ชัยชนะแห่งชีวิตในทัศนะต่างๆ ความยึดมั่นถือมั่นเหล่านั้นนับเป็นวิถีทางโลกที่เพศฆราวาสทั้งหลายต่างต้องเวียนว่ายพบเผชิญ ในอีกแง่มุมหนึ่ง “โลกียธรรม” อาจจะเป็นต้นเค้าให้ผู้คนได้ออกเดินทางแสวงหา โลกุตระธรรม เพื่อความหลุดพ้นไปสู่ความว่าง เพราะเมื่อชีวิตที่ดำเนินอยู่ล้วนเป็นไปด้วยความวุ่นวาย การหลบหลีกปลีกเร้นเพื่อความสงบว่างทางจิตใจก็อาจเป็นสิ่งที่หลายคนปรารถนา เฉากเช่นเดียวกับความมืดอาจเป็นที่อยู่ของประกายแสง ไม่แตกต่างจากเสียงอึกทึกครึกโครมที่โถมมำให้เราโหยหาความสงบเย็นก็เป็นได้ (Thongchai Srisukprasert, 2012: 5)

สุนทรียศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยความสวยงาม (ปานทิพย์ ศุภนคร, 2540: 225) ความไพเราะหรือพวกลีลาต่างๆ (พิน ดอกบัว, 2544: 12) ซึ่งก็เป็นประเด็นที่ทำการถกเถียงกันมาโดยตลอด โดยเฉพาะเรื่องพุทธศิลป์ แต่ก็อยู่ในขอบเขตสุนทรียศาสตร์ ซึ่งเป็นสาขาวิชาหนึ่งของปรัชญา พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้ให้ความหมายว่า คือ สาขาวิชาที่ว่าด้วยความงามทั้งในศิลปะและในธรรมชาติ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2552: 18) สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส เกิดความรู้สึกยินดี อิ่มเอมใจ และมีนักปรัชญาตะวันตกเป็นจำนวนมากให้ความหมายสุนทรียศาสตร์ แต่ก็ขัดแย้งกันในแต่ละแนวคิด (พระมหารัษฎันต์ กิตติปัญโญ, 2553: 1) ปัจจุบันสุนทรียศาสตร์ถูกนำมาใช้ในวิชาอิสระที่ทำหน้าที่ศึกษาเกี่ยวกับผลงานทางศิลปะ การชื่นชมศิลปะ ตลอดจนมุมมองต่างๆ ของศิลปะโดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่เรียกว่า “ความงาม” ความน่าเกลียดอันเกี่ยวกับรูปแบบ

เนื่องด้วยสุนทรียศาสตร์เชิงพุทธมีพื้นฐานแนวคิดเดียวกันแบบตะวันออกคืออินเดีย เพื่อต้องการแยกเนื้อหาสาระที่แตกต่างกัน สุนทรียศาสตร์เชิงพุทธ จึงหมายถึงสุนทรียศาสตร์ที่ก่อให้เกิดรูปแบบศิลปะแฝงอยู่ใน ร่มเงาของพุทธศาสนา ซึ่งเป็นส่วนที่ถูกนำมาพอกพูนเป็นเปลือกห่อหุ้มแก่นภายใน อันเป็นสาระของสุนทรียศาสตร์ และศิลปะของความเป็นพุทธเอง (Buddhist Arts) หรือแม้จะหมายถึงสาระอันแท้จริงของพุทธ ก็ยังถูกแปรเป็นทฤษฎีคำสอน (Dogma Precept) นิกายสำนักกลุ่ม (Sects) สู่รูปแบบปฏิบัติบูชา (Cults) เป็นเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป หากจับเอาความหมายของพุทธด้วยมุมมองปกติธรรมดา ก็จะง่าย แต่ถ้าใครต้องการมองให้ลึกซึ้งมากกว่าก็ยากและลึกซึ้งตามสติปัญญาความสามารถของบุคคลนั้น (เครือจิต ศรีบุญนาถ, 2542: 14)

ธงชัย ศรีสุขประเสริฐ นับเป็นศิลปินมากความสามารถคนหนึ่งสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทยมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน รูปแบบการสร้างสรรค์ที่โดดเด่นเป็นที่รู้จักอย่าง

กว้างขวาง ก็คืองานจิตรกรรมทั้งนามธรรมทั้งดงามด้วยรูปทรงและเส้นสีขลิบขลิบ ก้าวหน้าไปทั้งในแนวทางทั้งนามธรรมและต่อยอดไปถึงศิลปะรูปลักษณ์ (figurative) ที่เปรียบด้วยรูปทรงและเส้นลายจากลักษณะสูงและความละเอียดอ่อน (Thongchai Srisukprasert, 2012: 4) ธงชัย ศรีสุขประเสริฐ เป็นหนึ่งในกลุ่มศิลปินที่อาสาเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนัง ณ วัดพุทธประทีป ในกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ร่วมกับศิลปินชั้นครูหลายท่าน อาทิ เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ปัญญา วิจินธนสาร และสมภาพ บุตรราช ผลงานของธงชัย ศรีสุขประเสริฐ มีทั้งจิตรกรรมและประติมากรรม ล้วนนับเนื่องเป็นมิติใหม่ที่ก้าวข้ามมาจากการพัฒนาความคิดและการแสดงออกที่เปลี่ยนผันรุดหน้าไปตามกาลเวลาและประสบการณ์ ส่งผลต่อแนวความคิดและการสร้างสรรค์ที่ชี้เฉพาะถึงอัตลักษณ์ของตนเองได้อย่างชัดเจนแม้ในท่ามกลางความขัดแย้ง ความหมกมุ่นครุ่นคิดความปรารถนาก็ยังสามารถแสดงออกซึ่งความงามและสุนทรียภาพแห่งศาสตร์และศิลป์ไว้ได้ เฉกเช่นเดียวกันกับความเป๋นไปในโลกสัพเพ ที่มีทั้งสิ่งพึงใจและไม่พอใจหลอมรวมอยู่ด้วยกันเสมอ (เครือจิต ศรีบุญนาท, 2542: 5)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวคิดสุนทรียศาสตร์เชิงพุทธในงานประติมากรรมธรรมศิลป์ ของธงชัย ศรีสุขประเสริฐ การศึกษาวิจัยในเรื่องนี้จะช่วย เพิ่มความรู้ ความคิด ความเข้าใจ เกี่ยวกับคุณค่าของความงามให้เข้าใจเพิ่มขึ้น ในอีกแง่มุมหนึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เป็นงานประติมากรรมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์แล้ว ก็ยังเกี่ยวกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาในมุมมองต่างๆ ที่ตั้งถามอีกด้วย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ ที่ผู้วิจัยจะมีโอกาสนำเสนอในมุมที่เป็นงานทางสุนทรียศาสตร์ ที่จะสามารถส่งเสริมให้เห็นคุณค่า เพื่อหาข้อสรุปถึงสุนทรียศาสตร์เชิงพุทธ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจในคุณค่าของผลงานศิลปะของศิลปินไทย และหวังว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศิลปะและปรัชญาแก่ผู้สนใจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดการสร้างสรรคผลงาน และลักษณะรูปแบบผลงานประติมากรรมธรรมศิลป์ของอาจารย์ธงชัย ศรีสุขประเสริฐ
2. เพื่อวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์เชิงพุทธในผลงานประติมากรรมธรรมศิลป์ของอาจารย์ธงชัย ศรีสุขประเสริฐ
3. เพื่อศึกษาแนวคิดและความสำคัญของสุนทรียศาสตร์เชิงพุทธ

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาวิเคราะห์ถึงสุนทรียศาสตร์เชิงพุทธ โดยการนำหลักทฤษฎีต่างๆ ทางสุนทรียศาสตร์มาวิเคราะห์ลักษณะรูปแบบและการแสดงออกของผลงานประติมากรรมธรรมศิลป์

ขอบเขตในด้านข้อมูล ศึกษาสุนทรียศาสตร์เชิงพุทธในผลงานประติมากรรมธรรมศิลป์ของธงชัย ศรีสุขประเสริฐ เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร ซึ่งมีขอบเขตเอกสารดังนี้

เอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ ผลงานประติมากรรมธรรมศิลป์ ชุด “โลกียธรรม” มีผลงานประติมากรรมทั้งหมด 7 ชิ้น คือ 1. กามา-ตัณหา, 2. อรหันต์, 3. งานนกเงือก, 4. หลง, 5. มนุษย์, 6. สามชุก, 7. ภาวะ เพื่อเป็นหลักในการทำงานวิจัย

เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2535 เป็นหลัก เอกสารสิ่งพิมพ์ เช่น งานค้นคว้าวิจัย และ วิทยานิพนธ์ ที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลเอกสาร ที่เกี่ยวกับ จากแหล่งข้อมูลต่างๆ โดยการสังเกตวิเคราะห์บันทึกข้อมูล และเก็บเป็นฐานข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ได้
2. ห้องสมุด และพระไตรปิฎกฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ศึกษาและรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร จากตำรา และ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต
3. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ทั้งในภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ได้แก่ หนังสือ วิทยานิพนธ์บทความ ข้อเขียนและเอกสารอื่นๆ เกี่ยวกับชีวประวัติและผลงานของธงชัย ศรีสุขประเสริฐ และทฤษฎีต่างๆ ทางสุนทรียศาสตร์เชิงพุทธ
4. ประเมินแนวคิดและอิทธิพลในการสร้างสรรค์ผลงาน รวมทั้งลักษณะรูปแบบทางสุนทรียศาสตร์เชิงพุทธในผลงานประติมากรรมธรรมศิลป์ ของธงชัย ศรีสุขประเสริฐ
5. สรุปผลการวิจัยและนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ พร้อมข้อเสนอแนะเพื่อต่อยอดงานวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์เชิงพุทธในผลงานประติมากรรมธรรมศิลป์ของ ธงชัย ศรีสุขประเสริฐ ซึ่งได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ทั่วไปกับพุทธสุนทรียศาสตร์เกี่ยวกับคุณค่าทางศีลธรรมและคุณค่าของประติมากรรมธรรมศิลป์ ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ที่ผ่านมานั้นพอสรุปประเด็นได้ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดและความสำคัญของสุนทรียศาสตร์เชิงพุทธ พบว่าพระพุทธศาสนา มีอิทธิพลอย่างสูงต่อศิลปะและวัฒนธรรมในสังคมไทย โดยมีการส่งสมสืบทอดประสบการณ์ทางศิลปะที่ก่อให้เกิดทัศนคติ ค่านิยม ในความงาม ศิลปะในสังคมไทยจึงเกี่ยวข้องกับความรู้สึกถือศรัทธาตามแนวทางคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ ไม่ได้เน้นที่จะกล่าวถึงความงามเป็นการเฉพาะที่ศิลปะเกี่ยวกับความงาม เป็นเพียงบางแง่มุมที่สัมพันธ์ผสมผสานอยู่กับความจริง (Reality) และยังเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์อยู่กับความดี (Goodness) ด้วยความงาม หรือสุนทรียภาพที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความจริงนั้น กล่าวถึงธรรมะเป็นเรื่องหลักธรรม มีความหมายกว้างแม้ในความเป็นธรรมชาติปกติธรรมดา ซึ่งคือความจริงที่เป็นจริงถูกต้องตามหลัก และกฎเกณฑ์ธรรมชาติ (Nature law) กล่าวคือ ส่งเสริมความเชื่อทางด้านศาสนาซึ่งอยู่ในเรื่องเว้นชั่ว-ทำดีตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา นอกจากเป้าหมายหลักเหล่านี้แล้วประติมากรรมธรรมศิลป์นี้ยังมีลักษณะเป็น ปรัชญาที่จับต้องได้ว่าเป็นกัลยาณมิตรที่ดียิ่ง ด้วยเรื่องราวที่สอดคล้องกับความจริงกลมกลืนกับความดีและความงาม มุ่งให้ความสำคัญกับความงามทางด้านจิตใจและความงามทางด้านปัญญา เพื่อพัฒนาและยกระดับจิตสำนึกของผู้รับรู้หรือผู้ชมให้เป็นอิสระจากทุกข์ และมุ่งใจให้ดำเนินไปสู่วิถีทางที่สงบสุขและสันติภาพแก่ตัวเองและสังคมส่วนรวม ความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยการอิงอาศัยเกื้อกูลเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันในธรรมชาติ ที่เป็นปรากฏการณ์อาการต่างๆ นั้น ความเป็นปกติธรรมดาของมันเอง และมีความงามอยู่ในตัวเองแล้ว เป็นความงามทางภาวนาวิสัยเป็นสุนทรียภาพในลักษณะหนึ่ง

สุนทรียศาสตร์เชิงพุทธ คือ ความงามในทัศนะทางพระพุทธศาสนาที่ก่อให้เกิดรูปแบบ ศิลปะแฝงอยู่ในร่มเงาของพระพุทธศาสนา กล่าวถึง ความงามของคนและวัตถุสิ่งของ รวมไปถึงความงามของธรรมชาติ พุทธสุนทรียศาสตร์ มีลักษณะใกล้เคียงทางศีลธรรมนิยม คือ เป็นศิลปะเพื่อศีลธรรม โดยนัยยะ คือ หากงาม ต้องดี หากดี ต้องมีประโยชน์ ซึ่งประกอบไปด้วยกันจะขัดแย้งไม่ได้ โดยสรุป งามคือดี ดีคือมีประโยชน์ต่อความงามสูงสุด คือ พระนิพพาน

สรุปได้ว่าสุนทรียศาสตร์มีความหมายที่แตกต่างกันไปตามแนวความคิดทางปรัชญา และความเชื่อของศาสนาแต่ละแนวคิด มีหลักการมีเหตุผล และตั้งกฎ กำหนดเกณฑ์ เพื่อตัดสินคุณค่าสุนทรียศาสตร์ตามแนวความคิดทางปรัชญาของตน

2. ศึกษาแนวคิดการสร้างสรรคผลงาน และลักษณะรูปแบบผลงานประติมากรรม ธรรมศิลป์ เป็นสัญลักษณ์ตัวแทนความสูญเสียและความสมปรารถนาทางโลกียธรรม บนพื้นฐานของความอยากได้อย่างมืออยากเป็น จึงเป็นการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ด้วยจินตนาการ จากรูปทรงสิ่งมีชีวิต ที่เหนือความเป็นจริงในธรรมชาติ

3. วิเคราะห์สุนทรียศาสตร์เชิงพุทธในผลงานประติมากรรมธรรมศิลป์ จากการศึกษาลงาน พบว่าเป็นศิลปะเพื่อศีลธรรม โดยองค์ประกอบการสร้างศิลปะของศิลปิน อยู่ในกรอบของศีลธรรม มิใช่เป็นศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อความสวยงามเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นการสร้างเพื่อความจรรโลงใจ มีเรื่องราวเนื้อหาที่แฝงไปด้วยธรรม จึงถือได้ว่าเป็นผลงานที่ทรงคุณค่า เพราะศิลปะเกื้อหนุนสัมพันธ์กับศีลธรรม

ประเด็นปัญหาที่มีการถกเถียงกันตลอดมาคือ ความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับศีลธรรม ซึ่งก็ถือว่าเป็นประเด็นปัญหาที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาโดยยัตถุวิธีทั้ง 3 กลุ่มเปรียบเทียบกับพุทธสุนทรียศาสตร์ที่พอสรุปได้ดังนี้

1. กลุ่มศีลธรรมนิยม มองว่าศิลปะมีคุณค่าที่แท้จริงจะต้องเป็นศิลปะที่รับใช้ศีลธรรมและสังคม ศิลปะไม่ได้เป็นสิ่งที่มีความในตัวเอง หน้าที่ของศิลปะคือการรับใช้ศีลธรรมไม่ใช่การปลุกเร้าอารมณ์ทางความเพลิดเพลิน คุณค่าที่แท้จริงของศิลปะจะต้องถูกประเมินด้วยคุณค่าทางศีลธรรมและจะต้องเป็นศิลปะที่แสดงออกถึงคุณธรรม ลักษณะความดีงามเป็นสิ่งที่กระตุ้นความคิดหรือความรู้สึกด้านคุณธรรม ศิลปะจะต้องเกิดจากเจตจำนงที่ดีเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการกระทำที่มีค่าทางศีลธรรม เป็นอิสระปราศจากการคำนึงถึงผลของการกระทำหรือเป้าหมายใดๆ คุณค่าของการสร้างสรรค์ก่อกำเนิดมาจากเจตจำนงดี ศิลปะจึงเป็นเครื่องมือสำหรับการสื่อสาร หรือแสดงออกซึ่งความรู้สึกเพื่อให้ผู้รับรู้เกิดความรู้สึกชนิดเดียวกันที่เกิดกับศิลปิน

2. กลุ่มสุนทรียนิยม มองว่าศิลปะเป็นสิ่งสูงส่งไม่ได้ต่ำต้อย ศิลปะไม่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมทั้งมิใช่สิ่งที่ศีลธรรมหรือไม่มีศีลธรรม วัตถุประสงค์ของศิลปะก็คือทำให้จิตใจคนมีความสุขเพลิดเพลินไม่มีวัตถุประสงค์อื่น นอกจากนี้ ศิลปะไม่มีคุณค่าในการส่งเสริมให้คนเป็นคนดี ศิลปะต้องมีคุณค่าเพื่อศิลปะเท่านั้นมิใช่สิ่งอื่น การมีอารมณ์ความเพลิดเพลินทางสุนทรียะก็คือการนำมาซึ่งชีวิตที่ดีมีสุขภาพจิตที่ดี ศิลปะจึงจะต้องให้ความสุขและตอบ

สนองอารมณ์ทางด้านความเพลิตเพลินของมนุษย์ ด้วยจินตนาการที่เป็นอิสระสามารถทำให้เราพบกับสิ่งที่เราไม่เคยได้พบเห็นมาก่อนในโลกของความเป็นจริง ศิลปะที่ดีมีคุณค่ามันจะต้องสามารถตอบสนองเราได้อย่างไร้ขอบเขตและเป็นสิ่งที่ดีเลิศพัฒนาความสมบูรณ์ทางจิตใจของเรา

3. กลุ่มปฏิสัมพันธ์นิยม มองว่าศิลปะและศีลธรรมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน แต่ความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับศีลธรรมไม่ได้เป็นไปอย่างตรงไปตรงมา ศิลปะสัมพันธ์กับศีลธรรมโดยอ้อมหรือโดยวิธีการทางจินตนาการ ศิลปะสามารถส่งผลกระทบทางสังคมได้ โดยศิลปะไม่จำเป็นต้องบรรยายเรื่องราวทางศีลธรรม ศิลปะสามารถเปิดเผยความจริงออกมาให้ใกล้เคียงกับมโนคติมากที่สุด จินตนาการเป็นเครื่องชักนำให้มนุษย์มีความรักหรือรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเราและนำไปสู่การเป็นคนดี ศิลปะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมจินตนาการของมนุษย์ให้ขยายกว้างไกลออกไปและศิลปะเป็นวิถีทางหนึ่งของการแสดงออกซึ่งเจตจำนงที่มีอยู่ในทุกๆ สิ่งและเป็นอิสระจากหลักการและเหตุผล ศิลปะจึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างโลกกับมโนคติ

พุทธปรัชญา มองว่าศิลปะเป็นเรื่องของโยนิโสมนสิการ ที่ผ่านกระบวนการไตร่ตรองด้วยความคิดและเหตุผลที่สร้างสรรค์ขึ้นมาเป็นภาพและต้องได้รับการตรวจสอบเสียก่อน ศิลปะจึงเป็น ปรัตโธมสะ อย่างหนึ่งที่ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรที่ดีแก่ผู้รับรู้ ศิลปะที่ดีมีคุณค่าต้องเป็นที่ยอมรับของชุมชนหรือผู้คนในแต่ละท้องถิ่น ศิลปะนอกจากจะเป็นสิ่งปลูกเร้าอารมณ์ทางสุนทรียะแล้ว จะต้องเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความเป็นแบบอย่างในการเว้นชั่วทำดี ทั้งศิลปะและศีลธรรมต่างก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในระดับพื้นฐานและต่างก็อาศัยซึ่งกันและกันตามเหตุปัจจัย

ผู้วิจัยได้เริ่มต้นตั้งแต่สำรวจแนวคิดสุนทรียศาสตร์ตะวันตก และสุนทรียศาสตร์ตะวันออก โดยใช้หลักปรัชญาพุทธเข้ามาวิเคราะห์ในเรื่องความงาม ประเด็นการมีอยู่ของความงาม และเกณฑ์การตัดสินเรื่องความงามในผลงานประติมากรรมธรรมศิลป์ของธงชัย ศรีสุขประเสริฐ ตามแนวคิดตะวันตกและแนวคิดความงามเชิงพุทธ จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า

แนวคิดเรื่องพุทธสุนทรียศาสตร์ เป็นปรัชญาที่อาศัยการเกิดจากหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า หรือเรียกว่า พระพุทธศาสนา ซึ่งก็ได้กล่าวเรื่องความงามไว้อย่างมากมายในพระไตรปิฎก เรื่องความงามหรือพุทธสุนทรียศาสตร์ ก็จัดเป็นแนวคิดที่มีความลึกกว่าแนวคิดสุนทรียศาสตร์ตะวันตกเนื่องจากพุทธสุนทรียศาสตร์ ไม่ได้มีส่วนแยกจากหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแต่อย่างใดเลย แต่เป็นสิ่งที่ควบคู่กัน และมีแฝงอยู่ตลอดในหลักธรรม พุทธสุนทรียศาสตร์จึงไม่ได้ปฏิเสธเรื่องความงามเลยทีเดียว แต่ก็นำให้บุุคคลทั่วไปรู้จักเลือกเสพตามสมควรแก่สติปัญญาของตนแต่ก็พอให้เราารู้ได้ว่า ในพุทธสุนทรียศาสตร์

นั้น ได้แบ่งเป็นความงามออกเป็น 2 ส่วน คือ ความงามภายนอกซึ่งเรียกว่า รูปรธรรม ซึ่งก็จัดเป็นความงามที่สามารถสัมผัสได้ด้วย และความงามภายใน ซึ่งเรียกว่า นามธรรม ซึ่งเป็นส่วนที่ไม่สามารถจับต้องได้ แต่อาศัยการรู้ได้ด้วยเฉพาะตน เช่น ความงามแห่งจิตความงามแห่งปัญญา หรือความงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง และงามในที่สุดส่วนเกณฑ์การตัดสินความงามของพุทธสุนทรียศาสตร์นั้น ก็แบ่งเป็นคุณค่าภายนอกและคุณค่าภายในซึ่งก็อาศัยหลักความงามของสิ่งที่เป็นรูปธรรมและสิ่งที่เป็นนามธรรมเป็นเกณฑ์การตัดสิน ดังนั้นความงามในทัศนะทางพุทธสุนทรียศาสตร์จึงไม่ใช่สิ่งที่งามเพียงอย่างเดียว แต่เป็นสิ่งที่โน้มน้าวจิตใจของผู้รับรู้ผลงานประติมากรรม ทำให้มองเห็นโทษของกามคุณและเกิดสัมมาทิฐิ อันเป็นเป้าหมายของพุทธสุนทรียศาสตร์

ผลงานประติมากรรมธรรมศิลป์ ของธงชัย ศรีสุขประเสริฐ นั้น สามารถมีความงาม และความไม่งามได้ในทฤษฎีตะวันตก อันเนื่องจากเช่น

กลุ่มที่หนึ่ง มีความเชื่อว่าความงามอยู่ที่เนื้อวัตถุ ก็แน่นอน การสร้างสรรค์ผลงานให้วิจิตร เช่น นำโลหะมาหล่อเป็นประติมากรรม เป็นรูปลักษณะตามต้องการ เพื่อให้เกิดความสวยงาม จึงทำให้ผลงานประติมากรรมธรรมศิลป์ ถูกสร้างขึ้นด้วยฝีมือมนุษย์นั้น เป็นผลงานที่วิจิตรได้ ความงามตามกลุ่มนี้ก็คือ งามในเนื้อแท้ของวัตถุ ฉะนั้นคุณค่าของความงาม ตามเกณฑ์ของกลุ่มนี้ ก็คือ ผลงานประติมากรรมธรรมศิลป์นั้นมีความงามอยู่แล้ว เพราะความงามไม่ได้เกิดจากจิตใจหรือการใช้ปัญญา แต่มีอยู่ในตัววัตถุจึงเป็นสิ่งที่งามได้โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยบุคคลไปรับรู้หรือพิจารณาเพราะอาศัยวัตถุอย่างเดียว

กลุ่มที่สอง เชื่อว่า ความงามนั้นจะเกิดขึ้นได้ด้วยความพอใจ หรือความเพลิดเพลิน ถ้าตามกลุ่มนี้แล้ว อาจจะงามหรือไม่งามก็ได้ เพราะอยู่ที่ความพอใจของบุคคล ถ้าบุคคลพอใจขึ้นมา ผลงานประติมากรรมธรรมศิลป์ก็มีความงาม แต่ถ้าไม่พอใจก็มีความไม่งามเกิดขึ้น

กลุ่มที่สาม ความงามของกลุ่มนี้ เป็นความงามอันเกิดจากความสัมพันธ์กันระหว่าง วัตถุ กับ บุคคล ถ้าหากพูดตามทฤษฎีของกลุ่มนี้ ก็สามารถเกิดเป็นความงามได้ ถ้าหากได้มีความสัมพันธ์ของบุคคลเกิดขึ้น นั่นคือความสัมพันธ์ระหว่างผลงานประติมากรรมธรรมศิลป์กับบุคคลผู้ไปยินดู แต่ถ้าไม่มีคนไปยินดู ก็ไม่สามารถเกิดเป็นความงามขึ้นมาได้ เนื่องจากไม่มีการเกิดความสัมพันธ์กันของวัตถุกับบุคคล ซึ่งก็คือ วัตถุไม่ถูกคนมารับรู้หรือมาพบเห็น

กลุ่มที่สี่ ความงามเป็นอุบัติการณ์ใหม่ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่จากความสัมพันธ์ระหว่างจิตของบุคคล กับวัตถุคือ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาใหม่ จากการวิเคราะห์และก็ต้องจากผู้มีความรู้ในเรื่องนี้ด้วย ฉะนั้น ผลงานประติมากรรมธรรมศิลป์ จึงสามารถมีความงามได้ในตามทฤษฎีนี้

แม้ว่าสุนทรียศาสตร์เชิงพุทธมีพื้นฐานแนวคิดเดียวกันแบบตะวันออกและ เพื่อต้องการแยกเนื้อหาสาระที่แตกต่างกันในมิติและมุมมอง ทั้งนี้เพราะเมื่อกล่าวถึงสิ่งใดที่เป็นชาวพุทธ มักจะหมายถึง พุทธสุนทรียศาสตร์ที่ก่อให้เกิดรูปแบบศิลปะแฝงอยู่ในร่มเงาของพุทธศาสนา ซึ่งเป็นส่วนที่ถูกนำมาพอกพูนเป็นเปลือกห่อหุ้มแก่นภายในอันเป็นสาระของความเป็นพุทธศิลป์ (Buddhist Arts) หรือแม้จะหมายถึงสาระอันแท้จริงของพุทธ ก็ยังถูกแปรเป็นทฤษฎีคำสอน (Dogma Precept) นิกาย สำนักกลุ่ม สู่รูปแบบปฏิบัติบูชา เป็นเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป จึงสรุปได้ว่า หากได้จับเอาความหมายของพุทธด้วยมุมมองปกติธรรมดา ก็จะง่าย แต่ถ้าใครต้องการมองให้ลึกซึ้งมากกว่าก็ยากและลึกซึ้งตามสติปัญญาความสามารถของผู้คน และนอกจากความเป็นศิลปะที่ได้แสดงออกมาในรูปแบบทั่วไปแล้ว ความงามหรือศิลปะอีกประการหนึ่งเช่น ความงามของธรรมที่งามในเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด ความงามของกิริยามารยาทอันเกิดจากการปฏิบัติธรรม ความงามของอารมณ์อันเกิดจากการปฏิบัติ หรือแม้แต่ความงามอันเป็นเงื่อนไข หรือมูลเหตุนำไปสู่การละกิเลสเครื่องเศร้าหมอง ความงามในลักษณะนี้ จัดเป็นความงามในมิติทางธรรม

ข้อเสนอแนะและการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาปัญหาเกี่ยวกับความความงามและเกณฑ์การตัดสินเรื่องความงามในผลงานประติมากรรมธรรมศิลป์ของ ธงชัย ศรีสุขประเสริฐ โดยศึกษาจากแนวคิดหรือทฤษฎีในพุทธสุนทรียศาสตร์ กับแนวคิดตะวันตก แล้วนำมาวิเคราะห์ความงาม เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดประโยชน์ต่อการวิจัยด้านสุนทรียศาสตร์ แก่ผู้ศึกษาในสาขาวิชาปรัชญาต่อไป จึงขอเสนอหัวข้อการวิจัยซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ ดังนี้

ในการศึกษาเพื่อการทำวิจัยในโอกาสต่อไปนั้น เห็นว่าควรศึกษางานด้านพุทธศิลป์ หรือความงามตามแนวทางของพุทธสุนทรียศาสตร์ ในความเป็นพุทธศิลป์โดยอาศัยหลักของพุทธธรรมในการสร้างสรรค์ หรือแม้แต่ศิลปกรรมอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นงานปั้น หรือสถาปัตยกรรมที่สื่อให้เห็นถึงความเป็นพุทธศิลป์อย่างชัดเจนยิ่งขึ้นไป

1. คุณค่าทางพุทธสุนทรียศาสตร์ในปรัชญาศิลปะของศิลปิน
2. เปรียบเทียบการสร้างสรรค์ศิลปะของศิลปินในมุมมองของพุทธปรัชญาเถรวาท
3. ศึกษาคุณค่าทางพุทธจริยศาสตร์ในผลงานศิลปะของศิลปิน

บรรณานุกรม

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เครือจิต ศรีบุญนาถ. (2542). **สุนทรียภาพของชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: เวิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.
- ธงชัยศรี สุขประเสริฐ และคณะ. (2549). **นิทรรศการศิลปะไทย โดยมหาบัณฑิตศิลปะไทย คนเมืองเชียงใหม่**. เชียงใหม่: ม.ป.ท.
- ปานทิพย์ ศุภนคร. (2540). **ปรัชญาเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2552). **ปรัชญากรีก บ่อเกิดภูมิปรัชญาตะวันตก**. กรุงเทพมหานคร: สยาม.
- พิน ดอกบัว. (2544). **ปวงปรัชญากรีก**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สยาม.
- พระมหารังสรรค์ กิตติปัญญา. (2553). **การศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในพุทธปรัชญาเถรวาท**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสวนทรา ธมฺมจารี (สุจารี). (2550). **การศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาศิลปะตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Plato. (1926). **Laws**. trans. R.G. Bury. 2 vols. Loeb Library. London.
- Plato. (1941). **Republic**. The Republic. trans. F.M. Comford. Oxford.
- Sunthorn Na-Rangsi. (1976). **The Buddhist Concepts or Karma and Rebirth**. Bangkok: Mahamakut Rajavidyalaya Press.
- _____. (2015). **THAI NEOTRITIONAL ART**. Bangkok: MOCA Museum of Contemporary Art.
- Thongchai Srisukprasert. (2012). **LOGIYADHAMMA**. Chiangmai: N.P.

การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิธีการปฏิบัติตนตามหลักกตัญญูกตเวที ในพุทธปรัชญาเถรวาทของคนไทย

An Analytical Study of Thai People Behaving Themselves According to KATAÑÑUKATAVEDĪ Principle in Theravada Buddhist Philosophy

พระมหาศุภชัย สุโภภาโส

Phramaha Suphachai Subhobhaso

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาหลักกตัญญูกตเวทีในพุทธปรัชญาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาการปฏิบัติตนตามหลักกตัญญูกตเวทีในพุทธปรัชญาเถรวาทของคนไทย และ 3) เพื่อวิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักกตัญญูกตเวทีในพุทธปรัชญาเถรวาทของคนไทย ใช้วิธีดำเนินการวิจัยเอกสาร โดยการศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลี /ไทย และ อรรถกถา ตลอดจนเอกสาร ตำรา วิชาการ และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า

1) ความกตัญญูกตเวที เป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อกันและกัน ด้วยความสำนึกในบุญคุณของบุคคล สัตว์ และสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อตนเองทั้งโดยตรงและโดยอ้อม 2) คนไทยปฏิบัติตามหลักกตัญญูกตเวทีในพุทธปรัชญาเถรวาท ด้วยการสำนึกและตอบแทนคุณของบุพพการีชน สัตว์ ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ทั้งในชีวิตประจำวัน ผ่านทางขนบธรรมเนียมประเพณี วันสำคัญต่าง ๆ เพื่อให้ความสำคัญกับบุคคล สัตว์ และธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่มีบุญคุณต่อตน 3) ความกตัญญูกตเวที เป็นนิमितหมายของคนดี จะถือว่าเป็นคนดีได้ ในเบื้องต้นต้องมีความกตัญญูกตเวทีต่อคน สัตว์ สิ่งของที่ตนได้พึ่งพาอาศัย ความกตัญญูกตเวที จึงทำให้เกิดคุณค่าในระดับต่างๆ เช่น คุณค่าต่อตนเอง ทำให้มีความสุข ได้รับการสรรเสริญ มีอายุยืนยาว เมื่อสิ้นชีวิตไปสู่สุคติ คุณค่าต่อสังคม ย่อมจะเกื้อหนุนความมั่นคงของสังคม และคุณค่าต่อพระพุทธศาสนา ทำให้พระศาสดาดำรงอยู่ เพราะความกตัญญูกตเวทีในพระผู้มีพระภาคเจ้า

คำสำคัญ : ความกตัญญูกตเวที; พุทธปรัชญาเถรวาท

Abstract

The objectives of this thesis were 1) to study Kataññukatavedī principle in Theravada Buddhist Philosophy, 2) to study Thai people behaving themselves according Kataññukatavedī principle in Theravada Buddhist Philosophy, and 3) to analyze Thai people behaving themselves according to Kataññukatavedī principle in Theravada Buddhist Philosophy. The study was based on documentary research. Data collection was also based on the Pali / Thai Tipitaka, its commentaries, including academic texts, and other research works involved.

The findings were as follows:

1) Kataññukatavedī principle is the fundamental religious virtue which human beings had to practice directly and indirectly towards one another under the conscience of obligation of the human, the animal, and the environment. 2) Thai people behaved according to Kataññukatavedī principle with the conscience of gratitude toward benefactors/ancestors, animals, natural environments in daily life through performing rites and rituals, festivals, and ceremonies on certain occasions in order to commemorate the significance of human beings, animals, and natural environments that were endlessly meaningful to them. 3) The Kataññukatavedī virtue was truly valuable only to those who applied it to their daily lives, but not to those who studied and understood without putting it into practice. In this regard, it will be seen from the benefits on many levels, i.e. to Oneself such as happiness, being praised and the longevity of life, finally being born in the realm of happiness, to Society, it will support the security of society. And to Buddhism, it prolongs the religion because of the gratitude in the Buddha.

Keywords: Kataññukatavedī; Theravada Buddhist Philosophy

บทนำ

การที่มนุษย์จะมีความคิดใฝ่ดี ตั้งใจทำความดีสร้างสมคุณธรรมให้เกิดขึ้นในตัว เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยาก แต่ที่ยากยิ่งกว่านั้น คือ ทำอย่างไรจึงจะรักษาความตั้งใจที่ตนนั้นไว้โดยไม่ทอดทิ้งไม่เลิกละกลางคัน เพราะในการทำความดีย่อมมีอุปสรรค มีปัญหาขัดขวางมากมาย ไหนจะปัญหายากภายนอกคนรอบข้าง จากสิ่งแวดล้อม ไหนจะปัญหาภายในจากกิเลสธรมร่า ประดังกันเข้ามา การจะเอาตัวรอด ยืนหยัดสู้ปัญหาทั้งหลายที่เข้ามาผจญได้โดยไม่ทอดทิ้ง ต้องมีสิ่งที่ยึดเหนี่ยวใจไว้ นั่นคือ ความกตัญญูต่อกตเวทิต์ คุณธรรมข้อนี้ เป็นพื้นฐานของมนุษย์

ความกตัญญูและกตเวทิต์ เป็นหนึ่งในหลักธรรม เรื่อง บุคคลที่หาได้ยาก 2 จำพวก คือ บุพพการี และกตัญญูต่อกตเวทิต์ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 20 ข้อ 364: 108) เพราะเป็นคุณธรรมที่ส่งเสริมคนให้ทำความดีประพฤติเป็นประโยชน์สถาบันต่าง ๆ เป็นคุณธรรมที่สำคัญยิ่งในสังคม เพราะเป็นหลักธรรมเชื่อมสัมพันธ์คนในสังคมให้เกิดความสำนึกในพระคุณและตอบแทนพระคุณซึ่งกันและกัน อันเป็นคุณธรรมสำคัญที่ช่วยค้ำจุนสังคมให้มีความมั่นคงและสันติสุขเรื่องราวที่เกี่ยวกับความกตัญญูต่อกตเวทิต์มีตัวอย่างมากมายทั้งในอดีตและปัจจุบันอย่าง เช่น พระอานนทกตัญญูรู้คุณของพระพุทธเจ้า ยอมเอาตนเข้าขวาง ช้างนาฬาคีรีที่พระเวทิต์ปล่อยมาหวังจะให้ทำร้ายพระพุทธเจ้าหรือพระสารีบุตรก็ได้รับยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นผู้มี ความกตัญญูต่อกตเวทิต์ที่รำลึกถึงพระอัสสชิเถระและอุปการคุณที่ราชพราหมณ์ เคยถวายอาหารทัพพีหนึ่ง (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 1 ข้อ 2: 287) แม้พระพุทธเจ้าที่ทรงแสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้หนักแน่นในคุณธรรมข้อกตัญญูต่อกตเวทิต์นี้ โดยได้เสด็จโปรดพระพุทธรูปมารดาและพระพุทธรูปบิดาให้ได้บรรลุธรรมตามวิสัย นอกจากนี้ในคราวที่พระพุทธบิดาประชวร พระองค์ก็ทรงอุปัฏฐากด้วยพระองค์เอง

คนไทยนับถือพระพุทธศาสนาเป็นเวลานาน เป็นเหตุให้สังคมไทยได้อาศัย คำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ได้มีการอิงอาศัยพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยตลอดตั้งแต่เกิดขึ้นมา ศึกษาเล่าเรียน ดำรงชีวิต กระทั่งเสียชีวิต สภาพสังคมไทยจึงเป็นสังคมแบบพุทธ มีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาสังคมไทยจึงเป็นสังคมที่มีแต่ความโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน เป็นสังคมที่มีแต่รอยยิ้มแจ่มใส เห็นอกเห็นใจช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นสังคมที่ผู้ใหญ่น้อยให้ความเคารพผู้ใหญ่ เชื่อฟัง คำสั่งสอนของผู้ใหญ่ เป็นสังคมที่มีจิตใจชอบช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์เมื่อเวลาตกทุกข์ได้ยาก รู้จักบุญคุณของผู้มีพระคุณ มีความอ่อนน้อมถ่อมตนไม่อวดดีส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลมาจากหลักธรรมคือ ความกตัญญูต่อกตเวทิต์เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในสังคมก็เปลี่ยนไป

ตามความเจริญของสังคมจากสังคมที่มีความกตัญญูรู้บุญคุณของผู้มีพระคุณ มีความโอบอ้อมอารี ก็เปลี่ยนไปตามสังคมยุคโลกาภิวัตน์จิตวิญญาณของความเป็นไทยในอดีตก็เริ่มจางหายไปทีละนิดๆ สิ่งที่เข้ามาแทนที่ คือ ความเห็นแก่ตัวของคนในสังคมมีการเอาตัวเปรียบผู้ที่ด้อยโอกาสทางสังคมมากขึ้นความสนิทสนมกับผู้มีพระคุณก็เริ่มห่างหายความไม่รู้จักบาปบุญคุณโทษก็มีมากขึ้นเหมือนกับว่ามีแต่การพัฒนาความเจริญทางด้านวัตถุแต่ทางด้านจิตใจคุณธรรมจริยธรรมไม่มีการพัฒนาอะไรให้ดีขึ้นเลย แคมเปญลงทุกวันคนเริ่มเห็นวัตถุเงินตรามีความหมายมากขึ้น หาทุกวิถีทางเพื่อให้ได้เงินตราเกียรติยศชื่อเสียงมาโดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของคนรอบข้างหรือคนอื่นใดๆ ทั้งสิ้น คนบางคนเริ่มห่างเหินความมีเมตตาเคยช่วยเหลือสังคมกลับเมินเฉยเคยเลี้ยงดูอุปการะผู้มีพระคุณ ก็ไม่ทำเหมือนแต่ก่อนเกิดเป็นปัญหาทางสังคมยากที่แก้ไขได้ ดังนั้น การแก้ไขปัญหา ทำได้โดยการหันกลับมาให้ความสนใจในการพัฒนาจิตใจคนให้มีศีลธรรม มีการประพฤติปฏิบัติธรรมมากขึ้น คุณธรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยรักษาและพยุ่งสังคมให้ดีขึ้นได้แก่ ความกตัญญูกตเวทิตะ คือการสำนึกในบุญคุณและตอบแทนบุญคุณผู้มีพระคุณ เช่น กตัญญูกตเวทิตะต่อมารดาบิดา ต่อญาติผู้ใหญ่ที่มีพระคุณ ต่อบุคคลในสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ต่อสถาบัน ต่อสัตว์ ต่อธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งมีรายละเอียดที่ควรศึกษาเพื่อนำไปปฏิบัติต่อไปอีกมากที่ปรากฏในพุทธปรัชญาเถรวาท

จากเหตุผลดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยเห็นว่าความกตัญญูกตเวทิตะที่มีความสำคัญเพราะมีคุณค่าทั้งต่อบรรพชิตไปจนถึงคฤหัสถ์ผู้ครองเรือนที่จะนำไปประพฤติปฏิบัติตอบแทนผู้ที่มีอุปการะต่อตนเองรวมทั้งเห็นคุณค่าของทุกสิ่งทุกอย่างที่มีคุณประโยชน์ต่อตนแล้วทำสิ่งที่ดีกลับคืน เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงามและทำให้สังคมเกิดความสงบสุข จึงได้ทำวิจัยเรื่องนี้เพื่อเป็นการเผยแผ่ความกตัญญูกตเวทิตะตามแนวคิดในพุทธปรัชญาเถรวาทต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักกตัญญูกตเวทิตะในพุทธปรัชญาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตนตามหลักกตัญญูกตเวทิตะในพุทธปรัชญาเถรวาทของคนไทย
3. เพื่อวิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักกตัญญูกตเวทิตะในพุทธปรัชญาเถรวาทของคนไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาแผนการทำวิจัย
2. รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักกตัญญูทศเวทีที่ปรากฏในพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย
3. รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนตามหลักกตัญญูทศเวทีในพุทธปรัชญาเถรวาทของคนไทย
4. แยกแยะข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่
5. สรุปผลรวบรวมเรียบเรียงเนื้อหา
6. สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ผลการวิจัย

1. ในด้านความกตัญญูทศเวทีที่ปรากฏในพุทธปรัชญาเถรวาทนั้น คือ ความกตัญญู คือ ความสำนึกในอุปการคุณหรือบุญคุณของผู้อื่นสิ่งอื่นที่มีต่อตน และความกตเวที คือ การกระทำตอบแทนอย่างถูกต้องเหมาะสม การแสดงความกตัญญูทศเวที เป็นคุณธรรมข้อหนึ่งในหมวดธรรมบุคคลที่หาได้ยาก 2 อย่าง (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 20 ข้อ 364: 108) มีลักษณะและรูปแบบต่างๆ ดังนี้ ความกตัญญูทศเวทีต่อบุคคล เริ่มตั้งแต่ กตัญญูทศเวทีต่อพระพุทธเจ้าด้วยการระลึกคุณของพระองค์ ไม่ลบหลู่ต่อพระพุทธศาสนา อุปถัมภ์พระพุทธศาสนาตามสมควรแก่กรณี บูชาด้วยอามิสบูชาและปฏิบัติบูชา กตัญญูทศเวทีต่อพระสงฆ์ด้วยจะทำอะไร ก็ทำด้วยเมตตา จะพูดสิ่งใด ก็พูดด้วยเมตตา จะคิดสิ่งใด ก็คิดด้วยเมตตา เปิดประตูต้อนรับ และถวายปัจจัยเครื่องยังชีพ กตัญญูทศเวทีต่อมารดาบิดาด้วยเลี้ยงดูท่านตอบโดยบำรุงเลี้ยงดูด้วยความเคารพนอบน้อม ทำกิจธุระของท่าน ดำรงวงศ์ตระกูลของท่าน ประพฤติตนให้สมควรรับมรดก และเมื่อมารดาบิดาสิ้นชีพไปแล้วก็หมั่นทำบุญอุทิศไปให้ท่านถ้าบุตรเป็นบรรพชิต ก็สามารถแสดงความกตัญญูทศเวทีต่อมารดาบิดาได้ด้วยการบำรุงเลี้ยงดูด้วยสักการะเป็นต้น ส่วนการบำรุงเลี้ยงดูมารดาบิดาที่ได้รับยกย่องว่าอยู่ในขั้นสูงสุด คือ การที่บุตรทำให้มารดาบิดาได้ดำรงมั่นอยู่ในสัทธาสัมปทา จากสัมปทา ปัญญาสัมปทา กตัญญูทศเวทีต่อครูอาจารย์ตามหลักทศ 6 คือ ฟังลูกขึ้นต้อนรับ เข้าไปคอยรับใช้ เชื้อฟังกุณฺณปรณินิบัติ และเรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ กตัญญูทศเวทีต่อญาติด้วยการการสงเคราะห์ 2 ประการ คือ 1. สงเคราะห์ด้วยอามิส 2. สงเคราะห์ด้วยธรรม คือ การแสดงข้อแนะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เป็นประโยชน์

ความกตัญญูทวีสู่ต่อสถาบัน เริ่มตั้งแต่กตัญญูทวีสู่ต่อสถาบันชาติ ด้วยการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้เป็นกำลังสำคัญส่วนหนึ่งที่ช่วยให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้ามีความมั่นคงและเพื่อให้ประเทศชาติมีความเจริญรุ่งเรืองและมั่นคง และมีความพร้อมเพรียงร่วมมือร่วมใจมีความรักใคร่กลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กตัญญูทวีสู่ต่อสถาบันศาสนาด้วยการบูชาด้วยอามิสบูชา มีดอกไม้ ของหอม อาหาร ธรรม ฐูป เทียน ปัจจัย 4 คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย ผ้า ยารักษาโรค และบูชาด้วยการปฏิบัติบูชา ได้แก่การบำเพ็ญศีล สมาธิ ปัญญาปฏิบัติตามคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กตัญญูทวีสู่ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วยการโดยปฏิบัติตามพระบรมราชโองการและปฏิบัติตามกฎหมายตั้งตนอยู่ในศีลธรรมวัฒนธรรมอันดีงามประพฤติตนให้เป็นพลเมืองดีมีความจงรักภักดี ซื่อสัตย์สุจริต เว้นการฉ้อราษฎร์บังหลวง ประกอบสัมมาอาชีพในการดำเนินชีวิต

กตัญญูทวีสู่ต่อสัตว์ด้วยความเมตตากรุณาแม้ต่อสรรพสัตว์ ความเอื้อเฟื้ออาหารต่อสรรพสัตว์ ควรแผ่เมตตาจิตชนิดไม่มีประมาณ ไม่มีบริเวณ กว้างขวาง ไม่มีศัตรูไปยังสัตว์โลกทั่วทั้งหมด ทั้งชั้นบน ชั้นล่าง และชั้นกลาง กตัญญูทวีสู่ต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อมด้วยการอนุรักษ์ธรรมชาติ ไม่ทำลายธรรมชาติ กตัญญูทวีสู่ต่อตนเองด้วยการการมองเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ มีความเคารพ และความภูมิใจของความเป็นมนุษย์ในแต่ละปัจเจกบุคคล แล้วสะท้อนออกมาเป็นบทบาทในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม ด้วยการสร้างความดีและดำรงตนเอง ให้มีความแข็งแกร่ง มีความสุขและปฏิบัติตนเป็นคนดีตามเกณฑ์ของสังคมและวิถีศาสนาที่ถูกต้องเหมาะสมตามวัยของตน และกตัญญูทวีสู่ต่อพระธรรมด้วยการดำรงอยู่ตามหลักการของพระธรรมวินัยในพระไตรปิฎก ถือเอาพระธรรมเป็นแนวทางปฏิบัติ เป็นที่พึ่งเป็นเครื่องระลึก รู้ถึงคุณค่าของพระธรรมแล้วปฏิบัติให้สมควรแก่ธรรมนั้น

หลักธรรมที่เกื้อหนุนหลักกตัญญูทวีสู่ต่อสถาบัน ที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน คือ พรหมวิหาร 4 (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 228: 232) สังคหวัตถุ 4 และหลักทศทั้ง 6 (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 198-204: 202-206) เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความกตัญญูทวีสู่ต่อสถาบัน และส่งเสริมให้การปฏิบัติตามหลักกตัญญูทวีสู่ต่อสถาบันที่ได้ผลสมบูรณ์ ส่วนหลักธรรมที่เป็นปทัชชหีณต่อความกตัญญูทวีสู่ต่อสถาบัน ที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน คือ อกุศลมูล 3 มัจฉริยะ 5 อบายมุข 6 และมานะ 9 (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 29 ข้อ 102: 94; 829: 519) เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความอกตัญญูให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล เป็นบ่อเกิดแห่งความฉิบหาย เป็นรากเหง้าแห่งความชั่วร้ายปิดบังไม่ให้ถึงบาปบุญคุณโทษประโยชน์มิใช่ประโยชน์ ชัดขวางไม่ให้สามารถแสดงความกตัญญูตอบแทนบุญคุณผู้มีพระคุณได้

2. ด้านความกตัญญูทศวิถีของคนไทย สามารถแยกออกตามลำดับความใกล้ชิดกับบุคคลหรือสิ่งที่ให้อุปการะแก่ตน คือ ความกตัญญูทศวิถีต่อบุคคล เริ่มตั้งแต่กตัญญูทศวิถีต่อมารดาบิดา ด้วยการปรนนิบัติ ทั้งทางกายและทางใจ โดยทางกาย คือ อุปัฏฐากท่านด้วยปัจจัย 4 ทางใจก็คือ ทำให้ท่านสบายใจ เอาใจใส่ดูแลมารดาบิดาในทางธรรม คือ หมั่นชวนท่านทำบุญ ให้ท่าน ศึกษาและปฏิบัติธรรม เป็นต้น และบุตรสามารถแสดงความกตัญญูทศวิถีต่อมารดาบิดาของตนด้วยการบวชเพื่อทดแทนคุณของมารดาบิดา ท่านจึงมีโอกาสนำวัดฟังธรรม และปฏิบัติธรรมมากขึ้น มีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น เมื่อเติบโต สามารถทำงานได้ ได้รับความหน้าที่ในการช่วยทำกิจแทนมารดาบิดา เป็นการแบ่งเบาภาระของท่าน เมื่อทำงานแทนท่าน แบ่งเบาภาระท่านได้แล้ว ก็พร้อมทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัวสืบต่อวงศ์ตระกูลให้ดำรงอยู่ได้ และให้วงศ์ตระกูลเจริญก้าวหน้าต่อไป เชื้อฟังคำสั่งสอนของมารดาบิดา ตั้งอยู่ในโอวาทของท่าน นับว่าประพัตติตนได้เหมาะสมกับความเป็นทายาทของท่าน เมื่อถึงคราวที่มารดาบิดาได้สิ้นชีวิตไป คนไทยก็ตั้งใจทำฌาปนกิจศพของมารดาบิดา จัดงานประกอบพิธีบำเพ็ญกุศลศพ กระทำทักษิณาทานถึงมารดาบิดา ในพิธีกรรมสำคัญๆ เช่น พิธีทำบุญในเทศกาลสงกรานต์ พิธีทำบุญครบรอบ 50 วัน 100 วัน พิธีทำบุญอุทิศ และทำบุญตักบาตร กรวดน้ำอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ท่านในทุกๆ วัน เป็นต้น นอกจากนี้คนไทยยังกำหนดให้มีวันสำหรับเชิดชูและแสดงถึงความสำคัญของมารดาบิดา เป็นวันที่คนไทยทุกคนจะได้สำนึกถึงพระคุณของมารดาบิดา และตระหนักถึงหน้าที่ของลูกที่จะพึงมีความกตัญญูทศวิถีต่อมารดาบิดาเป็นประจำทุกปี คือ วันแม่แห่งชาติ และวันพ่อแห่งชาติ

กตัญญูทศวิถีต่ออาจารย์ด้วยความเคารพ ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนศิลปวิทยา เพื่อไม่ให้เป็นที่หนักใจแก่ครูอาจารย์ มีความประพฤติดี และเชื่อฟังอยู่ในโอวาทของท่านแล้ว ยังได้ปฏิบัติประเพณีที่แสดงให้เห็นคุณค่าของความเป็นครูคือ ประเพณีการไหว้ครูสืบทอดปฏิบัติต่อกันมาเป็นเวลานาน และมีรูปแบบการปฏิบัติที่ชัดเจนในปัจจุบัน คือ การไหว้ครูในสถานศึกษา ตั้งแต่ระดับอนุบาล จนกระทั่งถึงระดับอุดมศึกษา การไหว้ครูในพิธีไหว้ครูสำหรับนักศึกษา แสดง การไหว้ครูดนตรีไทย และการไหว้ครูมวยไทย เป็นต้น

กตัญญูทศวิถีต่อญาติด้วยการต่างฝ่ายต่างก็ถ้อยทีถ้อยอาศัย โดยการเอื้อเฟื้อแบ่งกันกินแบ่งกันใช้ ให้ของฝากยามเยี่ยมเยือน ให้ของขวัญยามมงคล ให้ของกินและของใช้ยามตรุษ ยามสารทการสนทนาปราศรัยในระหว่างหมู่ญาติ ก็พูดจาต่อกันด้วยคำสุภาพ อ่อนโยนการทำงานบางอย่างเป็นการงานที่ต้องอาศัยการร่วมมือร่วมแรงกายและแรงใจของเครือญาติหรือหมู่คณะ ก็ได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากญาติอย่างเต็มที่ และรู้จักวางตัวกับญาติโดย

เหมาะสมกับฐานะตำแหน่ง กาลเทศะและบุคคล

กตัญญูทศเวทิต่อสถาบันชาติด้วยการจงรักภักดีและรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันสูงสุดของชาติ รักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบ ประชาธิปไตย ช่วยปกป้องและรักษาผลประโยชน์ของชาติ ส่งเสริมและรักษาเกียรติของชาติ ภาควิชาใจในความเป็นไทยและนิยมไทย และช่วยกันรักษาความเป็นไทยไว้ กตัญญูต่อศาสนา ด้วยการศีกษาหาความรู้ ทั้งทางโลกและทางธรรมปฏิบัติตามหลักธรรมและพิธีกรรมทาง ศาสนาเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้อื่นรู้และเข้าใจหลักคำสอนของศาสนาให้ถูกต้อง และ ปกป้องพระศาสนา โดยการรักษาและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคง กตัญญูต่อ พระมหากษัตริย์ด้วยถวายความเคารพ เมื่อไปพบพระมหากษัตริย์ หรือได้ยินเพลงสรรเสริญ พระบารมีก็แสดงความเคารพด้วยการยืนตรง หากมีโอกาสได้ไปเฝ้ารับเสด็จในกิจพิธี เมื่อพระ มหากษัตริย์เสด็จผ่านก็ได้ถวายความเคารพ เปล่งเสียงไชโยถวายพระพร ถ้ามีธงชาติก็โบก ธงชาติด้วย เมื่อจะกราบทูลข้อความอะไร ก็ได้กราบทูลด้วยอาการและถ้อยคำที่แสดงความ เคารพ ถวายความจงรักภักดี รัก ซื่อสัตย์ ประพฤติตนเป็นพลเมืองที่ดี ปฏิบัติตามพระบรม ราชโองการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และตั้งใจประกอบอาชีพในทางที่สุจริตเพื่อความ เจริญรุ่งเรืองของตนเองและประเทศชาติของพระองค์

ชาวไทยพุทธกตัญญูทศเวทิต่อพระรัตนตรัยด้วยการระลึกถึงพระคุณของพระ รัตนตรัย คือ คุณของพระพุทธองค์ พระธรรมและพระสงฆ์ โดยชาวไทยได้แสดงความกตัญญู ทศเวทิต่อพระรัตนตรัย ผ่านทางพิธีกรรมต่างๆ เช่น การเวียนเทียน ในวันวิสาขบูชา วัน มาฆบูชา และวันอาสาฬหบูชา เป็นต้น และโดยการเพียรพยายามศึกษาและปฏิบัติตามพระ ธรรมคำสอนที่พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงไว้ และช่วยสนับสนุนปกป้องดูแลสถาบันพระสงฆ์ให้ มีความเจริญก้าวหน้า ช่วยพระสงฆ์ในการเผยพระพุทธศาสนาให้อยู่คู่กับสังคมไทย สนับสนุน พระสงฆ์ด้วยปัจจัย 4 และคอยป้องกันภัยอันตรายที่เกิดจากการโจมตีของศาสนาอื่นๆ หรือ ภัยที่นอกเหนือจากการโจมตีพระศาสนา ช่วยกันสอดส่องดูแลพระสงฆ์

กตัญญูทศเวทิต่อสัตว์ด้วยความกรุณาปราณี ไม่ใช้งานสัตว์เหล่านั้นหนักเกินไปจน เป็นการทรมาน หรือไม่เขี่ยมันอย่างไม่มีเหตุผล และเลี้ยงดูให้อาหารสัตว์เหล่านั้น ไม่ให้ อดอยาก ให้สัตว์เหล่านั้นได้กินได้นอนและได้พักผ่อนตามเวลาและกตัญญูทศเวทิต่อธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยวิธีการ คือ ใช้อย่าง ประหยัดบำบัดและฟื้นฟูเผื่อระวังดูแลและป้องกันไม่ให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย เป็นต้น

3. ด้านการวิเคราะห์คุณค่าของกตัญญูทศเวทิต์ พบว่า เป็นบ่อเกิดแห่งคุณค่า

มากมายแก่ผู้ที่นำไปปฏิบัติจริง เท่านั้น ไม่ใช่แค่อ่านทำความเข้าใจ โดยเริ่มจากคุณค่าต่อผู้ปฏิบัติเองที่มีความสุขความเจริญ ได้รับการสรรเสริญ มีอายุยืนยาว ไม่มีความเสื่อมในชีวิต การได้ประโยชน์ของความกตัญญูทศเวทที่จำแนกออกไปตามหลักในพุทธปรัชญาเถรวาท และเมื่อบุคคลที่มีความกตัญญูทศเวทที่สิ้นชีวิตไปย่อมไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์คุณค่าต่อสังคมโดยเป็นผลดีต่อการดำเนินกิจกรรมชีวิตที่เป็นคุณประโยชน์ต่อกัน เมื่อต่างฝ่ายต่างทำอุปัการคุณ ก็ย่อมอนุเคราะห์ตอบแทนคุณกันไปอย่างต่อเนื่องไม่สิ้นสุด อันเป็นกระบวนการรักษาหน้าที่ รักษาคุณความดีไม่มีที่สิ้นสุด แสดงถึงความสืบเนื่องมั่นคงของคุณธรรม คือความกตัญญูทศเวทที่ในจิตใจและแสดงว่าความกตัญญูทศเวทที่เป็นสัมมาทิฐิ ถูกต้องทั้งหลักศีลธรรม หลักกฎหมาย ธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ย่อมจะเกื้อกูลอุดหนุนความมั่นคงของสังคมได้ และคุณค่าต่อพระพุทธศาสนาโดยเป็นหลักธรรมที่ทำให้พระศาสดาดำรงอยู่ได้ เพราะสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นต้นแบบแห่งความกตัญญูทศเวทและทรงได้แสดงหลักธรรมข้อนี้ให้พระสาวกและพุทธศาสนิกชนทั่วไปพ้นจากความทุกข์ได้โดยสิ้นเชิง พระสงฆ์ได้ทำตามนั้นแล้วสืบอายุของพระธรรมมาจนถึงทุกวันนี้ ทำให้พุทธบริษัทรุ่นหลังได้มีโอกาสรับสิ่งประเสริฐ เหมือนกับที่ได้รับจากพระพุทธเจ้าโดยตรง พระสาวกทั้งหลายเหล่านี้ ได้รับความยากลำบากทุกประการในการสืบอายุพระศาสนา ทั้งนี้ ก็เพราะความกตัญญูทศเวทในพระผู้มีพระภาคเจ้า

แต่ในทางตรงกันข้าม เมื่อเกิดสภาวะที่ขาดความกตัญญูทศเวท คือภาวะที่ขาดความสำนึกในอุปัการคุณและการตอบแทนคุณ ซึ่งทำให้ขาดปฏิสัมพันธ์กันในบทบาทหน้าที่ด้านการอนุเคราะห์ที่สงเคราะห์และการทดแทนคุณต่อกัน ทำให้เกิดผลกระทบที่เสียหายในหลาย ๆ ด้านแก่ผู้ปฏิบัติโดยเป็นเหตุทำตนให้เดือดร้อน ทำตนให้ถูกกำจัด ถูกทำลาย ถูกผู้รู้ตีเตียน ประสบความเสื่อมความเดือดร้อน ไม่มีความสุข ไม่มีความเจริญไม่มีมิตรช่วยเหลือ ได้รับการดูถูกเหยียดหยาม คนอกตัญญูเป็นคนไร้ประโยชน์ เป็นคนมองโลกในแง่ร้าย มองไม่เห็นคุณงามความดีคนอื่น ไม่รู้จักตอบแทนคุณของผู้อื่น คนอกตัญญูประสบความสำเร็จในโลกนี้ เมื่อละโลกนี้ไปแล้วจะไปสู่อายภูมิ ผลกระทบต่อสังคมโดยเกิดเหตุการณ์ความเดือดร้อนวุ่นวายต่างๆ เช่น บุตรธิดาขาดความกตัญญูทศเวทที่ทำร้ายหรือฆ่ามารดาบิดาหรือญาติพี่น้องของตน ต้องเข้าไปรับโทษในเรือนจำหรือถูกประหารชีวิต หรือปัญหาอื่นๆ เช่น ศิษย์ทำร้ายครู คู่สามีภรรยาทะเลาะกันจนครอบครัวแตกแยกหาความสุขไม่ได้เพราะขาดความกตัญญูทศเวทต่อกัน ปัญหาต่างๆ ย้ำกับลูกจ้างไม่ซื่อสัตย์ไม่จริงใจต่อกัน นำไปสู่ความขัดแย้งรุนแรงเพราะขาดความกตัญญูทศเวทต่อกัน ประชาชนกับประชาชนเมื่อขาดความกตัญญูทศเวทต่อกันก็

จะมองไม่เห็นคุณค่าและอุปการคุณของกันและกันจึงก่อให้เกิดปัญหาการเบียดเบียน การเอารัดเอาเปรียบการทำร้ายหรือฆ่ากันได้โดยง่าย ภาครัฐไม่ปกครองประชาชนตามหลักธรรมาภิบาล เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ทำให้เกิดปัญหาขึ้นแก่บ้านเมือง ประชาชนไม่มีความกตัญญู กตเวทิต่อสถาบันชาติจึงทำให้ขาดความสามัคคี ไม่มีวินัย ก็ก่อความเดือดร้อนแก่สังคม และผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาโดยทำให้พุทธบริษัทขาดความเคารพในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และยังไม่มีความเคารพซึ่งกันและกันซึ่งเป็นเหตุปัจจัยให้พระสัทธรรมดำรงอยู่ไม่ได้นาน หรือพระพุทธศาสนาเสื่อมสูญไป

สำหรับแนวทางการนำหลักกตัญญูกตเวทิตามาใช้ในชีวิตประจำวันพบว่า มีอยู่ 3 แนวทาง คือ (1) การดำเนินชีวิต (2) การประกอบอาชีพ (3) การอยู่ร่วมกับสังคม ซึ่งในแต่ละอย่างมีความจำเป็นอย่างมากที่จะนำหลักกตัญญูกตเวทิตามาประยุกต์ใช้ให้เกิดการดำเนินชีวิตด้วยการใช้หลักกตัญญูกตเวทิตาเพื่อฝึกจิตใจให้เกิดความตระหนักรู้ในคุณค่าของทุกสิ่งที่มีบุญคุณต่อเรา แล้วแสดงออกด้วยการทดแทนคุณของทุกสิ่งที่มีบุญคุณเหล่านั้น การประกอบอาชีพเพื่อส่งผลดีต่อความเป็นอยู่ของตนเองครอบครัว สังคม และประเทศชาติเพื่อให้กิจการนั้นเป็นไปด้วยความราบรื่นและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และการอยู่ร่วมกับสังคม เพื่อให้เกิดการรับผิดชอบต่อตนเอง การไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน การเห็นคุณค่าและตอบแทนคนที่อยู่ร่วมกันในสังคม และประเทศชาติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 รัฐบาลควรให้ความสำคัญในหลักสูตรการศึกษาของประเทศไทย โดยการนำหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเข้ามามีบูรณาการกับหลักสูตรการศึกษาในโรงเรียน เพื่อจะได้พัฒนาเยาวชนให้มีความรู้ในการประกอบอาชีพและมีคุณธรรม เมื่อเยาวชนมีความรู้คู่คุณธรรมก็จะเป็นเยาวชนที่มีคุณภาพที่ดี คือ มีพฤติกรรมและจิตใจที่ดี พร้อมทั้งมีความกตัญญูกตเวทิตา

1.2 ควรรณรงค์ให้การศึกษาทำความเข้าใจเรื่องกตัญญูกตเวทิตา ให้รู้และเข้าใจว่า ความกตัญญูกตเวทิตา ก็นับความมากมาย รวมถึงความกตัญญูกตเวทิตต่อบุคคล สัตว์ สิ่งของ สถานที่ ธรรมชาติสถาบัน องค์กร

1.3 สื่อมวลชนควรนำเสนอแต่สิ่งที่ดีให้กับประชาชน สนับสนุนและส่งเสริมค่านิยมทางพุทธศาสนาที่ถูกต้อง นำเสนอรายการชีวิตจริงของผู้ที่มีความกตัญญูกตเวทิตา

มารดาบิดา เพื่อที่จะปลูกฝังค่านิยมที่ดี และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เยาวชนไทย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ควรศึกษาวิเคราะห์หลักกตัญญูทศเวทีในพุทธปรัชญาเถรวาทต่อการแก้ไขปัญหาลังคม

2.2 ควรมีการศึกษาการดำเนินชีวิตของคนไทย ที่ได้จากการปฏิบัติตามหลักกตัญญูทศเวทีว่ามีผลต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันอย่างไรบ้าง

2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดและพฤติกรรมในเรื่องความกตัญญูทศเวทีของคนไทยในปัจจุบันกับคนไทยในอดีตว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรบ้าง

บรรณานุกรม

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). **พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**.
กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2532). **อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร:
มหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย.
- สิริมงคลโล. (2539). **มงคลตถทีปนี (ทตฺติโย ภวโค)**. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พฤติกรรมของผู้นำตามความคาดหวังของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา Leader's Behavior on the Higher Graduate Student's Expectancy

บรรณรต อิตุพร

Bunnarot I-Tuporn

วิทยาลัยเชียงราย

Chiangrai College

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคาดหวังเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้นำนักศึกษาของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาชั้นปีที่ 1 ในจังหวัดเชียงราย ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยกำหนดประชากร เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดเชียงรายจำนวน 4 แห่ง จำนวน 7,900 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี และมอร์แกน ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 548 คน และคัดเลือก ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนของนักศึกษาของแต่ละ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป และแบบสอบถามพฤติกรรมของผู้นำที่พัฒนาโดยฮาลพิน แบลโดย สมพิศ ให้งาม ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค มีค่าเท่ากับ .88 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยความคาดหวังเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้นำนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 46.67$, $SD = 5.72$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านกิจสัมพันธ์ และด้านสัมพันธภาพอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 43.52$, $SD = 5.52$ และ $\bar{X} = 90.19$, $SD = 9.90$) ตามลำดับ กล่าวได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังให้ผู้นำนักศึกษามีคุณลักษณะของผู้นำที่โดดเด่นซึ่งคุณลักษณะของผู้นำนั้นสังเกตได้จากพฤติกรรมที่แสดงออกว่าเป็นแบบใดได้แก่ ความเป็นประชาธิปไตย/อัตตาธิปไตยหรือเผด็จการ/ปล่อยตามอำเภอใจหรือมีความเป็นอิสระ ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปพิจารณาเป็นแนวทางในการพัฒนาและสรรหาผู้นำนักศึกษาให้มีพฤติกรรมของผู้นำได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: พฤติกรรมของผู้นำ; ความคาดหวัง; นักศึกษาระดับอุดมศึกษา

Abstract

This research aims at studying the higher graduate student's expectancy on leader behaviors. It is a Quantitative Research. The populations those are studying in the first year from four Higher Graduate Institutions in Chiangrai Province are 7,900 students. The size of the sample group was determined by using the tables of Krejcie & Morgan, and got the sampling size about 548 students, those having recruited by proportion simple random technique. The research instruments consisted of the Background Data and the Leader Behavior Description Questionnaire (LBDQ) based on Halpin that translated by Sompis Ho-Ngham. The test of the research instruments' reliability using Cronbach's alpha coefficient was .88. Data were analyzed by descriptive statistics.

The research was found that Mean score of expectation about student leader behaviors in the whole was high level at $\bar{X} = 46.67$, $SD = 5.72$. Having considered by each items it was found that, the work-relation and the relationship were high level at $\bar{X} = 43.52$, $SD = 5.52$ and $\bar{X} = 90.19$, $SD = 9.90$, respectively. It can be said that the sample group expects the student leaders to have outstanding leadership qualities. The characteristics of the leader are observed by the behavior's styles; such as Democratic / Autocratic or Dictatorial / Freedom or Liberal. The results of this study can be considered as a guideline for developing and recruiting students' leaders to behave appropriately.

Keywords: Leader behavior; Expectancy; Higher Graduate Students

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การผลิตบัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน หรือการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรในสาขาวิชาต่างๆ ไม่สามารถที่จะสร้างคุณลักษณะที่สมบูรณ์ให้เกิดขึ้นกับบัณฑิตได้ทั้งหมด

จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการปฏิบัติจริง คือ กิจกรรมนักศึกษา/กิจกรรมเสริมหลักสูตร มาเป็นกลวิธีที่จะช่วยพัฒนานักศึกษาอีกทางหนึ่ง กิจกรรมนักศึกษา/กิจกรรมเสริมหลักสูตรจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สอดคล้องตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในปัจจุบัน ซึ่งฝ่ายกิจการนักศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบในงานดังกล่าว โดยอาศัยความร่วมมือในการดำเนินงานจากผู้นำกิจกรรมนักศึกษา/กิจกรรมเสริมหลักสูตรผ่านสโมสรนักศึกษา ประกอบด้วยนายกสโมสรนักศึกษา คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ประธานสโมสรนักศึกษาแต่ละคณะ และประธานชมรมต่างๆ ที่ได้รับการเลือกตั้งขึ้นมาเป็นตัวแทนนักศึกษาร่วมทำหน้าที่บริหารงานกิจกรรมพัฒนานักศึกษาซึ่งมีความสำคัญต่อการบริหารงานกิจการนักศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

ผู้นำนักศึกษาเป็นตัวแทนของนักศึกษาในการบริหารงาน และประสานงานกิจกรรมพัฒนานักศึกษาให้เป็นกิจกรรมที่มีคุณภาพ มีประโยชน์ สอดคล้องกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของแต่ละสถาบัน ผู้นำนักศึกษาจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนา ผลักดัน ตลอดจนจัดทำกิจกรรมด้านต่างๆ เพื่อพัฒนานักศึกษาโดยส่วนรวม⁽²⁾ แต่พบว่าการดำเนินกิจกรรมพัฒนานักศึกษาของผู้นำนักศึกษาบางส่วนยังขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรมตามที่สถาบันกำหนดไว้ได้ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากผู้นำนักศึกษายังขาดทักษะในการบริหารและการทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน จึงทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกภายในกลุ่ม ทั้งนี้สาเหตุหนึ่งอาจเกิดจากผู้นำมีพฤติกรรมไม่ตรงตามความคาดหวังของนักศึกษา เช่น มีวิสัยทัศน์ไม่กว้างไกล ขาดประสบการณ์ทางการบริหารงาน ไม่สามารถจูงใจให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมได้ เป็นต้น

ฮาลพิน (Halpin) ได้จำแนกพฤติกรรมของผู้นำออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านกิจสัมพันธ์ (Initiating structure) และด้านสัมพันธภาพ (Consideration) โดยด้านกิจสัมพันธ์เป็นการกล่าวถึงพฤติกรรมของผู้นำด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับสมาชิกของกลุ่ม เน้นการควบคุมงาน การประเมินโครงสร้างขององค์กร การทำงานที่มีประสิทธิภาพ และการดำเนินงานสู่ผลสำเร็จตามเป้าหมาย สำหรับด้านสัมพันธภาพเป็นการกล่าวถึงพฤติกรรมของผู้นำที่มุ่งทางด้านการสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้ร่วมงาน การสนองตอบความต้องการของผู้ร่วมงาน ความสนิทสนมไว้วางใจในผู้ร่วมงาน และการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างอบอุ่นระหว่างผู้นำและผู้ร่วมงาน ทั้งนี้พฤติกรรมของผู้นำต้องมีทั้ง 2 ด้าน ผู้นำแต่ละคนอาจมีพฤติกรรมของผู้นำแต่ละด้านแตกต่างกันจำแนกเป็น 4 แบบโดยยึดหลักมุ่งงาน (get out the work) และหลักมนุษยสัมพันธ์ (human relations) คือ

ผู้นำแบบที่ 1 ผู้นำที่มุ่งงานและมีมนุษยสัมพันธ์เป็นผู้นำที่ดีที่สุด โดยมีพฤติกรรมของผู้นำด้านกิจสัมพันธ์และด้านสัมพันธ์ภาพอยู่ในเชิงบวกทั้งสองด้าน

ผู้นำแบบที่ 2 ผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ เป็นผู้นำที่มีพฤติกรรมของผู้นำด้านสัมพันธ์ภาพอยู่ในเชิงบวก แต่ด้านกิจสัมพันธ์อยู่ในเชิงลบ

ผู้นำแบบที่ 3 ผู้นำที่ไม่มุ่งงานและไม่มนุษยสัมพันธ์ เป็นผู้นำที่ไม่ดี โดยมีพฤติกรรมของผู้นำด้านกิจสัมพันธ์และด้านสัมพันธ์ภาพอยู่ในเชิงลบทั้งสองด้าน และ

ผู้นำแบบที่ 4 ผู้นำที่มุ่งงาน เป็นผู้นำที่มีพฤติกรรมของผู้นำด้านกิจสัมพันธ์อยู่ในเชิงบวก แต่ด้านสัมพันธ์ภาพอยู่ในเชิงลบ

การศึกษาของสมพิศ ไห้งาม เรื่องพฤติกรรมความเป็นผู้นำของผู้นำกิจกรรมนักศึกษา ในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่เป็นผู้นำกิจกรรมนักศึกษา และผู้ร่วมงานกิจกรรมนักศึกษา จำนวน 576 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม พฤติกรรมความเป็นผู้นำของผู้นำกิจกรรมนักศึกษา ผลการศึกษาพบว่าผู้นำกิจกรรมนักศึกษาและผู้ร่วมงานกิจกรรมนักศึกษาคาดหวังพฤติกรรมความเป็นผู้นำอยู่ในระดับสูง แต่พฤติกรรมของผู้นำที่แสดงออกอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับรายด้านพบว่าผู้นำกิจกรรมนักศึกษามีความคาดหวังต่อพฤติกรรมความเป็นผู้นำด้านกิจสัมพันธ์และด้านสัมพันธ์ภาพอยู่ในระดับสูง เป็นลักษณะผู้นำในแบบที่ 1 คือ ผู้นำที่มุ่งงานและมีมนุษยสัมพันธ์ แต่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความคาดหวังต่อพฤติกรรมความเป็นผู้นำด้านสัมพันธ์ภาพอยู่ในระดับสูง และด้านกิจสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นลักษณะผู้นำแบบที่ 2 คือ ผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์

ดังที่กล่าวมา ผู้นำนักศึกษามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการดำเนินกิจกรรมในสถาบันการศึกษา หรือในสังคม และการเมืองระดับประเทศ แต่สภาพสังคมไทยปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และค่านิยม การดำเนินกิจกรรมของนักศึกษาในสถาบันการศึกษาซึ่งเป็นสังคมย่อยที่อยู่ภายใต้สังคมใหญ่ย่อมได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน ดังเอกสารการประเมินผลของมหาวิทยาลัย

เซนต์จอห์น ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนานักศึกษา ในปีการศึกษา 2550 พบว่านักศึกษาให้ความสำคัญกับกิจกรรมน้อยลงมากอย่างชัดเจน เนื่องจากการจัดกิจกรรมไม่มีความหลากหลาย ระยะเวลาที่จัดกิจกรรมไม่เหมาะสม รูปแบบของกิจกรรมไม่สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมปัจจุบัน กิจกรรมที่จัดไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา และนักศึกษาไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมพัฒนานักศึกษา

จากการสังเกตของผู้วิจัยที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานกิจการนักศึกษาในจังหวัด

เชียงรายที่มีสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 4 แห่ง โดยได้ดำเนินเครือข่ายกิจกรรมพัฒนานักศึกษาร่วมกัน พบว่านักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนานักศึกษาแต่ละกิจกรรมค่อนข้างน้อย ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการกำหนดคุณสมบัติของผู้ນำนักศึกษา ต้องเป็นนักศึกษาชั้นปีสุดท้ายของหลักสูตร ผู้นำนักศึกษาที่ได้รับการคัดเลือก อาจมีลักษณะพฤติกรรมของผู้นำที่ไม่สอดคล้องกับความคาดหวังของนักศึกษาในสถาบันเดียวกัน สอดคล้องกับข้อมูลของทบวงมหาวิทยาลัย ที่พบว่า ผู้นำนักศึกษาบางส่วนยังขาดความรู้ ขาดทักษะ ขาดประสบการณ์ ขาดอุดมการณ์ และขาดภาวะผู้นำ

ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาความคาดหวังเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้นำนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดเชียงรายว่าควรมีลักษณะพฤติกรรมของผู้นำแบบใดตามแนวคิดของฮาลพิน เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้นำนักศึกษา และพัฒนาปรับปรุงวิธีการสรรหาผู้นำนักศึกษา เพราะกิจกรรมพัฒนานักศึกษาจะเจริญก้าวหน้าและบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำนักศึกษาซึ่งทำหน้าที่ในการบริหารงานกิจกรรมพัฒนานักศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความคาดหวังเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้นำนักศึกษาของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาชั้นปีที่ 1 ในจังหวัดเชียงราย

คำถามการวิจัย

นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับอุดมศึกษาในจังหวัดเชียงราย มีความความคาดหวังเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้นำนักศึกษา เป็นอย่างไร

กรอบแนวคิด

การศึกษาครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดพฤติกรรมของผู้นำของฮาลพิน (Halpin) ที่กล่าวถึงพฤติกรรมของผู้นำแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านกิจสัมพันธ์ และด้านสัมพันธภาพ โดยผู้นำจะมี 4 แบบ คือ ผู้นำแบบที่ 1 ผู้นำที่มุ่งงานและมีมนุษยสัมพันธ์ เป็นผู้นำที่ดีที่สุด โดยมีพฤติกรรมของผู้นำด้านกิจสัมพันธ์และด้านสัมพันธภาพอยู่ในเชิงบวกทั้งสองด้าน ผู้นำแบบที่ 2 ผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ เป็นผู้นำที่มีพฤติกรรมของผู้นำด้านสัมพันธภาพอยู่ในเชิงบวก แต่

ด้านกิจสัมพันธ์อยู่ในเชิงลบ ผู้นำแบบที่ 3 ผู้นำที่ไม่มุ่งมั่นและไม่มีความสัมพันธ์ เป็นผู้นำที่ไม่ดี โดยมีพฤติกรรมของผู้นำด้านกิจสัมพันธ์และด้านสัมพันธ์ภาพอยู่ในเชิงลบทั้งสองด้าน และผู้นำแบบที่ 4 ผู้นำที่มุ่งมั่น เป็นผู้นำที่มีพฤติกรรมของผู้นำด้านกิจสัมพันธ์อยู่ในเชิงบวก แต่ด้านสัมพันธ์ภาพอยู่ในเชิงลบ

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้นำตามความคาดหวังของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาครั้งนี้ ประชากรเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ของสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดเชียงราย ทั้ง 4 แห่ง จำนวน 7,900 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างประมาณ 400 คน และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนของนักศึกษาของแต่ละสถาบัน โดยกลุ่มตัวอย่างมาจากมหาวิทยาลัยแห่งที่ 1 จำนวน 210 คน แห่งที่ 2 จำนวน 130 คน แห่งที่ 3 จำนวน 50 คน และแห่งที่ 4 จำนวน 10 คน ผู้วิจัยได้เพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อป้องกันแบบสอบถามสูญหายและการตอบไม่สมบูรณ์เป็นกลุ่มตัวอย่างจากมหาวิทยาลัยแห่งที่ 1 จำนวน 250 คน มหาวิทยาลัยแห่งที่ 2 จำนวน 150 คน มหาวิทยาลัยแห่งที่ 3 จำนวน 100 คน และแห่งที่ 4 จำนวน 50 คน รวมเป็น 550 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป และแบบสอบถามพฤติกรรมของผู้นำ (Leader Behavior Description Questionnaire : LEDQ) ของฮาลพินที่แปลโดยสมพิศ โห้งามแบบสอบถามมีจำนวน 30 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบในลักษณะของมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ข้อความเชิงบวก คะแนน 0 หมายถึง ไม่ได้แสดงพฤติกรรมนั้นเลย เรียงลำดับคะแนนไปจนถึงคะแนน 4 หมายถึง แสดงพฤติกรรมนั้นเป็นประจำ สำหรับข้อความเชิงลบให้ค่าคะแนนตรงกันข้าม คำนวณความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาคมีค่าโดยรวมเท่ากับ .88 แบบสอบถามพฤติกรรมด้านกิจสัมพันธ์ เท่ากับ .88 และแบบสอบถามพฤติกรรมด้านสัมพันธ์ภาพเท่ากับ .92

การแบ่งระดับพฤติกรรมของผู้นำนักศึกษาในรายด้าน และโดยรวม แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

รายด้าน

ระดับ	ช่วงคะแนน
ต่ำ	00.00 – 20.00
ปานกลาง	20.01 – 40.00
สูง	40.01 – 60.00

โดยรวม

ระดับ	ช่วงคะแนน
ต่ำ	00.00 – 40.00
ปานกลาง	40.01 – 80.00
สูง	80.01 – 120.00

ผู้วิจัยได้ทำการพิทักษ์สิทธิแก่กลุ่มตัวอย่าง และรวบรวมข้อมูลโดยได้แบบสอบถามกลับคืนมาและมีความสมบูรณ์ จำนวน 548 ชุด คิดเป็นร้อยละ 99.64 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 85.77 มีค่าคะแนนเฉลี่ยความคาดหวังเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้นำนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 90.19$, $SD = 9.90$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า พฤติกรรมของผู้นำนักศึกษาด้านกิจสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 85.77 มีค่าคะแนนเฉลี่ยความคาดหวังอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 46.67$, $SD = 5.72$) และด้านสัมพันธภาพ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 73.54 มีค่าคะแนนเฉลี่ยความคาดหวังอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 43.52$, $SD = 5.52$) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมของผู้นำนักศึกษาตามความคาดหวัง

พฤติกรรมของ ผู้นำนักศึกษา	ระดับความคาดหวัง						SD	
	(n = 548)							
	ต่ำ		ปานกลาง		สูง			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
	$\bar{X}$							
ด้านกิจสัมพันธ์	0	0.00	78	14.23	470	85.77	46.67	5.72
ด้านสัมพันธภาพ	0	0.00	145	26.46	403	73.54	43.52	5.52
โดยรวม	0	0.00	78	14.23	470	85.77	90.19	9.90

การอภิปรายผล

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 85.77 มีค่าคะแนนเฉลี่ยความคาดหวังเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้นำนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านกิจสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 85.77 มีค่าคะแนนเฉลี่ยความคาดหวังอยู่ในระดับสูง และด้านสัมพันธภาพ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 73.54 มีค่าคะแนนเฉลี่ยความคาดหวังอยู่ในระดับสูง กล่าวได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังให้ผู้นำนักศึกษามีคุณลักษณะของผู้นำที่โดดเด่น ซึ่งคุณลักษณะของผู้นำนั้นสังเกตได้จากพฤติกรรมที่แสดงออกว่าเป็นแบบใด ได้แก่ ความเป็นประชาธิปไตย/อัตตาธิปไตยหรือเผด็จการ/ปล่อยตามอำเภอใจหรือมีความเป็นอิสระเสรี พฤติกรรมทั้ง 3 แบบนี้อาจผสมผสานกันเป็นคุณลักษณะของผู้นำได้หลายแบบ โดยที่องค์ประกอบพฤติกรรมของผู้นำตามแนวคิดของฮาลพิน (Halpin แบ่งเป็น 2 ด้านคือ ด้านกิจสัมพันธ์ และด้านสัมพันธภาพ ด้านกิจสัมพันธ์ เป็นการมุ่งให้เกิดความสำเร็จของงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและสมาชิกกลุ่มร่วมกันในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบขององค์กร ช่องทางการติดต่อสื่อสาร และหนทางการให้งานสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดปัญหาทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่างๆ ดังนั้นพฤติกรรมด้านกิจสัมพันธ์จะสะท้อนให้เห็นถึงการเน้นคุณภาพของงาน การแจกแจงความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล การ

วางแผนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้งานสำเร็จ การนำเสนอแนวทางใหม่ๆ ในการแก้ปัญหา มีการกำหนดวันที่ต้องส่งงาน ส่วนด้านสัมพันธภาพเป็นพฤติกรรมที่สะท้อนถึงมิตรภาพ ความไว้วางใจ เชื่อใจ ความนับถือ และความสัมพันธ์ที่อบอุ่นของผู้นำกับสมาชิกกลุ่ม มีความพยายามที่จะให้เกิดความเข้าใจ ความใกล้ชิดของสมาชิกกลุ่ม สนใจที่จะให้มีความเหนียวแน่นระหว่างสมาชิกมากกว่าความสำเร็จตามเป้าหมาย พฤติกรรมที่แสดงออกจึงเป็นลักษณะดังนี้ให้เวลาที่จะรับฟังผู้อื่น ทำในสิ่งเล็กๆ น้อยเพื่อให้ผู้อื่นสบายใจที่จะทำงานด้วย ให้ความสนใจผู้อื่นในฐานะเป็นบุคคลหนึ่ง ชื่นชมผลงานของผู้อื่น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผู้นำที่ประสบผลสำเร็จและงานมีประสิทธิภาพมากที่สุดคือผู้ที่มีคุณลักษณะพฤติกรรมทั้งสองด้านอยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นคุณลักษณะของผู้นำแบบที่ 1 เป็นผู้นำที่ดีที่สุด โดยผู้นำจะมุ่งมั่นและมีมนุษยสัมพันธ์ คล้ายกับการศึกษาของสม พิศ ไห้งาม ที่พบว่าผู้นำกิจกรรมนักศึกษาที่มีความคาดหวังให้ผู้นำแสดงพฤติกรรมของผู้นำด้านกิจสัมพันธ์และด้านสัมพันธภาพ อยู่ในระดับสูงทั้งสองด้าน ซึ่งเป็นผู้นำแบบที่ 1 เช่นกัน แต่แตกต่างกับความคาดหวังของผู้เข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาที่มีความคาดหวังให้ผู้นำเป็นผู้นำแบบที่ 2 คือผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ โดยคาดหวังให้ผู้นำกิจกรรมนักศึกษาแสดงพฤติกรรมของผู้นำด้านสัมพันธภาพอยู่ในระดับสูง ส่วนด้านกิจสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณารายชื่อผลการศึกษาค้นคว้าพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าคะแนนเฉลี่ยความคาดหวังเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้นำด้านกิจสัมพันธ์สูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ คาดหวังให้ผู้นำนักศึกษาแสดงให้ผู้ร่วมงานเข้าใจทัศนคติของตนเองอย่างชัดเจน นำแนวความคิดใหม่ๆ ไปหารือกับผู้ร่วมงาน สอดส่องดูแลให้มีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด เน้นการทำงานให้ทันตามกำหนดเวลา และส่งเสริมการใช้ระเบียบปฏิบัติอย่างเดียวกันในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของฮาลพิน เกี่ยวกับผู้นำที่มุ่งมั่นต้องมีการควบคุมการทำงาน เน้นการทำงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดำเนินงานให้ไปสู่ผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยมีติพฤติกรรมของผู้นำของฮาลพิน กล่าวว่า ผู้นำที่ดีต้องแสดงพฤติกรรมด้านกิจสัมพันธ์เรื่องการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับสมาชิกของกลุ่มโดยเน้นการควบคุมงาน และเรื่องการจัดโครงสร้างขององค์กรโดยเน้นการทำงานที่มีประสิทธิภาพและการดำเนินงานให้ไปสู่

ผลสำเร็จตามเป้าหมาย

กลุ่มตัวอย่างมีค่าคะแนนเฉลี่ยความคาดหวังเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้นำด้านสัมพันธภาพสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ คาดหวังให้ผู้นำนักศึกษาขอความเห็นชอบจากผู้ร่วม

งานในเรื่องสำคัญๆ ก่อนจะมีการดำเนินงานต่อไป ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ร่วมงาน แสดงความเป็นมิตรและไม่ถือตัวกับผู้ร่วมงาน นำข้อเสนอแนะของผู้ร่วมงานไปปฏิบัติ และพยายามทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความรู้สึกสบายใจในขณะที่ยสนทนาด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของฮาลพิน เกี่ยวกับผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่มุ่งทางด้านการสร้างความพึงพอใจให้ผู้ร่วมงาน การสนองตอบความต้องการของผู้ร่วมงาน ความสนิทสนมไว้วางใจในผู้ร่วมงาน และการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างอบอุ่นระหว่างผู้นำและผู้ร่วมงาน ซึ่งเป็นพฤติกรรมของผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์หรือมีสัมพันธภาพ

โดยสรุป กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังให้ผู้นำนักศึกษาเป็นผู้นำในแบบที่ 1 คือ ผู้นำที่มุ่งงานและมีมนุษยสัมพันธ์ โดยคาดหวังให้ผู้นำแสดงพฤติกรรมของผู้นำด้านสัมพันธภาพมาเป็นอันดับแรก คล้ายกับการศึกษาของสมพิศ ให้งาม ที่พบว่าผู้นำและผู้ร่วมงานกิจกรรมนักศึกษาคาดหวังให้ผู้นำมีพฤติกรรมของผู้นำอยู่ในระดับสูงร้อยละ 83.33 ส่วนใหญ่เป็นพฤติกรรมของผู้นำด้านสัมพันธภาพ และคาดหวังให้ผู้นำแสดงพฤติกรรมดังกล่าวมาเป็นอันดับแรก อาจเนื่องจากว่าผู้นำจะไม่สามารถทำงานให้สำเร็จได้เพียงลำพัง จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ร่วมงานซึ่งจะเห็นได้ว่าการดำเนินงานในเรื่องที่สำคัญๆ ผู้นำจำเป็นต้องขอความคิดเห็นจากผู้ร่วมงานเพื่อนำไปวางแผนการทำงาน ในขณะเดียวกันผู้นำก็ต้องแสดงวิสัยทัศน์ หรือความคิดเห็นของตนเองให้ผู้ร่วมงานได้รับทราบอย่างชัดเจนเช่นกันว่าผู้นำมีความต้องการหรือมีวัตถุประสงค์ในการทำงานอย่างไร เพราะการทำงานจะประสบความสำเร็จผู้นำจะต้องแสดงพฤติกรรมที่เป็นมิตรกับผู้ร่วมงานและทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความไว้วางใจ

ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปพิจารณาเป็นแนวทางในการพัฒนาและสรรหาผู้นำนักศึกษาให้มีพฤติกรรมของผู้นำได้อย่างเหมาะสม

บรรณานุกรม

- ขวัญชัย พะยอม. (2550). **แนวทางพัฒนาการจัดกิจกรรมนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชร. ปรินูญานิพนธ์ ศศ.ม. ยุทธศาสตร์การพัฒนา. กำแพงเพชร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชร.**
- มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น. (2550). **รายงานประจำปี 2550 มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น. กรุงเทพมหานคร: ศรีเสนอ.**
- เสถียร แป้นเหลือ. (2550). **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำ สำหรับผู้น้องค์กร. กิจกรรมนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปรินูญานิพนธ์ กศ.ด. การอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.**
- Cunningham CJ. Dimensions of leader behavior.: (1 March 2009). **Journal of Cooperative Extension.:** Winner. Retrieved 1966. From <http://www.joe.org/joe/1966winter/1966-4-a4.pdf>

การพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานกิจการ
นักเรียนของโรงเรียนบ้านปางมะเยา
อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3
The Development of the Model of the Community's
Participation in Student Activity Administration by the
Banpangmayao School, Chiang Dao District, Chiang Mai
Province, Under The Office of Chiang Mai Primary
Education Service Area 3

สมพร สมบูรณ์ชัย

Somporn Somboonchai

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา รูปแบบ 2) ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนบ้านปางมะเยา อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 วิธีการวิจัยเป็นกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร จากการสังเกต จากการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ SWOT Analysis และการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า 1. รูปแบบการบริหารของโรงเรียนบ้านปางมะเยา มีการวางแผนแต่งตั้งผู้รับผิดชอบงานจัดทำแผนการปฏิบัติงานและแผนพัฒนางานฝ่ายกิจการนักเรียนที่ชัดเจนแต่มีปัญหา คือ มีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารและครูบ่อย ทำให้การวางแผนการบริหารติดขัดไม่ต่อเนื่อง ขาดตัวแทนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนซึ่งปัจจัยและเงื่อนไขที่สำคัญ คือ พื้นที่เขตบริการ มีความหลากหลายชนเผ่า มีวิถีชีวิตแตกต่างกันการคมนาคมระหว่างชุมชนกับโรงเรียนมีระยะทางห่างไกล ผู้ปกครองนักเรียนใช้ภาษาชนเผ่าใน

การดำเนินชีวิตเป็นหลักขาดการจัดสรรสวัสดิการที่เหมาะสม ชุมชนไม่เข้าใจหลักการประเมิน คิดว่าเป็นหน้าที่ของโรงเรียน จึงส่งผลให้ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนไปโดยปริยาย

2. แนวทางการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานกิจการนักเรียน ของโรงเรียนบ้านปางมะเยามี 3 ขั้นตอน ด้านยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา คือ การสร้างความตระหนักมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน ตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขการร่วมประชุม การประชาสัมพันธ์ และการสร้างเครือข่าย ด้านการส่งเสริมศักยภาพของผู้ปกครองและตัวแทนชุมชนในการจัดการศึกษา คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนา

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วม; การบริหารงานกิจการนักเรียน; โรงเรียนบ้านปางมะเยา

Abstract

The objectives of this thematic paper were 1) to study the present state and problems of the model of community's participation in student activity administration, 2) to study the development of the model of community's participation in student activity administration By Ban Pang Mayao School, Chiang Dao District, Chiang Mai Province under the Office of Chiang Mai Primary Education Service Area 3. The study data were collected through documentary study, interview, and focus group discussion. The obtained data were then synthesized and categorized. The research results were presented in explanatory description.

1. The research findings showed that the model of Ban Pang Mayao School Administration was well-planned by means of appointing responsible personnel, making a clear-cut plan for performance and for student activity development. But there were still some problems. That is, the administrator and the teacher were changed so often that it discontinued administration planning. And no community representative took part in activity planning.

The important factors involved were that in an area of the education service there was a diversity of the ethnic groups, whose lifestyle was different; there was a long distance between community and school; the student guardians speak their own dialect in their daily lives; there was a shortage of appropriate welfare allotment; and the community people did not understand evaluation principle, thinking that it was responsibility of the school. As a consequence, the community was not interested in taking part in the school activity. 2. This research it was discovered that there was the way to developing the model of community's participation in student activity administration, Ban Pang Mayao School, Chiang Dao District, Chiang Mai Province under the Office of Chiang Mai Primary Education Service Area 3 in three steps : The Participatory strategy in education administration based on creating individual conscience in participation in operation planning, monitoring, and readjusting the meeting schedule, public relations, and creating network. The Strengthening the potential of the guardians and community representatives in education administration through exchanging communication development and the utilizing of the network of the guardians and community representatives.

Keywords: The Development of Models; Student Activity Administration; Banpangmayao School.

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานการปฏิรูปการศึกษ, 2544: 64-65) ได้สรุปข้อบ่งชี้ของงานกิจการนักเรียน ว่ากิจกรรมที่สถานศึกษาต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติประถมศึกษาพุทธศักราช 2523 และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนประกอบด้วย การจัดทำเขตบริการ การจัดทำสำมะโนนักเรียน การเกณฑ์และการรับนักเรียนเข้าเรียน การลงทะเบียนนักเรียน การแบ่งกลุ่มแบ่งชั้นเรียนการปฐมนิเทศผู้ปกครอง การรายงานเกี่ยวกับนักเรียนการรักษาระเบียบวินัยของนักเรียน การย้ายและจำหน่ายนักเรียนการทำทะเบียนสะสมเก็บหลักฐานและประวัตินักเรียนซึ่งโรงเรียนบ้านปางมะเยา

เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ตั้งอยู่ หมู่ที่ 4 ตำบลปิงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระดับก่อนประถมศึกษา (อนุบาล) ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผู้บริหารและครู 21 คน นักเรียน 424 คน ในปีการศึกษา 2556 มีประชากรในเขตบริการ 5 หมู่บ้าน แยกตามชนเผ่าได้แก่ ชนเผ่าม้ง ชนเผ่าอีโก้ ชนเผ่ามูเซอ ชนเผ่าลีซอหรือลีซู ไทยใหญ่และคนพื้นเมือง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม สภาพทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่ยากจน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ และศาสนาพุทธ ปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีที่ค่อนข้างเคร่งครัดในกฎระเบียบประเพณี (โรงเรียนบ้านปางมะเยา, 2555: 1)

จากรายงานแผนการปฏิบัติงานประจำปีการศึกษา 2555 - 2557 กล่าวสรุปสอดคล้องกันว่างานด้านกิจการนักเรียนโรงเรียนบ้านปางมะเยา เกี่ยวกับการงานด้านการรักษาระเบียบวินัยของนักเรียนพบว่า นักเรียนขาดความมีวินัยซึ่งเป็นปัญหาที่นับวันจะทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในเด็กระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นช่วงวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตอาจเกิดอารมณ์รุนแรงและมีปัญหาในการปรับตัว เนื่องจากการพัฒนาทางร่างกายและสื่อต่าง ๆ ที่เข้ามาสู่เด็กนักเรียนทำให้นักเรียนปฏิบัติตามแบบอย่างที่ไม่เหมาะสมจากสื่อเทคโนโลยีซึ่งทำให้เยาวชนขาดความมีวินัยมีพฤติกรรมที่ไร้ระเบียบ เป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อตัวนักเรียนโดยตรงและส่งผลให้การพัฒนางานต่าง ๆ ขาดประสิทธิภาพไปด้วย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเด็กในระยะยาวโดยสรุปได้จากแบบบันทึกทะเบียนประวัติการกระทำผิดของนักเรียนโรงเรียนบ้านปางมะเยา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2555 - 2557 พบว่า ด้านที่มีปัญหาอยู่ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการแต่งกายของนักเรียน ปี 2555 ร้อยละ 19.75 ปี 2556 ร้อยละ 20.20 ปี 2557 ร้อยละ 23.12 ด้านการตรงต่อเวลา ปี 2555 ร้อยละ 3.72 ปี 2556 ร้อยละ 5.45 ปี 2557 ร้อยละ 5.50 ด้านการทำความเคารพ ปี 2555 ร้อยละ 12.41 ปี 2556 ร้อยละ 14.04 ปี 2557 ร้อยละ 17.35 และ ด้านการเข้าแถว ปี 2555 ร้อยละ 7.57 ปี 2556 ร้อยละ 8.44 ปี 2557 ร้อยละ 8.56 ซึ่งล้วนเป็นปัญหาด้านระเบียบวินัยของนักเรียน โดยผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในงานกิจการนักเรียนด้านการรักษาระเบียบวินัยอยู่ในระดับน้อย และมีแนวโน้มเป็นปัญหาเพิ่มมากขึ้นทุกปี (รายงานแผนการปฏิบัติงานประจำปีการศึกษา, 2555 - 2557: 56 - 57)

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรในฝ่ายกิจการนักเรียน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนบ้านปางมะเยา ที่ผ่านมาเป็นอย่างไร เพื่อแสวงหาปัจจัย เงื่อนไข

ที่ส่งผลต่อการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนบ้านปางมะเยา และการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนบ้านปางมะเยาที่เหมาะสมกับสภาพบริบทของชุมชนควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบัน รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนบ้านปางมะเยา อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3
- 2) เพื่อศึกษาการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนบ้านปางมะเยา อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

- 1) ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านปางมะเยา จำนวน 1 คน ครูผู้รับผิดชอบงานกิจการนักเรียน และผู้นำหรือตัวแทนชุมชนในเขตบริการของโรงเรียนบ้านปางมะเยา 5 หมู่บ้าน รวมจำนวน 6 คน คนรวมทั้งหมด 7 คน ที่อยู่ในโรงเรียนบ้านปางมะเยา อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557
- 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบบันทึกการศึกษาเอกสาร การสังเกต การอภิปรายกลุ่ม การวิเคราะห์ SWOT Analysis จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรคปัญหา โอกาส แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
- 3) การวิเคราะห์ข้อมูล จากการศึกษาเอกสาร สังเกตพฤติกรรมอย่างไม่เป็นทางการ การวิเคราะห์ SWOT Analysis และการสนทนากลุ่ม โดย การวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปการเขียนแบบบรรยายพรรณนา

ผลการวิจัย

- 1.สภาพปัจจุบัน ปัญหา รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนบ้านปางมะเยา อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จากสภาพบริบทของโรงเรียนบ้านปางมะเยา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 มีปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานกิจการนักเรียนที่มีความยืดหยุ่นมานานและยังไม่มีแนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารงานกิจการนักเรียนที่มีชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหาร จึงยังคงส่งผลให้การบริหารโดยใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนบ้านปางมะเยา ยังไม่ประสบผลสำเร็จตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาซึ่งการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนบ้านปางมะเยาเป็นประเด็นที่นำไปเป็นกรอบเนื้อหาสำหรับการเก็บข้อมูลได้ 4 ด้าน 1) ด้านการวางแผนการบริหาร มีการวางแผนการบริหารจัดทำแผนการปฏิบัติงานฝ่ายกิจการนักเรียนของโรงเรียนบ้านปางมะเยาอยู่เสมอและมีการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาอยู่ตลอดเพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัย สิ่งที่พบเป็นประเด็นปัญหามีปัญหาและมีแนวโน้มมีปัญหเพิ่มขึ้นทุกปี คือ ด้านการแต่งกายของนักเรียน ร้อยละ 21.02 ครั้งต่อปีการศึกษา ด้านการตรงต่อเวลา ร้อยละ 4.89 ครั้งต่อปีการศึกษา ด้านการทำความเคารพ ร้อยละ 14.60 ครั้งต่อปีการศึกษา ด้านการเข้าแถว ร้อยละ 8.19 ครั้งต่อปีการศึกษา โดยเป็นงานฝ่ายปกครองโรงเรียนมีการจัดทำระเบียบการควบคุมความประพฤติของนักเรียนและไว้เป็นอย่างดี 2) ด้านการประสานงาน โดยโรงเรียนให้ความสำคัญกับการประสานงานเพื่อให้สอดคล้องกับปฏิบัติงานของทางโรงเรียนมีวิธีการขอข่ายรูปแบบร่วมกับชุมชนตลอดจนองค์กรต่าง ๆ มีการสร้างความสัมพันธ์โดยการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือกันหรือแม้กระทั่งสร้างข้อตกลง ทำความเข้าใจมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิดเห็นร่วมกันในการทำงานเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพตามความต้องการของโรงเรียน ชุมชน และส่งผลที่ดีต่อตัวนักเรียนนั่นเอง 3) ด้านการจัดสรรทรัพยากรโรงเรียนให้ความสำคัญเกี่ยวกับทรัพยากรชุมชน มาโดยตลอดและสามารถแบ่งได้ 3 ประเภทคือ ประเภทที่หนึ่ง บุคคล คือ บุคลากรกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียน ชุมชน และบุคลากรนอกโรงเรียน และสิ่งที่เป็นระเบียบแบบแผนที่เพื่อเอื้อต่อการจัดการศึกษาและช่วยพัฒนาโรงเรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ 4) ด้านการประเมินผลโรงเรียนมีการประเมินมีหน้าที่อย่างน้อย 4 ประการคือการประเมินความก้าวหน้าเพื่อการปรับปรุงพัฒนาการประเมินรวมสรุปเพื่อแสดงผลสำเร็จหรือไม่สำเร็จของการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานในอนาคต การประเมินในเชิงจิตวิทยาและสังคม ซึ่งเป็นการประเมินเพื่อเพิ่มความระมัดระวัง หรือเพิ่มแรงจูงใจในการดำเนินงานและการประเมินเพื่อการตัดสินใจทางการบริหาร การประเมินเป็นการค้นหาจุดเด่น จุดด้อย ปัญหา อุปสรรค อะไรที่ควรจะ

พัฒนาปรับปรุงบ้างถึงแม้ว่าจะเป็นในทางที่ไม่ดีก็สามารถนำส่วนนั้นมาปรับแก้ไขให้เกิดการพัฒนาโรงเรียนบ้านปางมะเยาอย่างมีคุณภาพ

2. รูปแบบการบริหารโดยใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนบ้านปางมะเยา อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ดังนี้ แนวทางการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนบ้านปางมะเยา อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จากผลการศึกษาสังเคราะห์องค์ความรู้และพัฒนารูปแบบการส่งเสริมศักยภาพของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา ผู้วิจัยสรุปรายละเอียดองค์ประกอบของรูปแบบดังนี้ ด้านยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยการสร้างความตระหนักมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินการ ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข การร่วมประชุม อบรม สัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ และการสร้างเครือข่าย ด้านการส่งเสริมศักยภาพของผู้ปกครองและตัวแทนชุมชนในการจัดการศึกษาโดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียน การสื่อสารกับผู้ปกครองและตัวแทนชุมชน การพัฒนาความรู้และกระบวนงานกับผู้ปกครองและตัวแทนชุมชน การใช้เครือข่ายชมรมผู้ปกครองและตัวแทนชุมชน ด้านการดำเนินงานร่วมกันผ่านกระบวนงานด้วยการสื่อสารผ่านการประชุม คณะกรรมการสถานศึกษา ตัวแทนชุมชนและชมรมผู้ปกครองทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ ร่วมกันพัฒนาและส่งเสริมในการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนจนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง ผู้ปกครองและครูประจำชั้นและการพัฒนาผู้ปกครองให้มีความรู้ความสามารถในการสร้างความรู้ให้กับผู้เรียนเกี่ยวกับการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียน ผ่านครูประจำชั้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนบ้านปางมะเยา อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จากสภาพบริบทของโรงเรียนบ้านปางมะเยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 มีปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานกิจการนักเรียนที่มีความยืดเยื้อมานานและยังไม่มีแนวทาง

ในการพัฒนารูปแบบการบริหารงานกิจการนักเรียนที่มีชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหาร จึงยังคงส่งผลให้การบริหารโดยใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนบ้านปางมะเยา ยังไม่ประสบผลสำเร็จตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาซึ่งการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนบ้านปางมะเยาเป็นประเด็นที่นำไปเป็นกรอบเนื้อหาสำหรับการเก็บข้อมูลได้ 4 ด้าน 1) ด้านการวางแผนการบริหาร 2) ด้านการประสานงาน 3) ด้านการจัดสรรทรัพยากร 4) ด้านการประเมินผลโรงเรียน 4 ประการคือการประเมินความก้าวหน้าเพื่อการปรับปรุงพัฒนาการประเมินรวมสรุปเพื่อแสดงผลสำเร็จหรือไม่สำเร็จของการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานในอนาคต การประเมินในเชิงจิตวิทยาและสังคม ซึ่งเป็นการประเมินเพื่อเพิ่มความระมัดระวัง หรือเพิ่มแรงจูงใจในการดำเนินงานและการประเมินเพื่อการตัดสินใจทางการบริหาร การประเมินเป็นการค้นหาจุดเด่น จุดด้อย ปัญหา อุปสรรค อะไรที่ควรจะพัฒนาปรับปรุงบ้างถึงแม้ว่าจะเป็นในทางที่ไม่ดีก็สามารถนำส่วนนั้นมาปรับแก้ไขให้เกิดการพัฒนาโรงเรียนบ้านปางมะเยาอย่างมีคุณภาพ (ลลิตา ปวะบุตร, 2555: 57-67) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลสันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การประสานงาน การจัดหาทรัพยากรและการประเมินผล แต่มีชุมชนบางส่วนไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนหรือโครงการที่ต้องการใช้เงินงบประมาณ การอำนวยความสะดวกในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นการช่วยเหลือด้านแรงงานในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นกรรมการตรวจสอบพัสดุของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรชี้แจงให้ชุมชนให้มีความเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับการวางแผนร่วมกันในการจัดการศึกษา และต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม (อิทธิพงษ์ ดาวเวียงกัน, 2555: 56 - 66) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านแม่หงานหลวง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ด้านการประสานงานชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมโดยทำหน้าที่ประสานงานด้านวิชาการ ส่วนใหญ่จะเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยร่วมประชุมประจำเดือน

2. รูปแบบการบริหารโดยใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนบ้านปางมะเยา อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ดังนี้ จากผลการศึกษาสังเคราะห์องค์ความรู้และพัฒนารูปแบบการส่งเสริมศักยภาพของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา ผู้วิจัยสรุปว่า

ละเอียดยอดประกอบของรูปแบบดังนี้ ด้านยุทธศาสตร์การมีส่วน ด้านการส่งเสริมศักยภาพของผู้ปกครองและตัวแทนชุมชนในการจัดการศึกษาโดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนด้านการดำเนินงานร่วมกันผ่านกระบวนการงานด้วยการสื่อสารผ่านการประชุม คณะกรรมการสถานศึกษา ตัวแทนชุมชนและชมรมผู้ปกครองทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ ร่วมกันพัฒนาและส่งเสริมในการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนจนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง ผู้ปกครองและครูประจำชั้นและการพัฒนาผู้ปกครองให้มีความรู้ความสามารถในการสร้างความรู้ให้กับผู้เรียนเกี่ยวกับการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนผ่านครูประจำชั้น (โฉมฉาย กาศโอสถ, 2554: 2 - 4) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการนักเรียน ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2. การสร้างรูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3. กระบวนการบริหารกิจการนักเรียน ได้แก่ คณะกรรมการที่ปรึกษากิจการนักเรียนมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการนักเรียนคือ การกำหนดนโยบาย (Policy Formulation) การเสนอแนะ (Coaching) การสนับสนุนและส่งเสริม (Support and Promote) คณะกรรมการดำเนินงานกิจการนักเรียนมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนบ้านปางมะเยา รวมถึงโรงเรียนที่มีบริบทคล้ายกัน ควรพิจารณาผลการวิจัยนี้อย่างพินิจพิเคราะห์และนำไปสู่การกำหนดนโยบายและขอบข่ายงานกิจการนักเรียนให้ชัดเจนในการส่งเสริม สนับสนุนการนำเอาแนวทางการบริหารโดยใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงาน มาเป็นยุทธศาสตร์ในการบริหารโรงเรียน โดยนำชุมชนเข้ามามีบทบาทในการบริหาร ปรับกระบวนการทำงานทั้งระบบและเน้นการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม

1.2 ผู้บริหารโรงเรียนบ้านปางมะเยา รวมถึงโรงเรียนที่มีบริบทคล้ายกัน ควรพิจารณาผลการวิจัยนี้อย่างพินิจพิเคราะห์และนำไปสู่การส่งเสริม สนับสนุน สร้างแรงจูงใจ และเอื้ออำนวยให้บุคลากรผู้รับผิดชอบงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนรวมถึงชุมชนได้เข้า

รับการอบรมเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการบริหารโดยใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานกิจการนักเรียน

1.3 ครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนบ้านปางมะเยา รวมถึงโรงเรียนที่มีบริบทคล้ายกัน ควรพิจารณาผลการวิจัยนี้อย่างพินิจพิเคราะห์ นำไปสู่การตระหนัก เห็นความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาให้เป็นไปตามหลักการและแนวทางการบริหารโดยใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนบ้านปางมะเยา อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรดำเนินการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียนซึ่งจะเป็นแนวทางการพัฒนาโรงเรียนโดยใช้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ช่วยในการปรับปรุงแก้ไขกระบวนการและการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วม ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาเพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพสูงทั่วทั้งองค์กร

บรรณานุกรม

- โฉมฉาย กาศโอสถ. (2554). รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 13(3), 15-18.
- โรงเรียนบ้านปางมะเยา. (2555). ประวัติการโรงเรียนบ้านปางมะเยาประจำปีการศึกษา 2555. *เอกสารอัดสำเนา*. เชียงใหม่.
- ลลิตา ปวะบุตร. (2555). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบล สันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.
- สำนักงานการปฏิรูปการศึกษา. (2544). *การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการปฏิรูปการศึกษา (สปศ) องค์กรมหาชนเฉพาะกิจ.
- อธิพงษ์ ดาวเวียงกัน. (2555). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนบ้านหางหลวง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.

แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ้านห้วยยา อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

Guidelines for Development of the Internal Quality Assurance System of the Ban Huai Ya School, Kalyaniwattana District, Chiang Mai Province

รัตนา ศุภปริญา¹, พศิน แท่งจวง¹

Rattana Suphaparinya¹, Pasin Tangchuang¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา¹

Mahamakutrajavidyalay Buddhist University, Campus¹

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ้านห้วยยาอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ และ 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ้านห้วยยาอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ระเบียบวิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลจากกลุ่มผู้บริหารและคณะครูโรงเรียนบ้านห้วยยา ทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนา วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ้านห้วยยา อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ครูขาดความรู้ ความเข้าใจและยังไม่มีประสบการณ์และความชำนาญพอ ผู้บริหารขาดความเข้าใจในการจัดทำระบบบริหารและสารสนเทศที่เป็นระบบ จัดระบบสารสนเทศไม่มีประสิทธิภาพให้เป็นหมวดหมู่ ครอบคลุมเป็นปัจจุบัน สะดวกต่อการเข้าถึง ไม่มีการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในการบริหารและการพัฒนาการเรียนการสอน 2) แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ้านห้วยยา กำหนดเป็น 2 แนวทาง ได้แก่ 2.1) แนวทางการพัฒนาด้านจัดระบบบริหารและสารสนเทศ และ 2.2) แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง คือ เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายใช้เทคนิคการบริหารและการจัดการให้สามารถดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย ต้องจัดเป็นกระบวนการบริหารงานตามแนวทางการดำเนินการ

อย่างมีคุณภาพครบวงจร (PDAC) ซึ่งประกอบด้วยการวางแผน(Plan) ปฏิบัติตามแผน (Do) ประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษา (Check) และพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอ (Act)

คำสำคัญ : ระบบประกันคุณภาพภายใน; โรงเรียนบ้านห้วยยา; แนวทางการพัฒนา

Adstract

This term paper aims 1) to study the development of the internal quality assurance system of Ban Huai Ya School, Kalyaniwattana District, Chiang Mai Province, 2) to develop a guideline for the development of internal quality assurance system of Ban Huai Ya School, Kalyaniwattana District, Chiang Mai Province. Research methodology is qualitative research using data from the Administrators and Teachers of Baan Huai Ya School. The data were collected from documents, observations, interviews and group discussions and analyzed by content analysis.

The research findings were as follows: 1) The problems of internal quality assurance system in Ban Huai Ya School are as; Teachers lack knowledge, understanding no enough experience and expertise in internal quality assurance, Administrators also lack of understanding about the systematic management and information system. Organized information system is not effective and not comprehensive category. 2) The guidelines development of the internal quality assurance system in Ban Huai Ya School are 2 ways: 2.1) the guidelines on management and information system and 2.2) guidelines to develop a continuing quality of education, which is the involvement of all relevant working in school to achieve the goal. It must be managed in accordance with the PDAC, which consists of planning, doing according the set plan or implementation, checking the internal quality assurance and development and according to the standard of education, and always improvement.

Keywords: The Internal Quality Assurance System; Ban Huai Ya School; Guidelines for Development

บทนำ

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะเป็นระบบที่สร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้มาตรฐาน ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรที่กำหนด และเป็นไปตามความต้องการของสังคม และจากการที่กระทรวงศึกษาธิการได้กระจายบทบาทการจัดการศึกษาให้สถานศึกษาเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ และพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นที่เชื่อมั่น

จากการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของ โรงเรียนบ้านห้วยยา ในปีที่ผ่านมา มีผลการประเมินด้านผู้เรียนในมาตรฐานที่ 5 ในปีการศึกษา 2556 ตัวบ่งชี้ที่ 5.4. ผู้เรียนมีผลการทดสอบระดับชาติเป็นไปตามเกณฑ์ อยู่ในระดับต้องปรับปรุง และจากการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายนอกรอบสาม (2553-2555) ของ โรงเรียนบ้านห้วยยา มีผลการประเมินด้านผู้เรียนในมาตรฐานที่ 5 ในปีการศึกษา 2556 ตัวบ่งชี้ที่ 5.4. ผู้เรียนมีผลการทดสอบระดับชาติเป็นไปตามเกณฑ์ อยู่ในระดับต้องปรับปรุง จากการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ในเบื้องต้นเกี่ยวกับบริบทด้านการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านห้วยยา มีการดำเนินการในระบบประกันคุณภาพภายในตาม กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 โดยเฉพาะ หมวดที่ 2 จำนวน 8 ข้อ อยู่แล้ว แต่ผลของการดำเนินงานยังไม่สามารถก่อให้เกิดคุณภาพทางการศึกษา ด้านผู้เรียนโดยเฉพาะด้านกระบวนการคิดในมาตรฐานที่ 4 และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในมาตรฐานที่ 5 จากผลการประเมินภายในและการประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ้านห้วยยาอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ว่ามีปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา การดำเนินงานตามระบบ หลักเกณฑ์การประกันคุณภาพภายในตามกฎหมายกระทรวง ปี พ.ศ. 2553 เป็นอย่างไร โดยการศึกษาจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพการศึกษา เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้รับผิดชอบด้านประกันคุณภาพการศึกษา ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ฐานในจังหวัดเชียงราย และการสำรวจความคิดเห็นการปฏิบัติงานด้านการประกันคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ้านห้วยยา อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ้านห้วยยา อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในสารนิพนธ์นี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(qualitative Research) โดยใช้ข้อมูลจากกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา และคณะครูโรงเรียนบ้านห้วยยา อำเภอกัลยาณิวัฒนา ทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนา ซึ่งมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาทฤษฎี หลักการ เอกสาร รวบรวมข้อมูลเพื่อหาสภาพบริบทและสภาพ โรงเรียนบ้านห้วยยาอำเภอกัลยาณิวัฒนา เพื่อนำไปประมวลเป็นกรอบเนื้อหาในการวิจัย

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ้านห้วยยาอำเภอกัลยาณิวัฒนา โดยศึกษาจากการสังเกต และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ขั้นที่ 3 ศึกษาข้อมูลรายงานผลการประเมินภายในว่าด้วยกฎกระทรวง 8 ข้อโดยวิธีการ SWOT Analysis และการสังเกตเพื่อหาสภาพปัญหาที่มีผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพของโรงเรียนบ้านห้วยยาอำเภอกัลยาณิวัฒนา

ขั้นที่ 4 นำข้อมูลและผลที่ได้จากการศึกษาเอกสารนำมาวิเคราะห์และหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพ โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ทำการวิเคราะห์เนื้อหา(content Analysis)

ผลการวิจัย

จากข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มเสริมข้อมูลเอกสาร มีผลการวิจัย ดังนี้

1) ด้านสภาพการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ้านห้วยยาพบว่า สถานศึกษาขาดการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ บุคลากรส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย ครูและบุคลากรทางการศึกษาขาดประสบการณ์ในการทำงานด้านงานประกันคุณภาพภายใน ขาดประสบการณ์ในการทำงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนไม่มีหลักเกณฑ์นโยบายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ยังขาดผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับงานประกันคุณภาพการศึกษามาให้ความรู้แก่ครูในโรงเรียน สภาพแวดล้อมภูมิประเทศห่างไกลจากหน่วยงานต้นสังกัดการเดินทางค่อนข้างลำบาก เป็นโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารและใช้เวลาทำให้โรงเรียนมีความคล่องตัวในการทำงาน ขาดการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ บุคลากรส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย ผู้บริหารขาดความเข้าใจในการจัดทำระบบบริหารและสารสนเทศที่เป็นระบบ

สถานศึกษายังไม่มีกระบวนการ ที่ชัดเจนในการพัฒนาการศึกษาให้ต่อเนื่อง โดยยังไม่มีกระบวนการส่งเสริมแนวความคิดเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาที่ มุ่งการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องให้เกิดขึ้นกับครูและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา และพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ จนเป็นวัฒนธรรมคุณภาพในการทำงาน ปกติของสถานศึกษา ยังไม่ได้นำผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา จากการประเมินตนเองหรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเลือกสรรข้อมูลสารสนเทศ อย่างเป็นระบบครบวงจร ขาดความต่อเนื่องในด้านการทำงาน เนื่องจากครูย้ายบ่อย ไม่มีหลักเกณฑ์นโยบายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2) ด้านแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ้านห้วยยาอำเภอภักดีนิคม แบ่งออกเป็น 2 แนวทางได้แก่

2.1) แนวทางการพัฒนาด้านจัดระบบบริหารและสารสนเทศ สถานศึกษาควรกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศในด้านที่เกี่ยวกับผู้เรียน เกี่ยวกับด้านวิชาการ และด้านการบริหารจัดการให้ชัดเจน เหมาะสม ควรมีการสำรวจความต้องการของผู้บริหาร ครู ในการใช้ข้อมูลเพื่อการวางแผนการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ ควรแต่งตั้งทีมงานสารสนเทศให้ครอบคลุมทุกฝ่าย เพื่อทำหน้าที่ รวบรวมและบันทึกข้อมูล โดยส่งเสริมให้มี การจัดเก็บข้อมูลในฝ่ายให้เป็นหมวดหมู่ กำหนดฟอร์มการเก็บให้เป็นรูปแบบหรือ

เป็นมาตรฐานเดียวกัน นอกจากนี้ สถานศึกษาควรเลือกสรรบุคลากรมาดำเนินงานให้เหมาะสมกับความสามารถของบุคคล โดยต้องมีความเข้าใจงานสามารถจัดระบบข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดทำข้อมูล มีคอมพิวเตอร์ และวัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพเพื่อใช้ในการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ และ

2.2) แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง คือ เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายใช้เทคนิคการบริหารและการจัดการให้สามารถดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย ต้องจัดเป็นกระบวนการบริหารงานตามแนวทางการดำเนินการอย่างมีคุณภาพครบวงจร (PDAC) ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน(Plan) ปฏิบัติตามแผน(Do) ประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษา(Check) และพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอ(Act)

การอภิปรายผล

สภาพปัญหาของระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนทั้ง 8 ข้อ ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ตามสภาพและปัญหาปัจจุบัน คือ จัดระบบบริหารและสารสนเทศ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าว เป็นไปในแบบไม่ต่อเนื่อง เนื่องจาก 2 ปัจจัย คือ 1.จัดระบบบริหารและสารสนเทศ 2.จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้การจัดระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนบ้านห้วยยา ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดระบบสารสนเทศที่ไม่เป็นหมวดหมู่มีปัญหาในการจัดทำระบบบริหารและสารสนเทศเนื่องจากครูขาดความรู้ ความเข้าใจและยังไม่มีประสบการณ์และความชำนาญพอ ผู้บริหารขาดความเข้าใจในการจัดทำระบบบริหารและสารสนเทศที่เป็นระบบ

โรงเรียนบ้านห้วยยา อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ มีแนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน คือ จัดทำระบบบริหารและสารสนเทศ เพิ่มความรู้ความเข้าใจในระบบประกันคุณภาพภายในให้แก่ครู โดยส่งครูไปอบรมเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพภายใน ทำความเข้าใจแก่ผู้บริหารในการจัดทำระบบบริหารและสารสนเทศที่เป็นระบบ โรงเรียนมีการจัดโครงสร้างการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อกำหนดแนวทางและวิธีการประกันคุณภาพภายใน กำกับ ติดตาม ให้ความเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงาน เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและทบทวน และรายงานคุณภาพ มีระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลเพียงพอต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพ จัดระบบสารสนเทศให้เป็น

หมวดหมู่ ครอบคลุม เป็นปัจจุบัน สะดวกต่อการเข้าถึงและ การให้บริการ หรือการเชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงานต้นสังกัด และสามารถนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในการบริหารและการพัฒนาการเรียนการสอนต่อเนื่องต่อไป

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารโรงเรียนบ้านห้วยยา อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ควรกำหนดนโยบายและขอบข่ายงานให้ชัดเจนในการส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ทำงานอย่างเป็นระบบ
2. ผู้บริหารโรงเรียนบ้านห้วยยา อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ควรส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดระบบสารสนเทศ ทางด้านการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน
3. ครูและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องตระหนักและเห็นความสำคัญของการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ้านห้วยยา อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ อย่างชัดเจน
- 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา
- 3) ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียน และประสิทธิผลของโรงเรียน เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). การประกันคุณภาพของสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงฯ.
- กรรณิการ์ เทศกาล. (2554). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนบ้านหนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สระแก้ว เขต 2. ศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา. 2554.
- จันทิรา จันทเลิศ. (2548). การจัดการระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4. วิทยานิพนธ์, ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เจริญ บุญสุขา. (2554). การพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนบ้านหนองกุงใหม่ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จำรัส นองมาก. (2544). ปฏิบัติการประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: SUNPRINTING.
- มนัสนันท์ อภิชัย. (2554). แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่มีผลการประเมินต่ำกว่าเกณฑ์ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 5. วิทยานิพนธ์. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รัตน์ บัวสนธ์. (2551). วิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: คำสมัย.
- โรงเรียนบ้านห้วยยา. (2555). รายงานการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2555. กลุ่มงานประกันคุณภาพ โรงเรียนบ้านห้วยยา.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2554). แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของเทศบาล ตำบลลี่ อำเภอลี่ จังหวัดลำพูน

The People's Expectation Towards Working Role of Li Administrative Organization, Li District, Lamphun Province

ศรุตดา สิงห์คำโล

Sruda Singkhumlo

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ คือ 1) เพื่อศึกษาความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลลี่ 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลลี่ 3) เพื่อศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลลี่ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ คัดเลือก กลุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมดได้จำนวน 384 คน ในการวิเคราะห์ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่า t - test, F - test และเสนอผลในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของเทศบาล อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาราย พบว่า ด้านสังคมและวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่นๆ รองลงมา คือ ด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว และ ด้านการเมืองการบริหาร ตามลำดับ 2. ในด้านเปรียบเทียบความคาดหวังของประชาชน ที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน ในการปฏิบัติงาน ทั้ง 4 ด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน 3. ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา มี ดังนี้ 3.1. ด้านปัญหา พบว่า ผู้บริหารขาดความเข้าใจในหลักการบริหารงาน เส้นทางการสัญจรในหมู่บ้านไม่สะดวก ไฟส่องสว่างมีไม่ทั่วถึง คลื่นสัญญาณโทรศัพท์ไม่ครอบคลุม ขาดอาชีพเสริม ขาดความรู้เศรษฐกิจพอเพียง ยากจน การศึกษาต่ำ ไม่สนใจ การกีฬา ขาดความสามัคคี 3.2 ด้านแนวทางแก้ไข ดังนี้ คือ ควรอบรมให้ความรู้หลักด้านการบริหารที่

ดีให้กับผู้บริหาร พัฒนาทางสัญจร ขยายเขตไฟส่องทาง และสัญญาณโทรศัพท์ให้ทั่วถึง ควรขยายสัญญาณโทรศัพท์ให้ครอบคลุม ให้โอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม ควรจัดตั้งห้องสมุดชุมชน ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล

คำสำคัญ: ความคาดหวัง; ประชาชน; ปฏิบัติงาน; เทศบาลตำบล

Abstract

The objectives of this thematic paper were 1) to study people's expectation towards Li Sub-district Municipal performance, 2) to compare level of people's expectation towards Li Sub-district Municipal performance, and 3) to study problems and suggestions on Li Sub-district Municipal performance. It is quantitative research by collecting the 384 sampling group from the whole population of Li Sub-district. In the data analysis, the statistics are used such as frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test and F-test. Results were presented in descriptive tables.

The research findings were as follows: 1. The people's expectation towards Li Sub-district was rated at a high level. When considering by aspect, it was found that the social and cultural aspect being rated at a high level, followed by economy and tourism, and politics and administration 2. In the comparison on the expectations between the different people in sex, age, level of education, and occupation, it did not differ in level with statistical significance. 3. The suggestions in solutions the problems as follows ; 3.1 the problems were that the lack of proper admin- knowledge, the un comfortable road and non covered telephone signal in the village, no subsidiary jobs for people, lack of knowledge on sufficiency economy; 3.2 the solutions were that there should be occupational training and promotion, providing the people with knowledge on sufficiency economy so that they would apply such knowledge to subsidize family income, and the participatory administration with villagers.

Keyword : Expectation; Peoples; Working Role; Li Administrative Organization

บทนำ

ปัจจุบันเนื่องจากเทศบาลตำบลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการพัฒนาจากองค์การบริหารส่วนตำบลมาเป็นเทศบาล ซึ่งถือว่ากระจายไปสู่ระดับรากหญ้าอย่างแท้จริงนั้น จึงเป็นที่สนใจกล่าวถึงและสงสัยอยู่ตลอดมาว่าการบริหารงานของเทศบาลตำบล (โกวิทย์ พวงงาม, 2550) จะมีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดและประเทศหรือไม่ ประกอบกับการเสนอข่าวสารของสื่อต่างๆ ที่เสนอข่าวว่า เทศบาลตำบลหลายแห่งมีปัญหาและอุปสรรค ทั้งด้านอาคารสถานที่ บทบาทของข้าราชการการเมือง ข้าราชการประจำ ความรู้ของประชาชนในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชน การทุจริต การฉ้อโกง การบริหารงานไร้ทิศทางขาดประสิทธิภาพ คำนึงถึงพวกพ้องและญาติมิตรมากกว่าความต้องการของประชาชนนั้น แม้ว่ากฎหมายจะกำหนด โครงสร้าง รูปแบบองค์กร ที่มาของข้าราชการการเมืองที่มาของพนักงานส่วนตำบลไว้ชัดเจนเพียงใด หากประชาชนในท้องถิ่นขาดความพร้อมในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทศบาลตำบล ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติขาดความรับผิดชอบ ไม่มีการติดตามตรวจสอบของหน่วยงานที่กำกับดูแล อาจเนื่องจากสาเหตุที่สถานที่ตั้งของเทศบาลตำบลอยู่ห่างไกลเขตเมือง ทัศนคติและความคาดหวังของประชาชนที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลนั้นจึงเป็นภาพลักษณ์ของเทศบาลตำบลที่แสดงออกในเรื่องการบริหารองค์กรว่ามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการบริหารงานหรือไม่

อย่างไรก็ตามภายหลังจากที่มีการเปลี่ยนจากองค์การบริหารส่วนตำบลมาเป็นเทศบาลตำบลตั้งแต่ พุทธศักราช 2552 (ชลลดา อุทธา, 2552) เป็นต้นมา เทศบาลตำบลยังประสบปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดในการบริหารงานหลายประการ เช่น ขาดงบประมาณในการบริหารงาน ทั้งนี้ เนื่องจากหลักเกณฑ์ในการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเทศบาลตำบลนั้น กำหนดรายได้ไว้เพียงอย่างเดียว กล่าวคือ พิจารณาจากเทศบาลตำบลมีรายได้ย้อนหลัง 3 ปี เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ 24,000,000 บาท ก็สามารถจัดตั้งเป็นเทศบาลตำบลได้ และผู้บริหารงานขาดความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ผู้บริหารงานของเทศบาลตำบล ทั้งที่มาจากฝ่ายการเมือง คณะกรรมการบริหารสมาชิกสภาองค์กรเทศบาลตำบลและส่วนพนักงานเทศบาลตำบล ซึ่งเป็นข้าราชการประจำส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์

ขาดความเข้าใจในบทบาทและอำนาจหน้าที่ของตนเอง ขาดความเข้าใจในเรื่องกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับและหนังสือสั่งการ (พิชัยวัฒน์กิติกุล, 2549: 4) สภาพปัญหาดังกล่าว หากไม่ได้รับการแก้ไขก็จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น และเมื่อได้รับการแก้ไขแล้วจะทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ท้องถิ่นนั้นก็จะมีความสำเร็จทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมต่อไป”

จากสภาพปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในบทบาทการบริหารงานของเทศบาลตำบลในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสร้างความเจริญด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในท้องถิ่น ว่าสอดคล้องและตรงกับความต้องการหรือความคาดหวังของประชาชนในท้องถิ่นหรือไม่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำวิจัยเรื่อง “ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทของเทศบาลตำบล อำเภอ ลี้ จังหวัดลำพูน” เพื่อนำผลการวิจัยครั้งนี้เป็นสารสนเทศในการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานตามบทบาทอำนาจหน้าที่ของเทศบาลตำบล อำเภอ ลี้ จังหวัดลำพูน อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบล อำเภอ ลี้ จังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบล อำเภอ ลี้ จังหวัดลำพูน
3. เพื่อศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบล อำเภอ ลี้ จังหวัดลำพูน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในงานสารนิพนธ์นี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantative Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบล อำเภอ ลี้ จังหวัดลำพูน จำนวน 9,541 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยในเขตพื้นที่เทศบาลตำบล อำเภอ ลี้ จังหวัดลำพูน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ ทาโร

ยามาเน่ (Taro Yamane), ไชยวัฒน์ รุ่งเรืองศรี ในการคำนวณ ได้จำนวนของขนาดกลุ่มตัวอย่าง = 384 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่สร้างขึ้นจากการศึกษาความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทของเทศบาลตำบล อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน จาก พระราชบัญญัติสภาเทศบาล พุทธศักราช 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 5 พุทธศักราช 2546 และตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา (2551-2555) (อลกรณ์ อรรคแสง, 2547) ดังนั้นแล้วนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยข้อคำถามได้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายปิด เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบ สอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบล อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่การรับรู้และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทของเทศบาลตำบล อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยใช้ลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ ดังนี้ มาก ที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทของเทศบาลตำบล อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

ได้ผ่านการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นและค่าความเที่ยงตรงทางเนื้อหาของแบบสอบถาม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าได้ตามมาตรฐาน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และ**ตอนที่ 4** วิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบล ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบล ตำบล อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย ใช้การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (F-test) (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการ LSD (Least-Significant Different)

ผลการวิจัย

1. ประชาชน มีความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบล อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้านอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าตัวแปรอื่น ได้แก่ ด้านสังคมและวัฒนธรรม มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว งานโครงสร้างพื้นฐาน และด้านการเมืองการบริหารซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านดังนี้

1.1 ด้านการเมืองการบริหาร ประชาชน มีความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบล อำเภอลี้ จังหวัดลำพูนด้านการเมืองการบริหารอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าตัวแปรอื่นได้แก่ มีความคาดหวังว่าเทศบาลปรับปรุงด้านสถานที่ปฏิบัติงานของเทศบาลอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ มีความคาดหวังว่าเทศบาลปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือ เครื่องใช้สำนักงาน อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าตัวแปรอื่น คือมีความคาดหวังว่าเทศบาลมีการพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านงานโครงสร้างพื้นฐาน ประชาชน มีความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลอำเภอลี้ จังหวัดลำพูนด้านงานโครงสร้างพื้นฐานงานสาธารณูปโภคและงานสาธารณูปการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าตัวแปรอื่นได้แก่มีความคาดหวังว่าเทศบาลมีการปรับปรุงและพัฒนาถนนหนทาง สะพาน ทางเท้า ทางระบายน้ำให้เพียงพอกับความต้องการของประชาชนอยู่ในระดับมากรองลงมาคือมีความคาดหวังว่าเทศบาลมีการจัดทำและวางแผนการบริหารท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากและข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าตัวแปรอื่นคือมีความคาดหวังว่าเทศบาลมีการปรับปรุงและจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ประชาชน มีความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบล อำเภอลี้ จังหวัดลำพูนด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวอยู่ในระดับ

มากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าตัวแปรอื่นได้แก่ มีความคาดหวังว่าเทศบาลจะสร้างและพัฒนารoadและศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือมีความคาดหวังว่าเทศบาลจะส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าตัวแปรอื่น คือมีความคาดหวังว่าเทศบาลจะส่งเสริมและพัฒนาความสามารถด้านแรงงานแก่กลุ่มแม่บ้านและเกษตรกรอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านสังคมและวัฒนธรรม ประชาชน มีความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบล อำเภอลี้ ตำบลลี้ จังหวัดลำพูนด้านสังคมและวัฒนธรรม อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าตัวแปรอื่นได้แก่ มีความคาดหวังว่าเทศบาลจะมีการพัฒนาบุคลากรมีการปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษาในท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือมีความคาดหวังว่าเทศบาลจะส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาและนันทนาการในท้องถิ่นให้กับทุกกลุ่มอายุ อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าตัวแปรอื่น คือ มีความคาดหวังว่าเทศบาลจะส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาในท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและเสมอภาค อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

ประชาชน มีความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบล อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้านอยู่ในระดับมาก **เนื่องจาก** ในเขตเทศบาลตำบล มีบ่อบาดาล (บ่อโยก) จำนวน 21 แห่ง อยู่ภายในตำบล มีบางแห่งที่ชำรุดเสียหาย เช่น ระบบกรองน้ำเสื่อมสภาพ คันโยกเสีย และปริมาณน้ำไม่พอใช้ในฤดูแล้งอีกทั้งเทศบาลตำบล มีแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่าน จำนวน 3 สาย คือแม่น้ำลี้ซึ่งมีต้นกำเนิดอยู่ในเขตเทือกเขาในเขตของหมู่บ้านหนองหลักและแม่น้ำแม่หาง มีต้นกำเนิดอยู่ตรงเทือกเขาในเขตชุมชนห้วยกำปองและขุนแม่หางบริเวณดอยอีห้วย ตลอดจนแม่น้ำสายเล็กๆ ไหลผ่านตลอดแนวที่ราบลุ่มไปตามหมู่บ้านต่างๆ ในตำบล แม่น้ำแม่แต๊ะ, แม่น้ำแม่แวน, แม่น้ำลี้ เป็นแหล่งน้ำสายสำคัญที่หล่อเลี้ยงให้ประชาชนในตำบลใช้ในการทำการเกษตร แต่เนื่องจากช่วงฤดูแล้งมีปัญหาเรื่องการมีแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการอุปโภคและบริโภคไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ อีกทั้งยังไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ ซึ่งเทศบาลควรจัดหาน้ำและพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับ **ปัจจัย**

การผลิต ในพื้นที่ตำบลลี สามารถใช้ทำการเกษตรได้หลากหลาย ทั้งทำนา พืชไร่ และพืชสวน ผลผลิตที่มีการปลูกในเขตตำบลลี ได้แก่ ข้าว หอมแดงกระเทียม ถั่วลิสง ถั่วเขียว ข้าวโพด ดอกดาวเรืองและลำไย และเกษตรกรขาดความรู้ในการจัดการที่เหมาะสม ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงรวมทั้งมีโรคและแมลงระบาดในพืชผักและลำไยบางปีไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เต็มที่และขาดการบำรุงดินที่ดีและถูกต้องควรส่งเสริมให้เกษตรกรมี การวางแผนการผลิต และให้ความรู้ในด้านการจัดการที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีขึ้น เกษตรกรต้องการให้ หน่วยงานราชการเข้ามาช่วยเหลือในการสนับสนุนเงินทุนเพื่อจัดตั้งกลุ่มหรือตลาดกลางเพื่อ รับซื้อผลผลิตในราคาที่เป็นธรรม และมีการประกันราคาผลผลิตเพื่อลดปัญหาในการถูกพ่อค้า คนกลางกดราคา และเสี่ยงต่อการขาดทุน จากการศึกษาดังกล่าวจึงได้นำมากำหนดเป็นแผน งานโครงการโดยจัดสรรให้มีผู้เชี่ยวชาญเข้าไปแนะนำให้ความรู้ในการจัดตั้งกลุ่มและดำเนิน การจัดสรรงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้รับผิดชอบและดำเนินการต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรแก้ไขปรับปรุงการบริหารงานให้ประชาชนมีการยอมรับในศักยภาพ การบริหารงานของเทศบาล ในการพัฒนาท้องถิ่นและขีดความสามารถในการดำเนินงาน ให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน ทั้งงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนในบาง หมู่บ้านยังเป็นหลุมเป็นบ่อ และไฟฟ้าส่องสว่างบนท้องถนนที่ไม่เพียงพอทำให้เกิดอุบัติเหตุ กับผู้สัญจรไป มา ส่วนน้ำประปาในหมู่บ้านควรผลิตให้ได้มาตรฐาน ด้านเศรษฐกิจและการ ท่องเที่ยวประชาชนในพื้นที่ควรมีรายได้เสริมหลังจากหมดฤดูการเก็บเกี่ยวพืชผลทางการ เกษตร ส่วนด้านสังคมและวัฒนธรรมเทศบาลควรให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและ ส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นหลังสืบทอดต่อไป

1.2 ควรแก้ไขปรับปรุงให้มีความสำคัญกับด้านสังคมและวัฒนธรรม เทศบาล ควรมีการสื่อสารกับผู้นำชุมชนให้มีความเข้าใจตรงกัน เช่น กองทุนหมู่บ้านมีการพัฒนาที่แตก ต่างกันทางผู้บริหารท้องถิ่นควรให้การส่งเสริมเอาใจใส่ ด้านการศึกษา เด็กในชุมชนควรได้รับ การส่งเสริมด้านการศึกษาจากเทศบาล

1.3 ควรแก้ไขปรับปรุงการบริหารงานของผู้บริหารท้องถิ่นที่มีระบบอุปถัมภ์ เข้ามาเกี่ยวข้องทำให้ผู้มีความรู้ความสามารถไม่มีโอกาสได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหาร

จัดการในเทศบาลได้ ทำให้การบริหารงานในเทศบาลมีประสิทธิภาพลดลง ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ในด้านต่างๆ

1.4 ควรปรับปรุงแก้ไข อาคารสำนักงานเทศบาลที่สร้างอยู่เดิมมีความคับแคบ ไม่สามารถรองรับจำนวนประชาชนที่เข้าไปใช้บริการของเทศบาลได้ และหน่วยงานของเทศบาลบางหน่วยงานมีเจ้าหน้าที่ให้บริการจำนวนมาก ห้องทำงานมีจำนวนน้อยไม่สามารถรองรับประชาชนได้ ห้องประชุมของสำนักงานเทศบาลไม่สามารถรองรับประชาชนที่เข้าร่วมประชุมพร้อมกันได้เป็นจำนวนมาก

1.5 ควรปรับปรุงแก้ไข และส่งเสริมให้มีความสำคัญด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดสรรงบประมาณของเทศบาลให้แต่ละหมู่บ้าน เป็นการจัดสรรจากคณะผู้บริหาร โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนน้อย การจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาลในทุก 3 ปีเป็นการจัดทำแผนของเทศบาลฝ่ายเดียวโดยไม่รณรงค์ให้ประชาชนเข้าร่วมจัดทำแผนและชี้แจงปัญหาในชุมชนของตนเอง

1.6 ควรปรับปรุงแก้ไข ด้านโครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภคของเทศบาลให้มีมาตรฐานในระดับสากล ถนนเชื่อมระหว่างหมู่บ้านบางแห่งยังไม่ได้รับการดูแลเกิดการชำรุดเสียหายเป็นช่วงๆ ทำให้การสัญจรของประชาชนมีความลำบากโดยเฉพาะฤดูฝน ถนนในหมู่บ้านบางเส้นทางไม่มีไฟฟ้าส่องสว่างทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย ส่วนด้านการสื่อสารยังมีสัญญาณไม่ครอบคลุมทั่วถึงบางพื้นที่ ซึ่งหากพื้นที่ที่ไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ทางเทศบาลสามารถทำหนังสือแจ้งร้องขอต่อบริษัทผู้ให้บริการได้ แต่เทศบาลยังนิ่งเฉยไม่ให้ความสำคัญเรื่องนี้เท่าที่ควร

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการชุมชนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้” เพื่อทำให้ทราบแนวทางการพัฒนาให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง

2.2) ควรวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น” เพื่อทราบว่าประชาชนมีการแสดงออกด้านความคิดเห็นต่าง ๆ ผ่านเวทีประชาคม

2.3) ควรมีการศึกษา “คุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่น” เพื่อทำให้ทราบถึงคุณลักษณะของผู้นำที่ประชาชนต้องการ

บรรณานุกรม

- โกวิทย์ พวงงาม. (2550). การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร: เอกซเปอร์เน็ท.
- ชลลดา อุทธา. (2552). ความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานด้านการพัฒนา
สาธารณูปโภคของเทศบาล: กรณีศึกษาเทศบาล อำเภอพนา จังหวัด
อำนาจเจริญ. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- อลงกรณ์ อรรคแสง. (2547). การปกครองท้องถิ่นไทย เรื่องการจัดรูปแบบ และโครงสร้าง
ภายใน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสาร พุทธศาสตร์ศึกษา

วารสารพุทธศาสตร์ศึกษาเป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม สังคมศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย มีกำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร พุทธศาสตร์ศึกษา

2.1 บทความพิเศษ บทความพิเศษทางวิชาการ ที่นำเสนอองค์ความรู้ทางวิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการใน วงการวิชาการ หรือวิชาชีพ

2.2 บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์วิจารณ์ หรือเสนอแนวคิดใหม่ ๆ จากพื้นฐานทางวิชาการที่ได้เรียบเรียงจากผลงานทางวิชาการของตนเองหรือของผู้อื่น หรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้ที่มีประโยชน์แก่คนทั่วไป

2.3 บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่มีการค้นคว้าอย่างมีระบบ และมีความมุ่งหมายชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ หรือการนำวิชาการมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ บทความวิจัยมีรูปแบบของการวิจัยตามหลักวิชาการ เช่น มีการตั้งสมมติฐานหรือมีการกำหนด ปัญหาที่ชัดเจนสมเหตุผล โดยจะต้องระบุวัตถุประสงค์ที่เด่นชัดแน่นอน มีการรวบรวมข้อมูล พิจารณาวิเคราะห์ ตีความ และสรุปผลการวิจัยที่สามารถให้คำตอบหรือบรรลุวัตถุประสงค์

2.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และ วารสารใหม่ หรือจากประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น

2.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความ จากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและนานาชาติ

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

3.1 ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A 4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK เท่านั้น ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

3.2 ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3.3 ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุวุฒิการศึกษาสูงสุด พร้อมระบุ ตำแหน่งทางวิชาการ พิมพ์ด้วยตัวอักษรปกติอยู่ใต้ชื่อเรื่องโดยเยื้องมาทางด้านขวา และให้ตัวเลขเป็นตัวแยก ท้ายชื่อผู้เขียนเพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับตำแหน่งทางวิชาการ และชื่อหน่วยงาน

3.4 มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ

3.5 กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.6 การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3 - 5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

3.7 การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centered learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1. บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัย และผลการวิจัยโดยสรุปมีความกะทัดรัดและสั้น
2. บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย กรอบแนวคิด และ ระบุวัตถุประสงค์การวิจัย
3. ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้

มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4. ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5. อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6. สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

7. บรรณานุกรม (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงอรรถเท่านั้น

บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ บทความวิจารณ์ หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) ข้อเสนอแนะ (Suggestion)
- 6) บรรณานุกรม (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและบรรณานุกรมทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับ ผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้อง ของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

4.1 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้ วิธีการอ้างอิงระบบ นาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียน และเลขหน้า ของเอกสารที่นำมาอ้างอิงกำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิง

ท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎก และอรรถกถา ให้อ้างอิงชื่อคัมภีร์ เล่มที่ ข้อ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 15 ข้อ 16: 282-283), (พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล เล่ม 16: 256-320)

2) ผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างอิงชื่อผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, ดร. 2554: 44)

3) ผู้แต่งสองรายให้อ้างอิงชื่อของผู้แต่งสองราย เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร และ เขมณัฏฐ์ อินทรสุวรรณ, 2553: 44) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น (พระธรรมโกศาจารย์ ประยูร ธมมจิตโต, 2548: 8; พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554: 44)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงชื่อของผู้แต่งรายแรก เว้นวรรคหนึ่งครั้ง เพิ่มคำว่าและคณะ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระเทพโสภณ ประยูร ธมมจิตโต และคณะ, 2548: 55)

5) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยานุชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่ง เช่นเดียวกับลำดับการอ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างอิงนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และ หน้าทีนำมาอ้างอิง เช่น (Keown, 2003 : 4)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างอิงนามสกุล ของผู้แต่งสองราย เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าทีนำมาอ้างอิง เช่น (Hersey & Blanchard, 2000: 3) และให้ใช้เครื่องหมาย อัฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 เอกสาร เช่น (Keown, 2003: 4; Hersey & Blanchard, 2000: 3)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วย et al, ปีที่พิมพ์ และหน้าทีนำมาอ้างอิง (Kaiser et al., 2008: 55)

4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่ง

5) บรรณานุกรมที่เป็นภาษาไทย ชื่อผู้เขียนใช้ชื่อเต็ม-นามสกุล และให้แปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ เพิ่มเติมต่อท้ายในหัวข้อ TRANSLATED THAI REFERENCES

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นสำนักพิมพ์หรือบริษัทให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

- 1) บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด ใช้ 21 เซ็นจูรี
- 2) สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใช้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 3) กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย

4.2 บรรณานุกรม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ : ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. (// การวรรค 2 ครั้ง)

ตัวอย่าง

พระมหาสุทิตย์ อาภาโกโร, ดร. (2548). **เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ : ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง.// (เลขหน้าที่ย่าง).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

พระสุกิจ สุกัญจน์. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน **ปวิตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม** (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ : ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่).// เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง

จิตวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ : สังคหวัตถุ ๔ เครื่องมือ การวางแผนและการติดต่อประสานงานสู่ความสำเร็จ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 3 (1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ : ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลข หน้าอ้าง).สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

สนิท อาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Science fiction. In *The encyclopaedia Americana* (Vol. 24, pp.390-392). Danbury, CT: Grolier Press.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ : ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

ตัวอย่าง

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน.// (ปีพิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ระดับวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/หรือการค้นคว้าแบบอิสระ/ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง :

สัมฤทธิ์ ต่อสติ. (2542). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของสถานบริการ สาธารณสุขเขตเมือง กรณีศึกษาศูนย์ : แพทย์ชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

(8) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. //(ปี). //ตำแหน่ง. /สัมภาษณ์. วัน เดือน.

ตัวอย่าง

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ศ.ดร.. (2558). อธิการบดี, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. สัมภาษณ์. 18 เมษายน.

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ : ผู้แต่ง. //(วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่). //ชื่อบทความ. //สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี, //จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง :

พระศรีคัมภีร์ญาณ(สมจินต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). **การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ**. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274

Doyle, M. W.. (22 June 2004). **Liberal Internationalism: Peace, War and Democracy**. Retrieved September 2, 2013, from http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html

(10) การแปลบรรณานุกรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ**ตัวอย่าง :**

ลักษณะวัด ปาละรัตน์. (2545). **สตรีในมุมมองของพุทธปรัชญา**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

TRANSLATED THAI REFERENCES

Palaratana, L.. (2002). **Women in the Perspective of Buddhist Philosophy**. Bangkok: Chulalongkorn University.

ตัวอย่างบรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2548). **โลกทัศน์ชาวพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). **การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์**. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พงศ์ศานต์ พิทักษ์มหาเกตุ. (2538). **ชาวบ้านกับช่องทางประกอบธุรกิจท่องเที่ยว แนวคิดในการจัดตั้งสหกรณ์บริการนำเที่ยวแนวอนุรักษ์แห่งประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: ปกเกล้า.
- โกนิฐ์ ศรีทอง. (2558). **การบูรณาการภูมิปัญญาพระพุทธศาสนากับการเสริมสร้างความสมดุลของระบบนิเวศวิทยาชุมชน**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระศรีคัมภีร์ญาณ(สมจินต์ สมมาปญฺโญ). (1 พฤษภาคม 2555). **การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ**. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก 2500**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550**. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก, 24 สิงหาคม 2550.
- Boo Elizabeth. (1990). **Ecotourism: The Potentials and Pitfalls**. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.
- _____. (1991). **“Making Ecotourism Sustainable: Recommendations for Planning, Development, and Management.”** In Nature Tourism Managing for the Environment. Island Press, Washington, D.C.
- Keown, D. (1995). **Are There “Human Right” in Buddhism**. London: University of London.
- Kiarash, A.. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. **The Iranian Journal of Allergy**. 6 (5), 25-28.

John J. L. (1987). **Carrying Capacity for Tourism Development in National Part of the United States**, UNEP, Industry and Environment. Vol. 9 No.1.

Bergstein, M.. (2000). Tubular function. In E. B. Richard, M. K. Robert & B. J. Hal (Eds.), **Nelson textbook of paediatrics** (16th ed., p. 596). Philadelphia: Saunders.

TRANSLATED THAI REFERENCES

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1990). **Tipitaka : Thai Version**. BKK: MCU Press. [A III. (Thai) Vol. 20]. [in Thai]

Palaratana, L. (2002). **Women in the Perspective of Buddhist Philosophy**. Bangkok: Chulalongkorn University, [in Thai]

Phra Dharmakosajarn (Prayoon Dhammacitto). (2006). **Buddhist Adminis-tration**. BKK: MCU Press, [in Thai]

5.หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

5.1 ส่งด้วยตนเองหรือทางไปรษณีย์ เอกสารประกอบด้วย

1. ต้นฉบับ จำนวน 3 ชุด จำแนกเป็น

- ต้นฉบับที่ไม่ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวน 2 ชุด
- ต้นฉบับที่ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวน 1 ชุด เอกสารต้องระบุรายละเอียด

ของผู้เขียนบทความ (Author(s)) ได้แก่ ชื่อ ตำแหน่งและสังกัด หรือวุฒิการศึกษาสูงสุด อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เฉพาะผู้รับผิดชอบบทความ (Corresponding Author) ให้ระบุที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ หรือ E-mail ที่สามารถติดต่อได้ ในกรณีที่ต้นฉบับดังกล่าวมาจากหรือเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หรือหลักสูตร การศึกษา โปรแกรม ชื่อหลักสูตรและสถาบันการศึกษาให้ชัดเจน

2. แผ่นซีดีบรรจุข้อมูลต้นฉบับ จำนวน 1 แผ่น (ระบุชื่อบทความและชื่อผู้เขียน)

3. แบบเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารพุทธศาสตร์ศึกษา

- แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร พุทธศาสตร์ศึกษา
- แบบฟอร์มสมัครสมาชิกวารสาร พุทธศาสตร์ศึกษา

ส่งต้นฉบับบทความ เพื่อเสนอตีพิมพ์ในวารสาร พุทธศาสตร์ศึกษา กองบรรณาธิการวารสารพุทธศาสตร์ศึกษา 135 ถนนสุเทพ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200

5.2 ส่งทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ แนบไฟล์ต้นฉบับ (File attachment) ในรูปแบบ MS Word ส่งมายัง E-mail: journalbuddhiststudies@gmail.com เมื่อได้รับการยืนยันจากกองบรรณาธิการ พิจารณาให้ตีพิมพ์ลงในวารสารแล้ว ผู้เขียนจะต้องส่งแผนซีดีบรรจุข้อมูลต้นฉบับ จำนวน 1 แผ่นมายังกองบรรณาธิการเพื่อนำเข้าสู่กระบวนการตีพิมพ์ต่อไป

5.3 การส่งในระบบ สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้ที่เว็บไซต์ ของวารสาร พุทธศาสตร์ศึกษา ได้ที่ <http://www.ojs.mcu.ac.th/index.php/jbscm/index> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้สแกนและส่งแบบฟอร์มทาง Email : journalbuddhiststudies@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารพุทธศาสตร์ศึกษา

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.doc ของ Microsoft Word หรือเทียบเท่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์รูปภาพ ในสกุล *.pdf *.jpg *.png หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่าน จะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อผลการประเมินผ่าน หรือไม่ผ่าน หรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

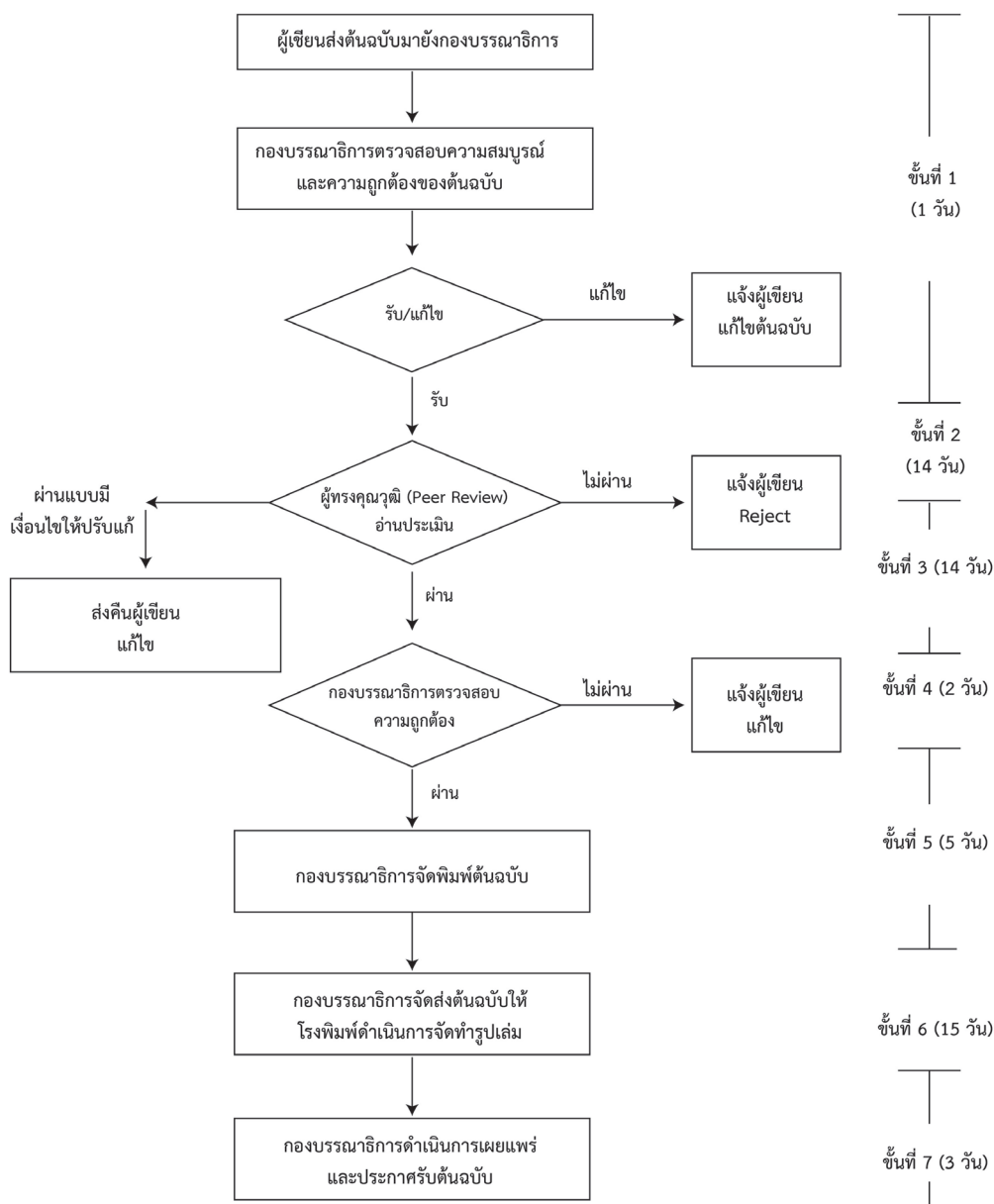
7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่า ควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารพุทธศาสตร์ศึกษา หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ผลงาน จำนวน 1 ฉบับ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสาร พุทธศาสตร์ศึกษา

ตัวอย่างรูปแบบการจัดพิมพ์บทความ วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา

2.54 cm 	ระบุหมายเลขหน้าไว้ด้านบนขวา (16pt)
ชื่อบทความภาษาไทย (20 pt) Title in English (18 pt)	
ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความ (16 pt) ชื่อภาษาอังกฤษ (16 pt) ชื่อหน่วยงานต้นสังกัดภาษาไทย (14 pt) ชื่อหน่วยงานต้นสังกัดภาษาอังกฤษ (14 pt)	
บทคัดย่อ ตัวหนา (18 pt) ย่อหน้า 1.75 cm บทคัดย่อไม่เกิน 300 คำ ขนาดตัวหนังสือ (16 pt)	
2.54 cm 	คำสำคัญ: ตัวหนา (18 pt) ไม่เกิน 5 คำ (16 pt) Abstract (18 pt) บทคัดย่อไม่เกิน 300 คำ Keywords: ตัวหนา (18 pt) ไม่เกิน 5 คำ (16 pt) บทนำ ตัวหนา (18 pt) ขนาดตัวหนังสือ (16 pt) สรุป ตัวหนา (18 pt) ขนาดตัวหนังสือ (16 pt) บรรณานุกรม ตัวหนา (18 pt) ขนาดตัวหนังสือ (16 pt)
2.54 cm	

ขั้นตอนการจัดทำวารสารพุทธศาสตร์ศึกษา

JBS
Journal of Buddhist Studies